

PLAN RAZVOJA GORSKOG KOTARA 2021.-2027. ANALIZA STANJA

Ravnatelj javne ustanove
„Regionalna razvojna agencija
Primorsko-goranske županije“

Vedran Kružić, dipl. oec.

Dokument izradili:

Nataša Kozlica, struč. spec. ing. agr.
mr.sc. Sanjin Radunović

Delnice, listopad 2021.

SADRŽAJ

1. POLOŽAJ, PROSTOR I SUSTAV PROSTORNOG UREĐENJA	1
2. PRIRODNA OBILJEŽJA	4
2.1. Geološka struktura	4
2.2. Flora	5
2.3. Fauna	5
2.4. Voda	6
2.5. Klima	7
2.6. Poljoprivredna površina	8
2.7. Razvojni problemi i potrebe U odnosu na opterećenje ekosustava Gorskog kotara LJUDSKOM DJELATNOŠĆU	9
3. ZAŠTITA OKOLIŠA	9
3.1. Zaštita prirode, prirodne i kulturne baštine	9
3.2. Zaštita zraka, vode, tla	11
3.3. Gospodarenje otpadom	12
3.4. Razvojni problemi i potrebe zaštite okoliša Gorskog kotara	13
4. STANOVNIŠTVO I LJUDSKI POTENCIJALI	14
4.1. Kretanje broja stanovnika, gustoća naseljenosti i spolna struktura	14
4.2. Nacionalne manjine i vjeroispovijest	15
4.3. Prosječna starost, indeks starenja, stopa smrtnosti i struktura pobola	17
4.4. Stopa nataliteta, prirodni prirast, vitalni indeks i saldo migracija	19
4.5. Obrazovna struktura i informatička pismenost	21
4.6. Nezaposlenost	21
4.7. Struktura i cijena stambenih jedinica	22
4.8. Razvojni problemi i potrebe Gorskog kotara u odnosu na stanovništvo i ljudske potencijale	24
5. GOSPODARSTVO	25
5.1. Struktura djelatnosti Gorskog kotara prema broju poduzeća, prihodima, zaposlenima i prosječnim neto primanjima i usporedba sa županijskim prosjecima	25
5.1.1. Struktura djelatnosti prema broju poduzeća	25
5.1.2. Struktura djelatnosti prema prihodima	27
5.1.3. Struktura djelatnosti prema broju zaposlenih u poduzećima	28
5.1.4. Struktura djelatnosti prema prosječnim neto plaćama u poduzećima	29
5.2. Tržište rada	30
5.3. Pokazatelji uspješnosti poduzeća Gorskog kotara	33
5.4. Proizvodnost rada, kapitala i tehnologije	36
5.5. Obrti	37
5.6. Poslovna i tehnološka infrastruktura	39

5.7. Ocjena konkurentnosti i indeks razvijenosti	40
5.8. Turizam.....	41
5.9. Šumarstvo	45
5.10. Drvna industrija	45
5.11. POLJOPRIVREDA	46
5.12. Razvojni problemi i potrebe gospodarstva Gorskog kotara	55
6. DRUŠTVENE DJELATNOSTI.....	56
6.1. Odgoj i obrazovanje	56
6.1.1. Predškolski odgoj i obrazovanje	56
6.1.2. Osnovnoškolsko i srednjoškolsko obrazovanje	57
6.2. Kultura, sport i tehnička kultura.....	61
6.2.1. Kultura.....	61
6.2.2. Sport.....	63
6.2.3. Tehnička kultura	65
6.3. Zdravstvo	67
6.4. Socijalna skrb.....	68
6.5. Razvojni problemi i potrebe društvenih djelatnosti Gorskog kotara	70
7. INFRASTRUKTURA	71
7.1. Cestovna i željeznička infrastruktura	71
7.2. JAVNI PRIJEVOZ I MOBILNOST.....	72
7.3. Sustav komunikacije.....	75
7.4. Infrastruktura vodnogospodarskog sustava.....	76
7.5. Energetska infrastruktura i proizvodnja	78
7.5.1. Energetska infrastruktura i toplinska energija	78
7.5.2. Elektroenergetska infrastruktura	78
7.5.3. Obnovljivi izvori energije.....	78
7.5.4. Elektromobilnost	80
7.6. Razvojni problemi i potrebe Gorskog kotara u odnosu na infrastrukturu	81
8. CIVILNI SEKTOR I KRIZNA STANJA.....	82
8.1. Organizacije civilnog društva.....	82
8.2. Sustav zaštite i spašavanja	82
8.3. Razvojni problemi i potrebe Gorskog kotara u odnosu na civilni sektor i krizna stanja.....	83
9. UPRAVLJANJE RAZVOJEM.....	84
9.1. Institucije koje se bave razvojem Gorskog kotara.....	84
9.2. Fiskalni kapaciteti Gorskog kotara i jedinica lokalne samouprave u Gorskom kotaru	85
9.3. Razvojni problemi i potrebe Gorskog kotara u odnosu na upravljanje razvojem	87
10. SWOT ANALIZA.....	87

POPIS SLIKA	90
POPIS TABLICA.....	90
POPIS GRAFIKONA.....	93

1. POLOŽAJ, PROSTOR I SUSTAV PROSTORNOG UREĐENJA

Gorski kotar prema NUTS 2¹ klasifikaciji pripada Jadranskoj Hrvatskoj (Slika 1.), a prema NUTS 3 klasifikaciji Primorsko-goranskoj županiji (Slika 2.). Administrativno je podijeljen na 6 općina (Mrkopalj, Lokve, Brod Moravice, Skrad, Ravna Gora i Fužine) i 3 grada (Delnice, Čabar i Vrbovsko).

Slika 1 Nove statističke regije Republike Hrvatske (HR NUTS 2021) – Panonska Hrvatska, Jadranska Hrvatska, Grad Zagreb i Sjeverna Hrvatska

Izvor: Hrvatska gospodarska komora „Županije-razvojna raznolikosti gospodarski potencijali 2019/2020“, str. 48

¹ Nomenklatura prostornih jedinica za statistiku, poznata pod akronimom NUTS, je statistička klasifikacija koja služi za prikupljanje, obradu, analizu i publiciranje statističkih prostornih podataka na razini Europske unije.

Slika 2

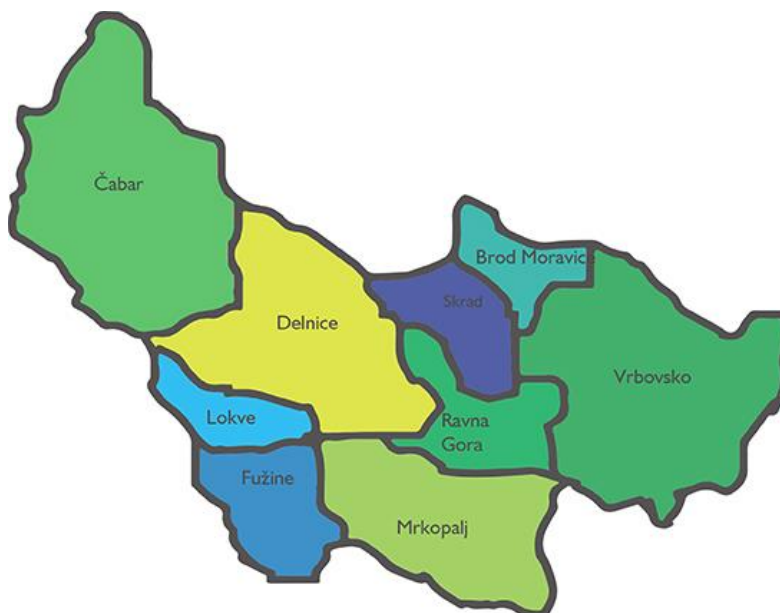
Položaj Gorskog kotara u Primorsko-goranskoj županiji i Republici Hrvatskoj

Izvor: Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/Gorski_Kotar#/media/File:Gorski_Kotar.svg [prosinac 2020.]

Slika 3

Jedinice lokalne samouprave Gorskog kotara

Izvor: LAG Gorski kotar, <http://www.lag-gorskikotar.hr/o-nama/podrucje-lag-a/> [prosinac 2020.]

Površinom od 1273,1 km² Gorski kotar čini 35,5% kopnenog teritorija Županije.² Sa svoje sjeverne strane graniči s Republikom Slovenijom, a s istočne s Karlovačkom županijom. Zapadna i južna granica Gorskog kotara dodiruje mikroregiju Priobalje Primorsko-goranske županije.

Prostorno uređenje i planiranje na području Gorskog kotara definirano je Prostornim planom Primorsko-goranske županije. Pritom značajnu ulogu ima Javna ustanova Zavod za prostorno uređenje Primorsko-goranske županije.

Prvi Prostorni plan donesen je 2003. godine, a do 2008. godine doneseni su svi prostorni planovi uređenja gradova i općina Gorskog kotara. Cjelokupni prostor podijeljen je na građevinska područja naselja, građevinska područja izvan naselja, poljoprivredno tlo, šume i vode. Ukupno planirana građevinska područja zauzimaju 7,18% ukupne kopnene površine Županije i 4,83%³ površine Gorskog kotara.

Planirana građevinska područja naselja zauzimaju 4,32% ukupne kopnene površine Županije i 2,29% površine Gorskog kotara.⁴ Od ukupno planiranih 15.465,6 ha površina naselja u Županiji izgrađeno je 79,3%, odnosno 12.283,9 ha, dok od ukupno planiranih 2.915,6 ha građevnih područja naselja u Gorskom kotaru izgrađeno je 2.446,8 ha ili 83,9%.⁵ Izgrađenost ukupno planiranih građevinskih područja naselja u Gorskom kotaru je iznad županijske razine.

Građevinska područja izvan naselja (izdvojenih namjena) na području Primorsko-goranske županije zauzimaju 10.963 ha. To su površine gospodarske, sportsko-rekreacijske, infrastrukturne, posebne i ostale namjene, groblja i područja za gospodarenje otpadom. Od navedenih 10.963 ha građevnog područja izvan naselja izgrađeno je 3.375,3 ha ili 30,8%. Gorski kotar raspolaže jednom trećinom županijskih građevnih područja izvan naselja, točnije sa 3.232,4 ha. Stopa izgrađenosti iznosi 13,7% (441,3 ha)⁶ te je ispod županijskog prosjeka.

Površine Gorskog kotara planirane za sportsko-rekreacijsku namjenu sudjeluju sa 71,98% u ukupnim građevinskim područjima izvan naselja, a samo 1% su izgrađene. Županijski prosjek površine sportsko-rekreacijske namjene unutar građevinskih područja izvan naselja iznosi 45,98%. Na drugom mjestu prema udjelu u građevinskom području izvan naselja i u Županiji i u Gorskom kotaru su područja gospodarske namjene sa županijskim udjelom od 37,53% i goranskim od 20,76%.⁷

Aktima provedbe dokumenata prostornog uređenja te provedbom prostornih planova za cjelokupno područje Gorskog kotara bavi se Upravni odjel za prostorno uređenje, graditeljstvo i zaštitu okoliša Primorsko-goranske županije putem svoje podružnice u Delnicama. Za područje Gorskog kotara prosječno se godišnje izdaje oko 320 akata, što je 16

² JU „Zavod za prostorno uređenje PGŽ“, Geoportal – Praćenje podataka o stanju u prostoru [23.02.2021.], obrada RRA PGŽ

³ Ibid.

⁴ Ibid.

⁵ JU „Zavod za prostorno uređenje PGŽ“, Geoportal – Praćenje podataka o stanju u prostoru [23.02.2021.]

⁶ Ibid.

⁷ Ibid.

% prosječno izdanih akata na razini Primorsko-goranske županije gdje se izdaje prosječno godišnje oko 2060 akata.⁸

U Primorsko-goranskoj županiji je za zaštićeno prirodno područje Nacionalnog parka Risnjak izrađen Prostorni plan Nacionalnog parka Risnjak, kao prostorni plan posebnih obilježja.

Slijedi prikaz razvojnih problema i potreba prostora Gorskog kotara.

Tablica 1 Razvojni problemi i potrebe položaja, prostora i sustava prostornog uređenja Gorskog kotara

Razvojni problemi	Razvojne potrebe
Nesređeno stanje u evidenciji prostora (neusklađenost katastra i zemljišnih knjiga)	Usklađeno stanje u evidenciji prostora
Prepoznata je i važnost izrade Prostornog plana posebnih obilježja doline rijeke Kupe, međutim isti još uvijek nije izrađen	Izgraditi neizgrađene površine unutar naselja prije širenja građevinskih područja
Nedovoljno iskorišten geoprometni položaj mikroregije	Uređenje i opremljenost građevinskih područja dovesti na višu razinu
Klimatske promjene mogu imati veliki utjecaj na prostor	Izrađena i kontinuirano ažurirana bazu statističkih podataka za potrebe izrade prostornih planova i izvješća o stanju u prostoru

2. PRIRODNA OBILJEŽJA

U Gorskom kotaru nalazi se Nacionalni park Risnjak kao jedini nacionalni park u Primorsko-goranskoj županiji, te Bijele i Samarske stijene kao jedini strogi rezervat. Ekološkom mrežom Natura 2000 obuhvaćeno je 82,5% površine Gorskog kotara.

2.1. GEOLOŠKA STRUKTURA

Geološku strukturu Gorskog kotara obilježava krš, što je važno za vodoopskrbu, obzirom na to da su krška područja bogata podzemnim vodama visoke kakvoće. Gotovo svi zaštićeni dijelovi Gorskoga kotara vezani su uz fenomen krša i nalaze se u tipičnim krškim područjima sa svim krškim fenomenima: izvorima, ponorima, kraškim poljima, jamama, spiljama, vrtačama, itd. U općoj pejzažnoj slici nema posve ogoljelog krša, već prevladava „zeleni krš“, tj. šume, gdje velike količine padalina utječu na veliku šumovitost i prirodno obnavljanje šumskih sastojina.⁹

⁸ Upravni odjel za prostorno uređenje i prostorno planiranje Primorsko-goranske županije [17.02.2021.]

⁹ Plan razvoja Primorsko-goranske županije 2021.-2027., Analiza stanja

2.2. FLORA

Flora Gorskog kotara mijenja se pretežno sa promjenom nadmorske visine. Niže područje Gorskog kotara (do 400 m nadmorske visine) obraslo je pretežno bjelogoricom. Prevladava bukva, zatim grab, brijest, jasen, lipa i ostale meke listače. Od niskog raslinja, značajne su razne režuhe, lazarkinja i mnogobrojne biljke pratilice: šumarica, crveni ljiljan, kopitnjak i dr. U višem gorskom području (400-1000 m nadmorske visine) značajne su samonikle, mješovite šume bukve i jele ili čiste šume četinjača, uglavnom jele i smreke. Pretplaninsko područje obuhvaća prostor iznad 1000 m nadmorske visine. Ovdje su odlučujući ekološki činioci veoma snažan vjetar, snijeg i led. Tu je značajna pretplaninska šuma bukve, a uz tlo lijepika, bijeli žabljak, kamenika i planinska paprat. Uočljiva je i pretplaninska šuma smreke sastavljena od smreke vitkog rasta i niske krošnje, a na tlu različite krušćice, crvotočine, borovnica, brusnica, dvolistak, mahovina i druge acidofilne biljke. Konačno, u najvišim pretplaninskim predjelima iznad 1400 m nadmorske visine (Bjelolasica), javlja se klekovina bukve. Na rubovima i udubinama ponikava, gdje se dugo zadržava snijeg, održava se velelisna vrba. Posebna obilježja krajoliku daju livade, rudine, vrištine, utrine i druga zemljišta koja nisu obrasla šumama. Rijetke i endemične biljke su alpska tustica, perunika (Iris), kraški runolist, kranjski ljiljan, zvjezdasta šumarica i gorski božur.¹⁰

Šume, točnije šumsko zemljište prostire se na 107 236 ha, odnosno 84,2% površine Gorskog kotara. Od toga 74 505 ha ili 69,48% šumskog zemljišta pripada šumskom području u vlasništvu Republike Hrvatske kojima gospodari javno poduzeće Hrvatske šume d.o.o. U privatnom vlasništvu je 25 893 ha ili 24,15% šumskog zemljišta. NP Risnjaku pripada 6102 ha ili 5,69% šumskog zemljišta, a 736 ha ili 0,69% šumskog zemljišta Gorskog kotara u vlasništvu je Šumarskog fakulteta u Zagrebu.¹¹ U goranskim šumama prevladavaju stabla jele, smreke i bukve i na tim kulturama bazira se goransko šumarstvo i drvna industrija. Javno poduzeće Hrvatske šume d.o.o. gospodari šumskim bogatstvom Gorskog kotara poštujući ekološke, ekonomske i socijalne standarde što je potvrđeno posjedovanjem međunarodnog certifikata FSC koji se dalje prenosi na proizvode goranske drvne industrije.¹² Privatnim šumama upravljaju šumoposjednici uz pomoć stručnih službi, a putem programa gospodarenja koji se revidira svakih deset godina.

2.3. FAUNA

Gorski kotar uz bogatu floru ima i bogatu faunu.

Zaštićeni beskralježnjaci su leptiri kao rijetke vrste: lastin rep, prugasto jedarce, velika i mala preljevica i apolon. Gornji tok rijeke Kupe je „dolina leptira“ sa 108 vrsta danjih leptira što predstavlja 60% hrvatske faune leptira.

¹⁰ Petar Trinajstić, *Turistička zajednica Kvarnera*

¹¹ Hrvatske šume d.o.o., Uprava šuma Podružnica Delnice [siječanj 2021.]

¹² FSC logotip na proizvodu znači da proizvod je proizveden iz drvne sirovine porijeklom iz šuma u kojima je prirast veći od etata

Od vodozemaca obitava crni daždevnjak i planinski ili alpski štur, te razne vrste žaba (zelene i obične gubavice). Također, karakteristična je planinska živородna gušterica.

U listopadnim šumama, vrlo je rijetka zmija bjelica ili Eskulapova zmija (zaštićena). U toplijim i suncu izloženijim predjelima, susreće se najotrovnija zmija Europe - poskok, a u planinskim predjelima obitava i riđovka.

Gorski kotar ima bogatu populaciju ptica. U jelovim, ali i u mješovitim šumama bukve i jele, obitavaju: šojka kreštalica, šarena kreja, mala zimnica, zeba, te planinska, jelova i velika sjenica. U višim predjelima gnijezde se drozdovi, imelaš i cirkelj. Tu je i zlatoglavi i vatroglati kraljić kao goranska najmanja ptica. Čest je palčić, siva žuna i veliki djetao. Posebno je značajna troprsta tukavica (relikt iz ledenog doba) i crna žuna. Od sova, karakteristična je šumska sovina. Viđa se jastreb kokošar, a od orlova, ali samo u surovim i teško pristupačnim gorskim predjelima, orao krstaš. U mirnim i mješovitim šumama, između 700-1200 m, gnijezdi se veliki tetrijeb koji izumire.¹³ Na području NP Risnjak gnijezdi se 78 vrsta ptica dok je u NP sa bližom okolicom do sada zabilježeno 114 vrsta ptica od kojih su 26 na popisu ugroženih vrsta.¹⁴

Gorski kotar jedno je od rijetkih mjesta u Europi koje nastanjuju sve tri europske velike zvijeri – medvjed, vuk i ris. JU „Priroda“ čiji je osnivač Primorsko-goranska županija u suradnji sa Općinom Ravna Gora uz pomoć ESIF sredstava napravila je „Centar za velike zvijeri“ u Staroj Sušici. Od ostalih sisavaca u Gorskom kotaru ima kune zlatice, a veoma je rasprostranjena velika lasica. Divlja mačka je prava rijetkost, pa je zaštićena. Glavna divljač koja se i najviše lovi je srna. Na području obitava divlja svinja, osobito u podnožju Bjelolasice. Česti stanovnici šuma i polja su zec, puh, obični hrčak, šumski miš, šumska voluharica, jež i vjeverica koja je zaštićena vrsta.¹⁵

2.4. VODA

Vodne resurse Gorskog kotara karakterizira krš sa posebnim hidrogeološkim obilježjima (vapnenci slabo zadržavaju vodu na svojoj površini) i bez stalnih je površinskih tokova te se površinske vode u najvećoj mjeri gube u podzemlju. Ipak Gorski kotar nije bez rijeka i jezera. Najznačajnije rijeke Gorskog kotara su rijeke crnomorskog sliva, a to su Čabranka i Kupa koje čine međudržavnu granicu sa Republikom Sloveniju te rijeka Dobra. Prva hidroelektrana u Gorskom kotaru koja je još u funkciji napravljena je 1922. godine na rječici Curak koja je pritok rijeke Kupice čije je ušće u rijeci Kupi.¹⁶ Brojni potoci, rječice i rijeke iznimno su bitne za floru i faunu, kao i za vodoopskrbu stanovništva ovog kraja. Jezera Gorskog kotara su umjetna, građena kako bi se akumulirana voda koristila za proizvodnju električne energije. Sva jezera smještena su u Općini Lokve (Jezero Mrzla Vodica i Lokvarsko jezero) i Općini Fužine (Jezero Lepenica, Bajer i Potkoš) gdje su hidromorfološki uvjeti i geološka

¹³ Romeo Mance, *Turistička zajednica Kvarnera* [25.03.2021.]

¹⁴ NP Risnjak, <https://www.np-risnjak.hr/ptice/> [25.03.2021.]

¹⁵ Romeo Mance, *Turistička zajednica Kvarnera* [25.03.2021.]

¹⁶ MHE Zeleni vir ili Munjara Zeleni Vir

struktura tla najpogodniji za stvaranje akumulacijskih jezera. HE Vinodol koristeći vodno bogatstvo Gorskog kotara godišnje proizvede prosječno 136,66 GWh električne energije.¹⁷

2.5. KLIMA

Klimatske značajke Gorskog kotara definira klasa klime Cfsbx''¹⁸, a viših dijelova (viši od 1200 m nm) klasa klime Dfsbx''.¹⁹ U tim područjima gotovo nema sušnih razdoblja, najviše oborina padne u hladnijem dijelu godine (fs) sa jesensko-zimskim i proljetnim maksimumom (x''). Maksimalne temperature zraka za povratno razdoblje od 50 godina iznosile su 30-35°C (na nadmorskim visinama iznad 1300 m iznosile su 25-30°C).²⁰ Minimalne temperature zraka za povratno razdoblje od 50 godina iznosile su od -20 do - 25°C.²¹ Zbog velike orografske razvedenosti područja Gorskog kotara srednja godišnja temperatura zraka kreće se između 3°C (planine) i 11°C (niža područja Gorskog kotara). Večeri su svježije i ljeti, a osjet vrućine samo ponegdje se javlja krajem srpnja i početkom kolovoza. Gorski kotar je u neposrednoj blizini ciklogenetičkog područja sjevernog Jadrana i Genovskog zaljeva, koje daje obilne oborine pojačane orografskim utjecajem gorovitog zaleđa duž primorja. Na tom području količina oborine naglo se povećava s nadmorskom visinom. Godišnje prosječne oborine u promatranom razdoblju od 1971 do 2000 godine iznosile su između 1900 i 2400 mm, a na najvišim planinama Gorskog kotara prosječne godišnje oborine kreću se između 2400 – 3900 mm.²² Godišnji broj oborinskih dana iznosi 170 (47% dana u godini) te tijekom čitave godine ima dovoljno oborina za zadovoljavanje potreba biljaka za vodom. Broj vedrih dana dosta je promjenjiv i kreće se između 53 (Parg) i 73 (Skrad), dok je broj oblačnih dana između 120 i 140. U gorskom području prevladava perhumidna klima. Srednje mjesečne vrijednosti relativne vlažnosti iznosi 70-87%.²³

Temperature razlike te razlike u količini padalina u mikroregiji Gorski kotar i Priobalje prikazuju tablice 2. i 3.

Tablica 2 Srednje mjesečne vrijednosti (°C) temperatura u razdoblju 1950.-2019. na mjernom mjestu Parg (kraj Čabra) i mjernom mjestu Rijeka

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Parg	-1,5	-0,8	2,3	6,5	11,2	14,8	16,9	16,3	12,5	8,2	3,5	-0,1
Rijeka	5,7	6,2	9,0	12,7	17,2	21,0	23,6	23,3	19,2	14,6	10,3	7,0

Izvor: Državni hidrometeorološki zavod, obrada RRA PGŽ

¹⁷ HEP d.d., Proizvodnja, HE Vinodol; <https://www.hep.hr/proizvodnja/hidroelektrane-1528/pp-he-zapad/he-vinodol/1536> [veljača 2021]

¹⁸ Köppenova klasifikacija klime: C=umjereno topla kišna klima, f=nema suše, s=sušno je ljeti, b=toplo ljeto

¹⁹ Köppenova klasifikacija klime: D=snježno-šumska klima, f=nema suše, s=sušno je ljeti, b=srednja temperatura najtoplijeg mjeseca niža je od 22°C

²⁰ Perčec Tadić M, Gajić Čapka M, Sokol Jurković R (2012), *Karta maksimalne temperature zraka*, DHMZ

²¹ Ibid.

²² Perčec Tadić M, Gajić Čapka M (2010), *Karta srednje godišnje količine oborine za razdoblje 1971–2000*, Državni hidrometeorološki zavod

²³ Klimatski atlas Hrvatske 1971.-2000.

Srednje mjesečne temperature u razdoblju 1950.-2019. na mjernoj postaji Parg (Gorski kotar) su u prosjeku niže od 6 do 7,2°C od prosječnih temperatura u županijskom središtu Gradu Rijeci.

Tablica 3 Ukupna godišnja količina oborina (mm) u razdoblju 2014.-2020. na goranskim mjernim postajama i u Gradu Rijeci

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
NP Risnjak – Crni Lug	3.703,0	1.919,3	3.436,6	3.530,7	2.325,2	2.674,9	2.611,0
Delnice	2.863,9	1.721,1	2.565,3	2.664,7	2.013,0	2.319,0	1.932,0
Parg	2.522,1	1.418,8	2.079,4	1.967,5	1.746,0	1.919,7	1.850,1
Rijeka	2.066,4	1.039,5	2.021,2	1.735,3	1.620,1	1.690,7	1.427,4

Izvor: Državni hidrometeorološki zavod, obrada RRA PGŽ

U razdoblju između 2014. i 2020. godine na mjernoj postaji u Gradu Delnicama godišnja količina padalina konstantno je bila viša između 24 i 66% od količine padalina u županijskom središtu Gradu Rijeci.

Budući negativan utjecaj **klimatskih promjena** na Gorski kotar prema “Strateškoj studiji utjecaja na okoliš Strategije prilagodbe klimatskim promjenama u RH za razdoblje do 2040. godine s pogledom na 2070. godinu” biti će smanjenje vodnih zaliha u podzemlju i snižavanje razine podzemnih voda, povećanje intenziteta pojave bujica i poplava, pojava šumskih požara, smanjenu produktivnost nekih šumskih ekosustava, pomicanje fenoloških faza šumskih vrsta drveća, štete na šumskim ekosustavima zbog učestalosti ekstremnih vremenskih pojava. Pozitivni utjecaji klimatskih promjena biti će potencijal za razvoj poljoprivrede jer duži vegetacijski periodi omogućiti će razvoj nekih novih kultura i sorti te pridonijeti će razvoju ljetne turističke destinacije zbog povećanja prosječne temperature zraka.

2.6. POLJOPRIVREDNA POVRŠINA

Poljoprivredno zemljište na području Gorskog kotara koje je upisano u Upisnik poljoprivrednika pri Agenciji za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju 21.09.2021. je zauzimalo površinu od 3.652,4839 ha što iznosi 21,51 % ukupno upisanog poljoprivrednog zemljišta Primorsko-goranske županije.²⁴ U vlasništvu Republike Hrvatske je 1219,5974 ha poljoprivrednog zemljišta Gorskog kotara. od čega je gotovo polovina na području Općine Fužine.²⁵ Najveći postotak poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu RH imaju Općina Fužine (35,79%) i Grad Vrbovsko (29,25%). Prosječna veličina poljoprivredne parcele u Gorskom kotaru prema ARKOD sustavu iznosi 0,5 ha.

²⁴ Izvor: APPRRR, Upisnik poljoprivrednika [21.09.2021.]

²⁵ Centar za poljoprivredu i ruralni razvoj Primorsko-goranske županije

2.7. RAZVOJNI PROBLEMI I POTREBE U ODNOSU NA OPTEREĆENJE EKOSUSTAVA GORSKOG KOTARA LJUDSKOM DJELATNOŠĆU

Slijedi prikaz razvojnih problema i potreba vezanih uz opterećenje ekosustava Gorskog kotara ljudskom djelatnošću.

Tablica 4 Razvojni problemi i potrebe u odnosu na opterećenje ekosustava Gorskog kotara ljudskom djelatnošću

Razvojni problemi	Razvojne potrebe
Klimatske promjene uzrokuju štete i mijenjaju šumski ekosustav Gorskog kotara	Razvoj temeljiti na održivosti i očuvanju bogate prirodne baštine
Klimatske promjene uzrokuju ekstremne vremenske pojave od suša do velikih padalina što negativno utječe na podzemne vode koje su karakteristične za to krško područje	Prilagoditi razvojne procese klimatskim promjenama

3. ZAŠTITA OKOLIŠA

3.1. ZAŠTITA PRIRODE, PRIRODNE I KULTURNE BAŠTINE

Prirodno bogatstvo smatra se najvrjednijim resursom za razvoj šumarstva i održive proizvodnje, poljoprivrede i turizma.

Gorski kotar broji ukupno 11 od 32 zaštićena područja u Primorsko-goranskoj županiji. Zaštićena područja prema kategoriji zaštite na području Gorskog kotara su: jedini strogi rezervat u Primorsko-goranskoj županiji (Bijele i Samarske stijene), jedini nacionalni park u Primorsko-goranskoj županiji (NP Risnjak), jedan posebni rezervat (Debela Lipa – Veliki Rebar), tri spomenika prirode (Špilja Lokvarka, Izvor Kupe, Stara tisa u Međedima), dva značajna krajobraza (Vražji prolaz – Zeleni Vir i Kamačnik), dvije park-šume (Japlenški vrh i Golubinjak) te jedan spomenik parkovne arhitekture (Perivoj uz dvorac Severin na Kupi).

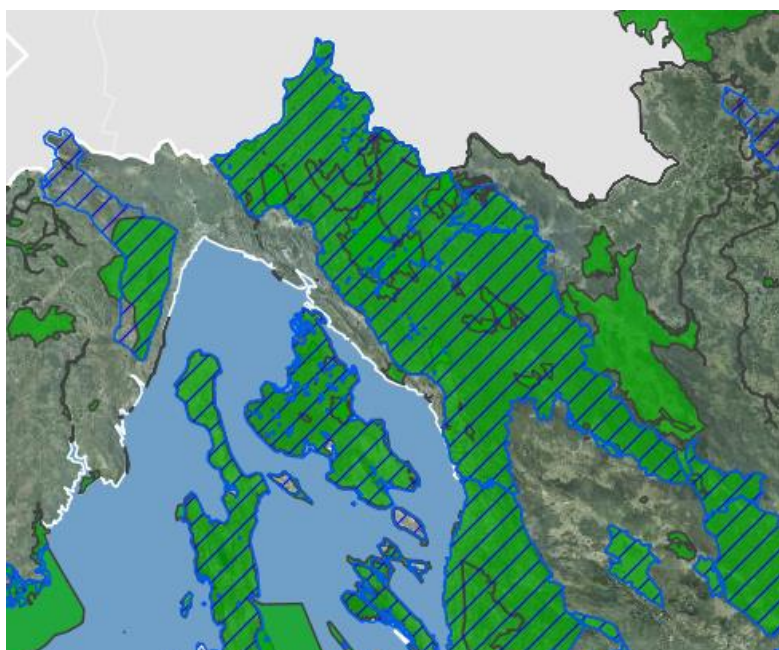
Zaštićenim područjima prirodne baštine na području Gorskog kotara upravljaju Javna ustanova “Priroda” (upravlja sa osam područja) i Javna ustanova „Nacionalni park Risnjak” (upravlja sa tri područja).

Slika 4. prikazuje da je gotovo cjelokupno područje Gorskog kotara (izuzev građevinskog područja) uključeno u europsku ekološku mrežu Natura 2000. Ekološka mreža proglašena je 2013. godine u svrhu očuvanja i ostvarivanja povoljnog stanja divljih vrsta ptica i njihovih staništa, drugih divljih životinja te biljaka i njihovih staništa, kao i stanišnih tipova

koji su od osobitog značaja za Europsku uniju i Republiku Hrvatsku. U NATURA 2000 bazi podataka Gorski kotar se promatra zajedno sa sjevernom Likom kao jedna cjelina. Na tom području prati se 37 vrsta ptica (npr. Tetrijeb gluhan, Eja strnjarica, Mala muharica, Pjegava grmuša, Crna žuna, Sivi sokol, Kosac, Sova jastrebača,...)²⁶, 5 sisavaca (Obični ris, Sivi vuk, Širokouhi mračnjak, Mali potkovnjak i Smeđi medvjed), beskičmenjaci (npr. Potočni rak, Gorski potočar,...) i biljke (npr. Mirisava žlijezdača, Cjelolatična žutilovka, Širokolisni močvarni pamuk, Žuti srčanik, Kranjski ljiljan, Crnocrveni kačun,...).²⁷

U Registru kulturnih dobara Republike Hrvatske Gorski kotar ima sveukupno 47 zaštićenih kulturnih dobara što je 12% od ukupno zaštićenih kulturnih dobara u Primorsko-goranskoj županiji.

Slika 4 Područje Primorsko-goranske županije i Gorskog kotara pokriveno Natura 2000 mrežom

Izvor: bioportal.hr/gis [25.03.2021.]

Napomena: zelena boja označava područje prema Direktivi o staništima, a plavim kosim crtama označeno je područje prema Direktivi o pticama

²⁶ <https://natura2000.eea.europa.eu/Natura2000/SDF.aspx?site=HR1000019#1> [25.04.2021.] // <http://natura2000.dzsp.hr/reportpublish/reportproxy.aspx?paramSITECODE=HR1000019> [25.04.2021.]

²⁷ <http://natura2000.dzsp.hr/reportpublish/reportproxy.aspx?paramSITECODE=HR5000019> [25.04.2021.]

Jedina državna stacionarna stanica za trajno praćenje **kvalitete zraka** u Gorskom kotaru je u Pargu kraj Čabra. Udjeli indeksa na spomenutoj mjernoj postaji u razdoblju od 26.04.2020. do 26.04.2021. prikazani su u Grafikonu 1.

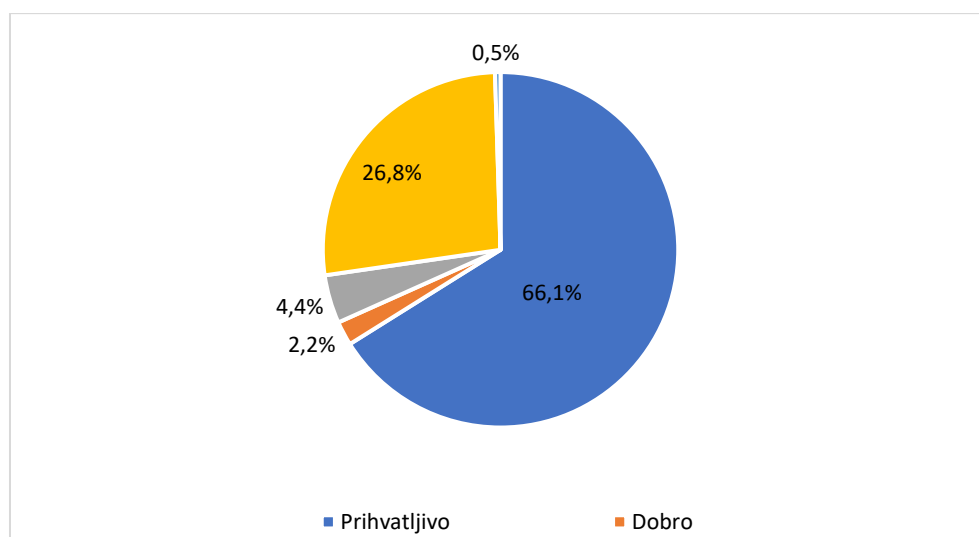
U razdoblju 26.04.2020. – 26.04.2021. na mjernoj postaji Parg 242 dana kvaliteta zraka bila je okarakterizirana kao prihvatljiva, 8 dana dobra, 98 dana umjerena, a 16 dana loša.

Od posebne važnosti je i zaštita **kakvoće voda** obzirom na to da se gotovo sva koristi za vodoopskrbu. Područje Gorskog kotara je krško područje sa slabo razvijenom nadzemnom i bogatom podzemnom hidrografijom, stoga je nužno voditi računa o zaštiti izvora krških vodonosnika.

Kemijsko i količinsko stanje podzemnih voda je dobro. Analizu kakvoće pitke vode vrši kontinuirano tokom godine Nastavni zavod za javno zdravstvo Primorsko-goranske županije. Od svih vodovoda u Gorskom kotaru samo 3 vodovoda na području Grada Čabra (Hrib, Gorači i Mandli) imali su neispravnosti kod ispitivanja zdravstvene ispravnosti vode za piće u 2021. godini.²⁸ Velike investicije u vodoopskrbu i odvodnju Gorskog kotara su u tijeku, većinom sufinancirane iz švicarske darovnice²⁹ te drugih izvora.

Na području čitave Županije pa tako i Gorskog kotara Zavod za javno zdravstvo Primorsko-goranske županije kontinuirano obavlja monitoring kakvoće podzemnih i površinskih voda za vodoopskrbu. Na vodoopskrbnom sustavima na području gradova Delnica, Vrbovskog i Čabra ZZJZPGŽ vrši od dvije do osam redovnih analiza godišnje i do dvije revizijske analize.

Grafikon 1 Udjeli indeksa kvalitete zraka na mjernoj postaji PARG u razdoblju 26.04.2020.-26.04.2021.

Izvor: Kvaliteta zraka u Hrvatskoj, portal: <http://iszz.azo.hr/iskzl/> [26.04.2021.]

²⁸ Nastavni zavod za javno zdravstvo Primorsko-goranske županije; <https://zzjzpgz.hr/vode/index.php?zoom=cabar> [25.10.2021.]

²⁹ Švicarsko-hrvatski program suradnje, <https://www.swiss-cro.hr/projekti/> [26.04.2021.]

Tablica 5 Ocjenjivanje kvalitete zraka

Onečišćujuća tvar	Razina indeksa (na osnovi koncentracija u $\mu\text{g}/\text{m}^3$)					
	Dobro	Prihvatljivo	Umjereno	Loše	Vrlo loše	Izuzetno loše
Lebdeće čestice manje od $2.5 \mu\text{m}$ ($\text{PM}_{2.5}$)	0-10	10-20	20-25	25-50	50-75	75-800
Lebdeće čestice manje od $10 \mu\text{m}$ (PM_{10})	0-20	20-40	40-50	50-100	100-150	150-1200
Dušikov dioksid (NO_2)	0-40	40-90	90-120	120-230	230-340	340-10000
Prizemni ozon (O_3)	0-50	50-100	100-130	130-240	240-380	380-800
Sumporov dioksid (SO_2)	0-100	100-200	200-350	350-500	500-750	750-1250

Izvor: Kvaliteta zraka u Hrvatskoj; <http://iszz.azo.hr/iskzl/> [26.04.2021.]

Zaštita tla obuhvaća očuvanje zdravlja i funkcije tla, sprječavanje oštećenja tla, erozije, praćenje stanja i promjene kakvoće tla te saniranje i obnavljanje oštećenih lokacija. Glavni izvori onečišćenja tla u Primorsko-goranskoj županiji su tehnološki zastarjela industrijska postrojenja, nesanirane lokacije odlagališta otpada i divljih odlagališta, napušteni kamenolomi te prirodne katastrofe.

3.3. GOSPODARENJE OTPADOM

Osnovni strateški dokument kojim se planski usmjerava gospodarenje otpadom prema ostvarenju zadanih ekoloških ciljeva je Plan gospodarenja otpadom Republike Hrvatske 2017-2022., a na koji se nadovezuju Planovi gospodarenja otpadom svih jedinica lokalne samouprave Gorskog kotara.

Konceptom održivog razvitka Županije u području gospodarenja otpadom, predviđena je izgradnja centra gospodarenja otpadom, izgradnja pretovarnih stanica, reciklažnih dvorišta, eko otoka i sanacija odlagališta otpada. U Primorsko-goranskoj županiji je uz sufinanciranje sredstvima iz europskih fondova izgrađen Županijski centar za gospodarenje otpadom Marišćina, koji je u punom pogonu od travnja 2017. godine. Uz Županijski centar za gospodarenje otpadom u Županiji djeluje 7 pretovarnih stanica od kojih su dvije u Gorskom kotaru (PS „Sović laz“ Delnice i PS Vrbovsko).

Na području Gorskog kotara djeluje jedno stacionarno reciklažno dvorište u Delnicama te tri mobilna, jedno za područje Grada Čabra i dva za područje Grada Vrbovskog. U planu je izgradnja još jednog stacionarnog reciklažnog dvorišta na području Grada Vrbovskog.

Tablica 6 Stopa odvojenog sakupljanja komunalnog otpada od strane JLS u Gorskom kotaru i Primorsko-goranskoj županiji u 2019. godini (bez glomaznog otpada)

Naziv jedinice lokalne samouprave	Sakupljena količina miješanog komunalnog otpada (t)	Količina odvojenih vrsta otpada (papir, plastika, staklo, metal, tekstil i biootpad) (t)	Ukupna količina otpada bez glomaznog otpada (t)	Stopa odvojenog sakupljanja komunalnog otpada (%)
Delnice	1.503,00	39,65	1.542,65	2,57%
Fužine	547	-	547	0,00%
Lokve	262	5,19	267,19	1,94%
Mrkopalj	253	5,97	258,97	2,31%
Ravna Gora	580	17,4	597,4	2,91%
Skrad	220	7,8	227,8	3,42%
Vrbovsko	589,79	17,17	606,96	2,83%
Čabar	1.091,92	5,45	1.097,37	0,50%
Brod Moravice	218	4,12	222,12	1,85%
Gorski kotar	5.264,71	102,75	5.367,46	1,91%
PGŽ	97.284,29	25.908,02	123.192,31	21,03%

Izvor: Zavod za zaštitu okoliša i prirode, obrada RRA PGŽ

Tablica 6 prikazuje koliko su goranska komunalna društva preuzela i zbrinula komunalnog otpada i kolika je stopa odvojenog sakupljanja komunalnog otpada prema jedinicama lokalne samouprave Gorskog kotara. Stopa odvojenog sakupljanja komunalnog otpada (stopa oporabe otpada) u Gorskom kotaru u 2019. godini iznosila je 1,91% dok je županijski prosjek iznosio 21,03%. Prema tom pokazatelju Gorski kotar je najlošija mikroregija u Primorsko-goranskoj županiji dok sa druge strane su otočna mjesta gdje posebice JLS sa otoka Krka imaju stopu odvojenog sakupljanja komunalnog otpada od preko 50% i lideri su ne samo u Županiji već i u Republici Hrvatskoj i Europi.

3.4. RAZVOJNI PROBLEMI I POTREBE ZAŠTITE OKOLIŠA GORSKOG KOTARA

Slijedi prikaz razvojnih problema i potreba vezanih uz zaštitu okoliša Gorskog kotara.

Tablica 7 Razvojni problemi i potrebe zaštite okoliša Gorskog kotara

Razvojni problemi	Razvojne potrebe
Nedovoljna valorizacija kulturne baštine Gorskog kotara	Očuvana prirodna baština u svrhu razvoja eko turizma
Prisutna samo jedna mjerna postaja kvalitete zraka na cijelom području Gorskog kotara	Praćenje kvalitete zraka na cijelom području Gorskog kotara
Mikroregija sa najnižim stupnjem odvajanja otpada u Županiji	Kvalitetnija primarna selekcija otpada

Razvojni problemi	Razvojne potrebe
Reciklažna dvorišta još nisu u potpunosti operativna	Osposobljena reciklažna dvorišta, dostupna građanima i poduzećima
Divlja odlagališta	Sanacija divljih odlagališta i sustav nadzora i kazni za nepropisno odlaganje otpada

4. STANOVNIŠTVO I LJUDSKI POTENCIJALI

4.1. KRETANJE BROJA STANOVNIKA, GUSTOĆA NASELJENOSTI I SPOLNA STRUKTURA

Prema Popisu stanovništva iz 2011. godine, na području Gorskog kotara živjelo je 23.011 stanovnika. Prema procjeni broja stanovnika Državnog zavoda za statistiku iz 2019. godine Gorski kotar naseljavalo je 19.484 stanovnika.

Tablica 8 prikazuje pad broja stanovništva u Županiji u razdoblju 2011/2019 od 4,81%. U istom razdoblju pad stanovništva Gorskog kotara iznosio je 15,33%. Pošto je pad broja stanovništva u Gorskom kotaru bio veći od prosječnog pada broja stanovništva Županije smanjio se i udio stanovništva Gorskog kotara u ukupnoj populaciji Županije sa 7,77 % na 6,91 %. Ako broj stanovnika Gorskog kotara u 2019. godini podijelimo sa površinom od 1273,1 km² dolazimo do gustoće naseljenosti od 15,30 stanovnika po km². Prosječna gustoća naseljenosti u Primorsko-goranskoj županiji u 2019. godini bila je 78,71 stanovnika po km². Time je Gorski kotar 5 puta slabije naseljen od županijskog prosjeka.

Tablica 8 Kretanje broja stanovnika Gorskog kotara te njihov udio u Primorsko-goranskoj županiji u 2011. i 2019. godini

Regija	2011 godina	2019 godina*	Kretanje 2011-2019
Gorski kotar	23011	19484	- 15,33 %
PGŽ	296195	281945	- 4,81 %
Udio GK u PGŽ-u	7,77%	6,91%	

Izvor: Državni zavod za statistiku, obrada RRA PGŽ // Napomena: * procjena

Tablica 9 prikazuje pad broja stanovnika prema jedinicama lokalne samouprave Gorskog kotara u vremenskom razdoblju 1991.-2019. godina. U odnosu na baznu 1991. godinu broj stanovnika se u narednih 28 godina u Općini Mrkopalj prepolovio dok najmanji 20 postotni pad bilježi Grad Delnice.

Tablica 9 Kretanje broja stanovništva od 1991. do 2019. godine prema jedinicama lokalne samouprave Gorskog kotara

Gradovi/Općine	Broj stanovnika				Indeks	Indeks	Indeks
	1991.	2001.	2011.	2019.	1991./2019.	2001./2019.	2011./2019.
Brod Moravice	1.196	985	866	707	59,11	71,78	81,64
Čabar	5.169	4.387	3.770	3.131	60,57	71,37	83,05
Delnice	6.858	6.262	5.952	5.437	79,28	86,83	91,35
Fužine	2.000	1.885	1.592	1.395	69,75	74,01	87,63
Lokve	1.255	1.120	1.049	893	71,16	79,73	85,13
Mrkopalj	1.823	1.407	1.214	929	50,96	66,03	76,52
Ravna Gora	3.167	2.724	2.430	2.061	65,08	75,66	84,81
Skrad	1.549	1.333	1.062	868	56,04	65,12	81,73
Vrbovsko	7.528	6.047	5.076	4.063	53,97	67,19	80,04
GORSKI KOTAR	30.545	26.150	23.011	19.484	63,79	74,51	84,67

Izvor: Državni zavod za statistiku, obrada RRA PGŽ // Napomena: * procjena

Spolna struktura stanovništva Gorskoga kotara je ravnomjerna, a osobe ženskog spola kontinuirano čine nešto više od 50% stanovništva (50,2 % u 2019. godini³⁰). Županijski udio ženskog stanovništva u 2019. godini iznosio je 51,5%.

4.2. NACIONALNE MANJINE I VJEROISPOVIJEST

Tablica 10 prikazuje nacionalnu strukturu stanovništva svake jedinice lokalne samouprave Gorskog kotara, Gorskog kotara u cjelini i Primorsko-goranske županije. Prema popisu broja stanovništva iz 2011. godine Srbi su najbrojnija nacionalna manjina u Gorskom kotaru i Primorsko-goranskoj županiji. Dok je udio Srba u Primorsko-goranskoj županiji u 2011 godini bio 5,03%, njihov udio u Gorskom kotaru bio je 9,05%. Udio srpske nacionalne manjine na području Grada Vrbovskog iste godine iznosio je 35,22%. Stoga na području Grada Vrbovskog djeluje Vijeće srpske nacionalne manjine Grada Vrbovskog. Druga prema brojnosti nacionalna manjina u Gorskom kotaru u 2011. godini bili su Slovenci, dok su u Primorsko-goranskoj županiji Slovenci tek na 5 mjestu iza Srba, Bošnjaka, Talijana i Albanaca. Na području Grada Čabra djeluje Vijeće slovenske nacionalne manjine Grada Čabra.

³⁰ Državni zavod za statistiku, obrada RRA PGŽ

Tablica 10 Nacionalne manjine u Gorskom kotaru

JLS	Hrvati	Srbi	Slovenci	Svi ostali
Čabar	3566	42	85	77
%	94,59	1,11	2,25	2,04
Delnice	5556	182	57	157
%	93,35	3,06	0,96	2,64
Vrbovsko	3053	1788	34	201
%	60,15	35,22	0,67	3,96
Brod Moravice	834	12	5	15
%	96,30	1,39	0,58	1,73
Fužine	1486	46	3	57
%	93,34	2,89	0,19	3,58
Lokve	984	17	6	42
%	93,80	1,62	0,57	4,00
Mrkopalj	1198	7	2	7
%	98,68	0,58	0,16	0,58
Ravna Gora	2369	22	-	39
%	97,49	0,91	-	1,60
Skrad	1039	12	3	8
%	97,83	1,13	0,28	0,75
GORSKI KOTAR	20085	2082	195	649
%	87,28	9,05	0,85	2,82
PGŽ	255730	14888	2300	23277
%	86,34	5,03	0,78	7,86

Izvor: Državni zavod za statistiku; Popis stanovništva iz 2011. godine

Prema vjeroispovijesti 83,46 % stanovništva Gorskog kotara bili su katolici prema popisu stanovništva iz 2011. godine. U Primorsko-goranskoj županiji iste godine udio katolika iznosio je 78,13%. Prema popisu stanovništva iz 2011. godine 9,57% stanovnika Gorskog kotara je bilo pravoslavne vjeroispovijesti, dok je udio stanovnika pravoslavne vjeroispovijesti u Primorsko-goranskoj županiji bio 5,42%. Treća najbrojnija skupina prema vjeroispovijesti u Gorskom kotaru i u Primorsko-goranskoj županiji bili su stanovnici koji nisu vjernici.

Tablica 11 Vjeroispovijest

JLS	Katolici	Pravoslavci	Nisu vjernici i ateisti	Svi ostali
Čabar	3539	52	82	97
%	93,87	1,38	2,18	2,57
Delnice	5211	193	270	278
%	87,55	3,24	4,54	4,67
Vrbovsko	2894	1794	162	226
%	57,01	35,34	3,19	4,45
Brod Moravice	823	16	17	10
%	95,03	1,85	1,96	1,15
Fužine	1367	63	84	78
%	85,87	3,96	5,28	4,90
Lokve	914	29	32	74
%	87,13	2,76	3,05	7,05
Mrkopalj	1166	19	16	13
%	96,05	1,57	1,32	1,07
Ravna Gora	2301	27	48	54
%	94,69	1,11	1,98	2,22
Skrad	989	10	34	29
%	93,13	0,94	3,20	2,73
GORSKI KOTAR	19204	2203	745	859
%	83,46	9,57	3,24	3,73
PGŽ	231.405	16.046	20.647	28097
%	78,13	5,42	6,97	9,49

Izvor: Državni zavod za statistiku; Popis stanovništva 2011. Godine

4.3. PROSJEČNA STAROST, INDEKS STARENJA, STOPA SMRTNOSTI I STRUKTURA POBOLA

Prema popisu stanovništva iz 2011. godine, prosječna starost populacije Gorskog kotara bila je 47,2 godine dok je prosječna starost u Primorsko-goranskoj županiji bila 43,9 godina, a u Republici Hrvatskoj 41,7 godina. Stanovnici Gorskog kotara su prema tom pokazatelju prosječno stariji za 3,3 godine od županijskog prosjeka te za 5,5 godina od državnog prosjeka.

Tablica 12 Usporedba dobne strukture jedinica lokalne samouprave Gorskog kotara i Gorskog kotara u cjelini sa dobnom strukturom Primorsko-goranske županije u 2011. godini

JLS/REGIJA:	0-19 GODINA	20-64 GODINA	65+ GODINA
Čabar	15,4%	64,8%	19,8%
Delnice	17,3%	62,6%	20,1%
Vrbovsko	15,8%	61,3%	22,9%
Brod Moravice	15,9%	54,7%	29,3%
Fužine	14,4%	61,6%	23,9%
Lokve	15,3%	62,3%	22,4%
Mrkopalj	14,3%	58,3%	27,3%
Ravna Gora	14,7%	62,2%	23,1%
Skrad	12,6%	57,6%	29,8%
Gorski kotar	15,7%	61,8%	22,5%
Primorsko-goranska županija	17,1%	64%	18,9%

Izvor: Državni zavod za statistiku, *Popis stanovništva 2011.*, obrada RRA PGŽ

Tablica 12 pokazuje da je Gorski kotar imao 2011. godine u odnosu na županijski prosjek niži udio mladog i radno aktivnog stanovništva, a veći udio starog stanovništva. Mlada dobna skupina najzastupljenija je u Delnicama (17,3%), a najmanje zastupljena u Skradu (12,6%).³¹

Indeks starenja uspoređuje broj stanovnika 60 i više godina sa brojem stanovnika od 0 do 20 godina, a kad prijeđe iznos od 140 dotično stanovništvo je zahvatio proces starenja. Indeks starenja Gorskog kotara u 2011. godini je iznosio 245,82, što je više u odnosu na 2001. godinu kada je iznosio 149,82. U Županiji indeks starenja u 2011. godini je iznosio 155,3, a u 2001. godini 109,4.³²

Stopa smrtnosti (omjer umrlih na 1.000 stanovnika) u Primorsko-goranskoj županiji u 2019. godini iznosila je 13.29, a za područje Gorskog kotara iznosila je 20.73.³³

Struktura pobola u Gorskom kotaru u 2019. godini kao što prikazuje Tablica 13 slična je strukturi pobola u Županiji. Tri najčešća uzroka pobola su bolesti dišnog sustava, bolesti mišićno koštanog sustava i vezivnog tkiva te bolesti cirkulacijskog sustava.

³¹ Državni zavod za statistiku, *Popis stanovništva 2011. godine*

³² Državni zavod za statistiku, *Popis stanovništva 2011, Popis stanovništva 2001*

³³ Državni zavod za statistiku, obrada RRA PGŽ

Tablica 13 Tri vodeća uzroka pobola u Gorskom kotaru i PGŽ-u u 2019. godini (strukturni indeks)

UZROCI POBOLA	Gorski kotar	PGŽ
Bolesti dišnog sustava	17,92%	19,70%
Bolesti mišićno koštanog sustava i vezivnog tkiva	11,67%	10,93%
Bolesti cirkulacijskog sustava	10,47%	9,76%

Izvor: Nastavni zavod za javno zdravstvo Primorsko-goranske županije, obrada RRA PGŽ

4.4. STOPA NATALITETA, PRIRODNI PRIRAST, VITALNI INDEKS I SALDO MIGRACIJA

Stopa nataliteta (omjer živorođenih na 1.000 stanovnika) je u 2019. godini u Republici Hrvatskoj iznosila je 8,9, u Primorsko-goranskoj županiji 7,3, a u Gorskom kotaru 6,67.³⁴

U razdoblju od 2008. do 2019. godine, zabilježen je kontinuirani negativni trend prirodnog prirasta (razlika između nataliteta i mortaliteta) u Primorsko-goranskoj županiji i u mikroregiji Gorski kotar. U 2008. godini prirodni prirast u Županiji u apsolutnim brojkama iznosio -917, a u 2019. godini -1.689.³⁵ U Gorskom kotaru u 2008. godini prirodni prirast bio je - 223, a u 2019. godini – 274.³⁶ Niti jedna jedinica lokalne samouprave Gorskog kotara nije imala pozitivan prirodni prirast u navedenom razdoblju.

Vitalni indeks (omjer živorođenih na 100 umrlih) je u Primorsko-goranskoj županiji u 2019. godini iznosio 54,9, a u Gorskom kotaru 32,18.³⁷ Grad Delnice sa indeksom 53 se jedini približio županijskom prosjeku, a Općina Mrkopalj sa indeksom 5 ima najniži indeks u Republici Hrvatskoj.

Tablica 15 pokazuje negativan saldo migracija u Gorskom kotaru gdje je broj odseljenih konstantno veći od broja doseljenih u promatranom razdoblju. Slična je situacija i u Županiji uz razliku u 2019. godini kada je Županija ostvarila pozitivan trend od 229 stanovnika više doseljenih nego odseljenih. Gorski kotar i u 2019. godini je imao 115 stanovnika više odseljenih nego doseljenih. Samo Grad Delnice i Općina Fužine bilježe poput Županije pozitivan trend u 2019. godini dok sve ostale jedinice lokalne samouprave Gorskog kotara bilježe negativan trend.

³⁴ Ibid.

³⁵ Ibid.

³⁶ Ibid.

³⁷ Ibid.

Tablica 14 Vitalni indeks jedinica lokalne samouprave Gorskog kotara u 2019. godini

JLS	VITALNI INDEKS
Grad Čabar	31,0
Grad Delnice	53,0
Grad Vrbovsko	30,0
Općina Brod Moravice	15,2
Općina Fužine	26,9
Općina Lokve	37,5
Općina Mrkopalj	5,0
Općina Ravna Gora	32,0
Općina Skrad	20,0

Izvor: Državni zavod za statistiku

Tablica 15 Saldo migracije stanovnika Gorskog kotara prema jedinicama lokalne samouprave te Primorsko-goranske županije u cjelini od 2015. do 2019. godine (razlika ukupno doseljenih i ukupno odseljenih stanovnika unutar jedne godine)

	2015	2016	2017	2018	2019
Grad Čabar	-48	-56	-75	-41	-27
Grad Delnice	-30	-80	-33	-13	26
Grad Vrbovsko	-69	-59	-59	-64	-51
Općina Brod Moravice	-3	-21	-9	4	-7
Općina Fužine	-15	4	-15	-5	16
Općina Lokve	-4	-3	-2	-2	-20
Općina Mrkopalj	-19	-13	-10	-13	-6
Općina Ravna Gora	-17	-26	-12	-17	-41
Općina Skrad	-1	-13	-12	-2	-5
Gorski kotar ukupno	-206	-267	-203	-152	-115
Primorsko-goranska županija	-1153	-922	-1102	-381	229

Izvor: Državni zavod za statistiku, obrada RRA PGŽ

4.5. OBRAZOVNA STRUKTURA I INFORMATIČKA PISMENOST

U Gorskome kotaru u 2011. godini više i visoko školsko obrazovanje (viša škola, fakultet, magisterij i doktorat) ima 11,49% stanovništva starijeg od 15 godina, dok prosjek Primorsko-goranske županije je 20,07%. Iste godine u Gorskom kotaru postotak stanovništva starijeg od 15 godina koje je završilo samo osnovnu školu je 28,45%, dok je županijski prosjek 16,69%.

Tablica 16 Obrazovna struktura stanovništva Gorskog kotara i Primorsko-goranske županije starog 15 i više godina u 2011. godini

	bez škole	1-3 razred	4-7 razred	osnovna škola	srednja škola	viša škola	fakulteti	magisterij	doktorat	nepoznato	UKUPNO
GK	222	193	944	5803	10854	1029	1239	48	24	38	20394
	1,09%	0,95%	4,63%	28,45%	53,22%	5,05%	6,08%	0,24%	0,12%	0,19%	100,00%
PGŽ	1732	1108	10815	43267	149668	19059	30393	1607	977	602	259228
	0,67%	0,43%	4,17%	16,69%	57,74%	7,35%	11,72%	0,62%	0,38%	0,23%	100,00%

Izvor: Državni zavod za statistiku, Popis stanovništva 2011., obrada RRA PGŽ

Prema informatičkoj pismenosti područje Gorskog kotara je u 2011. godini bilo ispod županijskog prosjeka.

Tablica 17 Informatička pismenost stanovništva starijeg od 10 godina Gorskog kotara i Primorsko-goranske županije u 2011. godini

	OBRADA TEKSTA	TABLIČNI IZRAČUNI	KORIŠTENJE EL. POŠTOM	KORIŠTENJE INTERNETOM
Gorski kotar	44,44%	37,29%	43,62%	48,26%
PGŽ	58,08%	61,04%	49,25%	56,78%

Izvor: Državni zavod za statistiku, obrada RRA PGŽ

4.6. NEZAPOSLENOST

U Tablici 18 prikazano je smanjenje nezaposlenosti prema jedinicama lokalne samouprave Gorskog kotara, Gorskog kotara u cjelini i Primorsko-goranske županije u razdoblju stabilnog ekonomskog rasta od 2015. do 2019. godine te povećanje nezaposlenosti

u 2020. i 2021. godini zbog negativnog utjecaja Covid 19 pandemije na gospodarstvo. U razdoblju 2019./2015. najveći pad broja nezaposlenih bilježi Grad Vrbovsko, a najmanji Grad Čabar. U Županiji nezaposlenost u razdoblju od 2015. do 2019. godine je smanjena za 8814 nezaposlene osobe, a zaposlenost je porasla za 5100 novozaposlenih osoba. U Gorskom kotaru u istom razdoblju nezaposlenost je smanjena za 1006 nezaposlenu osobu, a zaposlenost je porasla za 234 novozaposlene osobe.³⁸ Veći pad nezaposlenosti od rasta zaposlenosti u Županiji i Gorskom kotaru ukazuje na negativna demografska i migracijska kretanja. Zbog pandemije koronavirusa koja je zahvatila svijet u 2020. godini i nastavila se u 2021. godini nezaposlenost ponovno raste i u Gorskom kotaru i u Primorsko-goranskoj županiji. U prvih 8 mjeseci 2021. godine nezaposlenost je u usporedbi sa 2019. godinu u Gorskom kotaru porasla za 96 nezaposlenih (povećanje od 15% u odnosu na 2019. godinu), a u Županiji za 2246 nezaposlene osobe (rast od 34%).

Tablica 18 Nezaposlenost prema jedinicama lokalne samouprave Gorskog kotara, Gorskog kotara u cjelini i Primorsko-goranske županije u 2015., 2019., 2020. i 2021. godini

	2015	2019	INDEKS 2019/2015	2020	2021 (8 MJESECI)
Brod Moravice	77	52	67,53	57	59
Čabar	253	118	46,64	122	125
Delnice	438	191	43,61	228	224
Fužine	86	38	44,19	33	37
Lokve	54	23	42,59	20	20
Mrkopalj	66	21	31,82	22	18
Ravna Gora	119	36	30,25	48	43
Skrad	63	22	34,92	24	20
Vrbovsko	482	131	27,18	168	182
Gorski kotar	1638	632	38,58	722	728
Primorsko-goranska županija	15518	6704	43,20	8617	8950

Izvor: HZZ, STATISTIKA; <https://statistika.hzz.hr/> [02.09.2021.]

4.7. STRUKTURA I CIJENA STAMBENIH JEDINICA

Prema popisu stanovništva iz 2011. godine u Gorskom kotaru 15,39% stambenih jedinica je privremeno nenaseljeno dok je županijski prosjek 13,72%. U Gorskom kotaru iste godine je 4,4% stambenih jedinica napušteno dok je županijski prosjek 1,33%. Iste godine Primorsko-goranska županije imala je 6,47% stambenih jedinica za najam, a Gorski kotar 0,49%. Udio stanova za rekreaciju i odmor u ukupnom broju stambenih jedinica u Gorskom

³⁸ Državni zavod za statistiku

kotaru bio je 17%, a županijski prosjek 18,9%.³⁹ Prema popisu stanovništva iz 2011. godine 89,7% kućanstva Gorskog kotara čine kućanstva zasnovana u vlastitim stambenim jedinicama, odnosno u onima u kojima su stanari vlasnici ili suvlasnici. U Primorsko-goranskoj županiji taj udio je iznosio 85,6%. Udio kućanstava Gorskog kotara koji stanuje u iznajmljenim stambenim jedinicama iznosio je 2011. godine 9,4%, dok je županijski prosjek iznosio 13,3%.⁴⁰ Prema podacima iz Izvješća o tržištu nekretnina Primorsko-goranske županije 2019. godine na području Gorskog kotara evidentirano je ukupno 253 kupoprodaja nekretnina (4,6% županijskih kupoprodaja). U strukturi svih kupoprodaja nekretnina, kupoprodaja kuća sudjeluje sa 32,4%, kupoprodaja poljoprivrednog zemljišta sa 28,5%, kupoprodaju stana/apartmana sa 20,6%, a kupoprodaja građevnog zemljišta sa 18,6%. Na području Primorsko-goranske županije najveći udio od 44,7% svih kupoprodaja odnosi se na kupoprodaju stanova/apartmana, 26,4% na kupoprodaju građevinskog zemljišta, 10,4% na kupoprodaju poljoprivrednog zemljišta te 9,2% na kupoprodaju kuća.

Tablica 19 Prosječne kupoprodajne cijene stana/apartmana u Gorskom kotaru i Primorsko-goranskoj županiji u 2020. godini

JLS/Županija	Prosječna cijena EUR/m ²
Primorsko-goranska županija	1.018,08 €/m ²
Brod Moravice	382,54 €/m ²
Delnice	540,68 €/m ²
Fužine	944,67 €/m ²
Mrkopalj	281,72 €/m ²
Ravna Gora	647,65 €/m ²
Skrad	565,32 €/m ²

Izvor: Primorsko-goranska županija, Upravni odjela za prostorno uređenje, graditeljstvo i zaštitu okoliša;
Izvješće o tržištu nekretnina Primorsko-goranske županije za 2020. godinu;
<https://graditeljstvo.pgz.hr/Procjena.aspx>
[22.09.2021.]

Tablica 19 prikazuje da je stambeno zbrinjavanje u Gorskom kotaru cjenovno prihvatljivije i povoljnije nego u drugim mikroregijama Primorsko-goranske županije. U 2020. godini ostvarene kupoprodajne cijene stanova/apartmana u Gorskom kotaru bile su dvostruko niže od prosjeka Primorsko-goranske županije. Kupoprodajne cijene obiteljskih kuća iste godine bile su u Gorskom kotaru trostruko niže od županijskog prosjeka, a kupoprodajne cijene građevinskog zemljišta 8 puta ispod županijskog prosjeka prema podacima Upravnog odjela za prostorno uređenje, graditeljstvo i zaštitu okoliša Primorsko-goranske županije.

³⁹ Državni zavod za statistiku, *Popis stanovništva 2011.*, obrada RRA PGŽ

⁴⁰ Ibid.

Tablica 20 Prosječne kupoprodajne cijene građevinskog zemljišta u Gorskom kotaru i Primorsko-goranskoj županiji u 2020. godini

JLS/Županija	Prosječna cijena EUR/m ²
Primorsko-goranska županija	88,05 €/m ²
Brod Moravice	5,95 €/m ²
Delnice	17,12 €/m ²
Fužine	12,19 €/m ²
Lokve	25,21 €/m ²
Mrkopalj	13,18 €/m ²
Ravna Gora	10,60 €/m ²
Skrad	6,12 €/m ²
Vrbovsko	1,69 €/m ²

Izvor: Primorsko-goranska županija, Upravni odjel za prostorno uređenje, graditeljstvo i zaštitu okoliša; Izvješće o tržištu nekretnina Primorsko-goranske županije za 2020. godinu; <https://graditeljstvo.pgz.hr/Procjena.aspx> [22.09.2021.]

Putem programa poticane stanogradnje koji provodi Agencija za pravni promet i posredovanje nekretninama prije 18 godina u Gradu Delnicama je izgrađeno 30 stanova. Do danas su to jedini POS-ovi stanovi u Gorskom kotaru.⁴¹ Pripremne radnje za novu poticanu stanogradnju trenutno se odvijaju u Gradu Delnicama i Općini Fužine.

4.8. RAZVOJNI PROBLEMI I POTREBE GORSKOG KOTARA U ODNOSU NA STANOVNIŠTVO I LJUDSKE POTENCIJALE

Slijedi prikaz razvojnih problema i potreba Gorskog kotara vezanih uz stanovništvo i ljudske potencijale.

Tablica 21 Razvojni problemi i potrebe Gorskog kotara u odnosu na stanovništvo i ljudske potencijale

Razvojni problemi	Razvojne potrebe
Smanjenje stanovništva od 2011. do 2019. godine za više od 15%	Povećanje životnog standarda i kvalitete života
Starosna struktura stanovništva nepovoljnija od županijskog prosjeka	Pronatalitetna politika

⁴¹ Agencija za pravni promet i posredovanje nekretninama; <http://apn.hr/izgradnja-i-prodaja-stanova-pos/izgradeni-stanovi/page/2> [25.09.2021.]

Razvojni problemi	Razvojne potrebe
Stopa nataliteta, vitalni indeks i prirodni prirast niža od županijskog prosjeka	Stambeno zbrinjavanje mladih obitelji kroz subvencioniran najam ili kupnju
Negativan saldo migracija	Stvarati radna mjesta više vrijednosti za visoko educirane kadrove
Obrazovna struktura lošija od županijskog prosjeka	Cjeloživotno obrazovanje kroz pametna rješenja učenja na daljinu
Informatička pismenost ispod županijskog prosjeka	Kvalitetnije obrazovanje i veću udio visokoobrazovanog stanovništva
Veći pad nezaposlenosti od rasta zaposlenosti	

5. GOSPODARSTVO

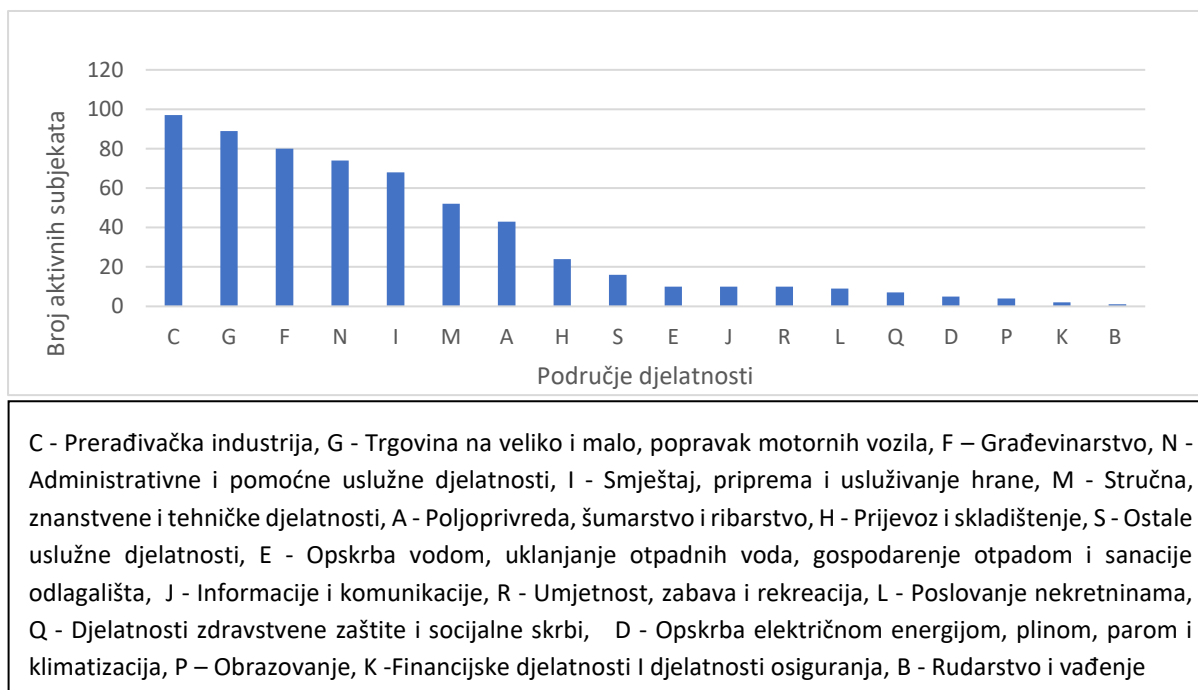
U ovom poglavlju obrazlaže se struktura djelatnosti Gorskog kotara prema broju poduzeća, prihodima, zaposlenima i prosječnim neto primanjima te usporedba sa županijskim prosjecima. Također se prikazuje tržište rada u Gorskog kotaru, daju pokazatelji uspješnosti poduzeća u Gorskom kotaru, analizira proizvodnost rada, kapitala i tehnologije goranske privrede, analiziraju goranski obrti, poslovna i tehnološka infrastruktura Gorskog kotara, ocjenjuje konkurentnost i indeks razvijenosti Gorskog kotara. Na kraju, analiziraju se najznačajnije i najperspektivnije djelatnosti Gorskog kotara, a to su turizam, šumarstvo, drvna industrija i poljoprivreda.

5.1. STRUKTURA DJELATNOSTI GORSKOG KOTARA PREMA BROJU PODUZEĆA, PRIHODIMA, ZAPOSLENIMA I PROSJEČNIM NETO PRIMANJIMA I USPOREDBA SA ŽUPANIJSKIM PROSJEČIMA

5.1.1. STRUKTURA DJELATNOSTI PREMA BROJU PODUZEĆA

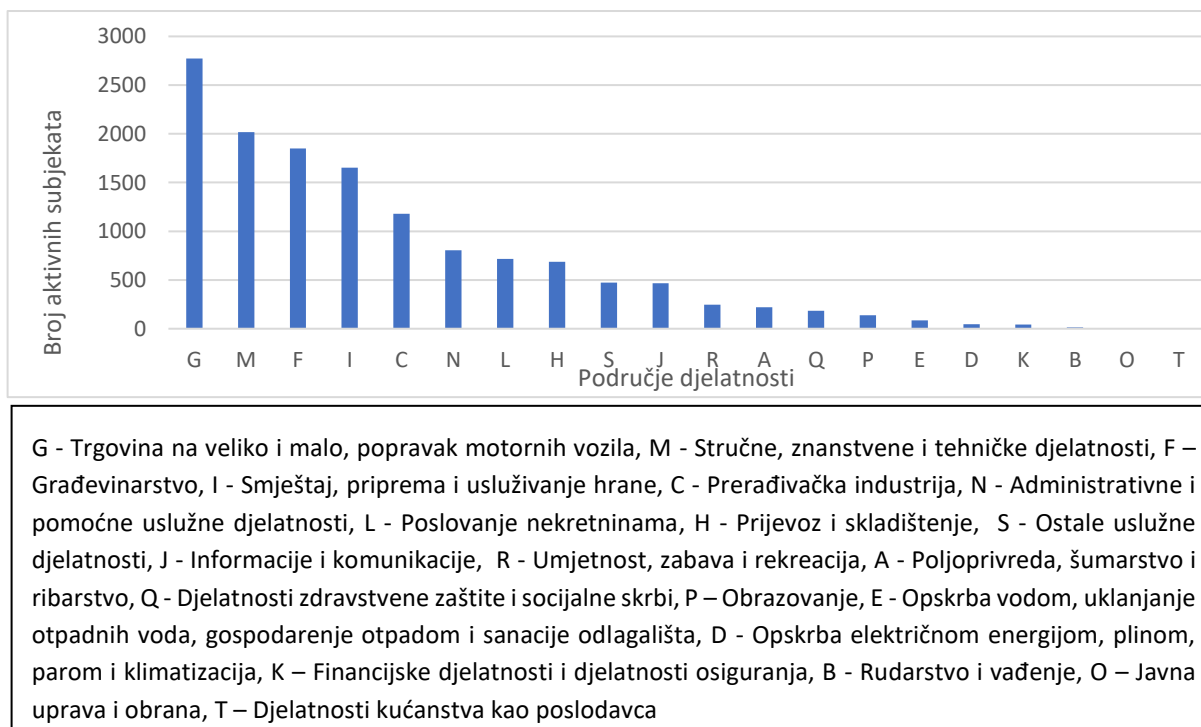
Dok je u Županiji najveći broj poduzeća u djelatnosti trgovine u Gorskom kotaru to je sektor industrijske proizvodnje. Sektor trgovine po broju poslovnih subjekata u Gorskom kotaru je na drugom mjestu, a građevinarstvo je u Primorsko-goranskoj županiji i u Gorskom kotaru na trećem mjestu. Industrija po broju poslovnih subjekata je u Primorsko-goranskoj županiji na petom mjestu.

Grafikon 2 Broj aktivnih poduzeća Gorskog kotara prema djelatnosti (2019. godina)

Izvor: FINA, info.BIZ servis [04.06.2021.]

Grafikon 3 Broj aktivnih poduzeća prema djelatnosti u Primorsko-goranskoj županiji (2019. godina)

Izvor: FINA, info.BIZ servis [04.06.2021.]

5.1.2. STRUKTURA DJELATNOSTI PREMA PRIHODIMA

Tablica 22 Udio pojedinih djelatnosti u ukupnim prihodima poduzeća Gorskog kotara u 2019. godini

Djelatnost	Udio u ukupnim prihodima
C – Prerađivačka industrija	59%
F – Građevinarstvo	13%
G – Trgovina na veliko i malo, popravak motornih vozila	9%
A – Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	3%
I - Smještaj, priprema i usluživanje hrane	3%
M –Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	2%
E – Opskrba vodom, uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom i sanacije odlagališta	2%
H - Prijevoz i skladištenje	2%
Ostale djelatnosti	7%

Izvor: FINA, info.BIZ servis [studen 2020.], obrada RRA PGŽ

Tablica 23 Udio pojedinih djelatnosti u ukupnim prihodima poduzeća Primorsko-goranske županije u 2019. godini

Djelatnost	Udio u ukupnim prihodima
G – Trgovina na veliko i malo, popravak motornih vozila	37%
C – Prerađivačka industrija	15%
H - Prijevoz i skladištenje	10%
F – Građevinarstvo	9%
I - Smještaj, priprema i usluživanje hrane	8%
M –Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	6%
N - Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	4%
E – Opskrba vodom, uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom i sanacije odlagališta	4%
J – Informacije i komunikacije	2%
Ostale djelatnosti	5%

Izvor: FINA, info.BIZ servis [studen 2020.], obrada RRA PGŽ

Tablica 22 daje prikaz udjela pojedinih djelatnosti u ukupnim prihodima poduzeća Gorskog kotara u 2019. godini. Vidljivo je da 59% svih prihoda poduzeća registriranih u Gorskom kotaru dolazi od prerađivačke industrije. Udio prerađivačke industrije u prihodima svih poduzeća u Primorsko-goranskoj županiji je 15% (Tablica 23) te se nalazi na drugom mjestu prema doprinosu ukupnom prihodu poduzetnik. Razlog zašto je udio poljoprivrede i

šumarstva u ukupnim prihodima goranskih poduzetnika na samo 3% je u činjenici da je poduzeće Hrvatske šume d.o.o., kao najveće poduzeće u toj djelatnosti, registrirano u Zagrebu te se svi prihodi Uprave šuma podružnica Delnice statistički pribrajaju Gradu Zagrebu. U 2019. godini Uprava šuma podružnica Delnice ostvarila je 296.847.519 kuna ukupnog prihoda.⁴²

5.1.3. STRUKTURA DJELATNOSTI PREMA BROJU ZAPOSLENIH U PODUZEĆIMA

Prerađivačka industrija u 2019. godini zapošljavala je svakog drugog djelatnika poduzeća koja su bila registrirana u Gorskom kotaru i bila u sustavu FINA evidencije. Prerađivačka industrija i građevinarstva u istoj godini stvarali su 72% ukupnog prometa goranskih poduzeća, a zapošljavali 69% ukupno zaposlenih osoba u goranskim poduzećima. To je daleko iznad županijskog prosjeka gdje u 2019. godini najviše su zapošljavala poduzeća u sektoru trgovine sa 20% ukupno zaposlenih, a slijedila ih je industrija sa udjelom od 17%. Županija ima puno disperziraniju strukturu zaposlenosti prema djelatnostima (Tablica 25).

Tablica 24 Udio zaposlenih po djelatnostima u poduzećima registriranim u Gorskom kotaru u 2019. godini

Djelatnost	Udio u ukupno zaposlenima
C – Prerađivačka industrija	52%
F – Građevinarstvo	17%
I – Smještaj, priprema i usluživanje hrane	7%
G – Trgovina na veliko i malo, popravak motornih vozila	6%
E – Opskrba vodom, uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom i sanacije odlagališta	5%
M – Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	4%
A – Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	3%
N – Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	2%
Ostale djelatnosti	4%

Izvor: FINA, info.BIZ servis [studenj 2020.], obrada RRA PGŽ

Napomena: nisu uključeni djelatnici koji su zaposleni u podružnicama poduzeća koja imaju sjedište izvan Gorskog kotara (posebno je velika razlika kod sektora A jer nije uzeto u obzir 604 zaposlena u Hrvatskim šumama d.o.o. Uprava šuma Delnice⁴³)

⁴² Hrvatske šume d.o.o., Uprava šuma Podružnica Delnice [20.01.2021.]

⁴³ Hrvatske šume d.o.o., Uprava šuma Podružnica Delnice [31.12.2019.]

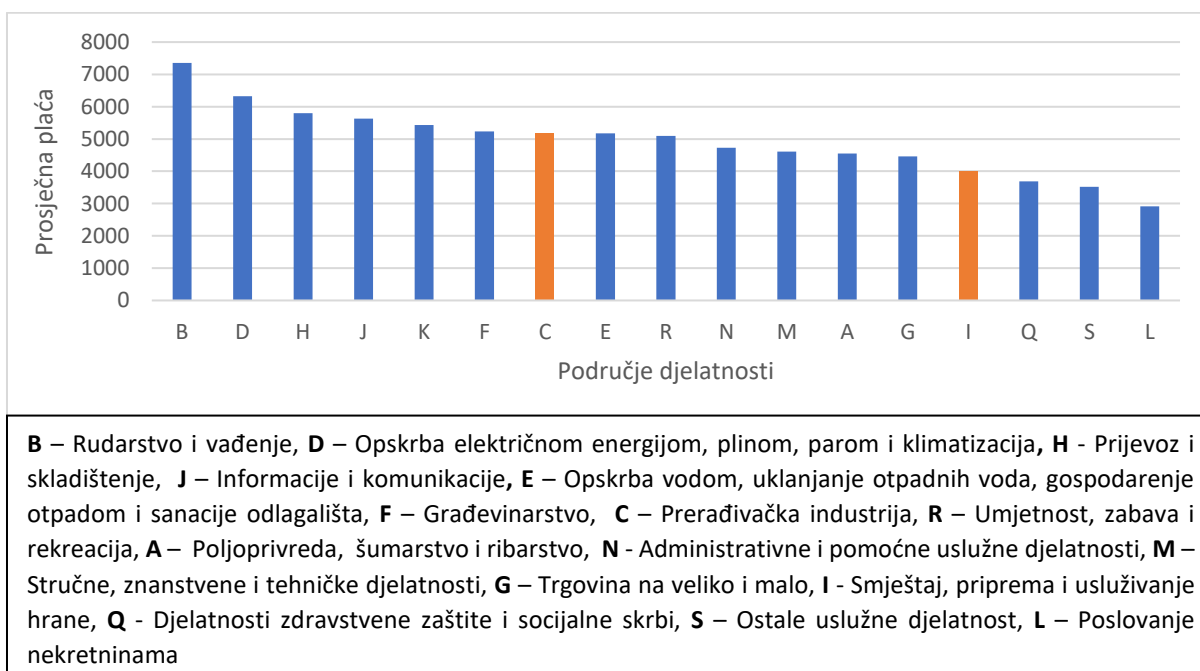
Tablica 25 Udio zaposlenih po djelatnostima u poduzećima registriranim u Primorsko-goranskoj županiji u 2019. godini

Djelatnost	Udio u ukupno zaposlenima
G – Trgovina na veliko i malo, popravak motornih vozila	20%
C – Prerađivačka industrija	17%
I – Smještaj, priprema i usluživanje hrane	14%
H – Prijevoz i skladištenje	11%
F – Građevinarstvo	11%
M – Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	8%
N – Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	5%
E – Opskrba vodom, uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom i sanacije odlagališta	4%
J – Informacije i komunikacije	3%
Q – Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	2%
Ostale djelatnosti	5%

Izvor: FINA, info.BIZ servis [studen 2020.], obrada RRA PGŽ

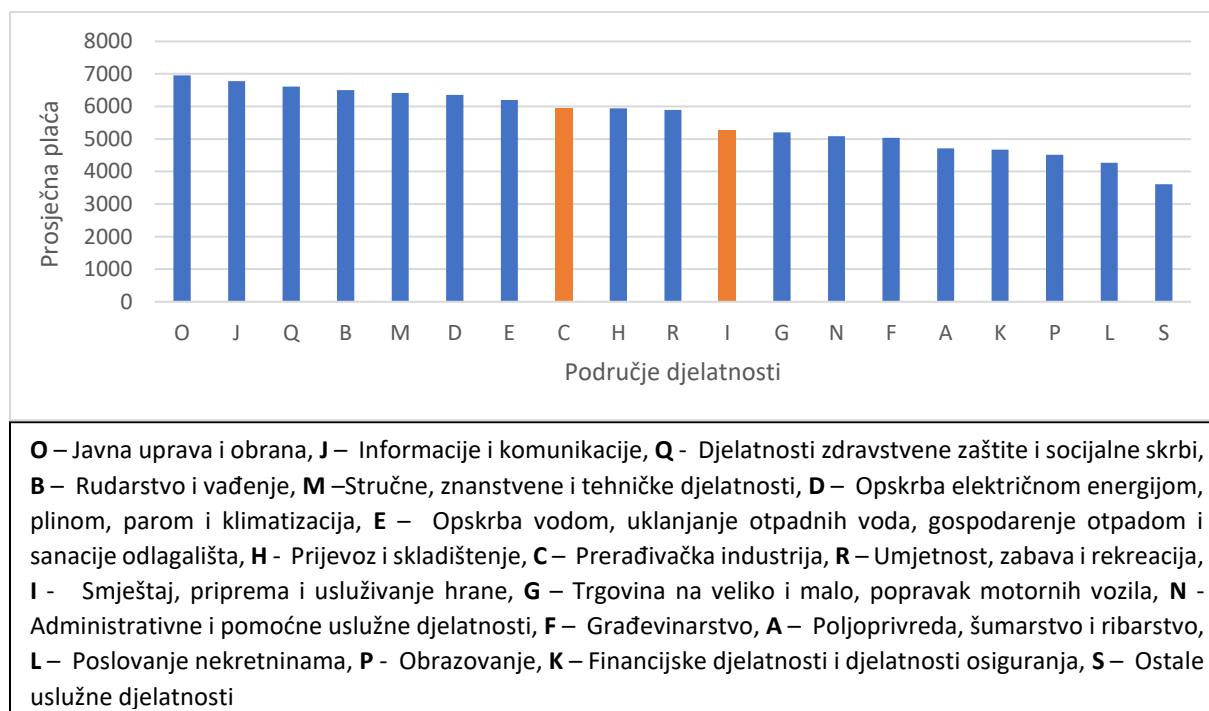
5.1.4. STRUKTURA DJELATNOSTI PREMA PROSJEČNIM NETO PLAĆAMA U PODUZEĆIMA

Grafikon 4 Prosječna neto plaća prema području djelatnosti u poduzećima u Gorskom kotaru u 2019. godini

Izvor: FINA, info.BIZ servis [04.06.2021.]

Grafikon 5 Prosječna neto plaća prema području djelatnosti u poduzećima u Primorsko-goranskoj županiji u 2019. godini

Izvor: FINA, info.BIZ servis [04.06.2021.]

Prosječna neto plaća u poduzećima u industriji koja je osnovna djelatnost Gorskog kotara i u kojoj radi svaki drugi zaposlenik pravnih osoba u 2019. godini iznosila je 5184,64 kn. Neto plaća u goranskoj industriji je viša za 3,8% od prosječne neto plaće u Gorskom kotaru koja je u istoj godini iznosila 4995,00 kn. U isto vrijeme prosječna neto plaća u industrijskim poduzećima u Primorsko-goranskoj županiji je iznosila 5943,8 kn i bila je za 6,5% viša od prosječne županijske neto plaće koja je iznosila 5581 kn. Industrija u Gorskom kotaru bez obzira što generira više plaće od goranskog prosjeka ima neto plaće niže za 7,1% od prosjeka županijskih neto plaća i za 12,8% niže od županijskih neto plaća u sektoru Industrije. Trgovina kao najvažniji sektor u Županiji i važan sektor u Gorskom kotaru ima niže neto plaće od prosjeka Županije i Gorskog kotara. Smještaj, priprema i usluživanje hrane te građevinarstvo kao bitni sektori u Županiji i Gorskom kotaru također imaju niža neto primanja od županijskih i goranskih prosjeka.

5.2. TRŽIŠTE RADA

Nezaposlenost se u Gorskom kotaru u razdoblju između 2015. i 2019. godine smanjila za 66% dok je u Županiji smanjenje nezaposlenosti iznosilo 57%.⁴⁴ U istom razdoblju broj

⁴⁴ Tablica 18

zaposlenih u Županiji narastao je za 5,2 %, a u Gorskom kotaru za 1,7%.⁴⁵ Prema strukturi zaposlenosti najveći rast bilježi zaposlenost kod pravnih osoba (Gorski kotar 4,9%, PGŽ 13,6%), a najveći pad u promatranom razdoblju bilježi zaposlenost u obrtima i slobodnim zanimanjima (Gorski kotar – 9%, PGŽ – 5,4%).

Tablica 26 Broj zaposlenih u Primorsko-goranskoj županiji i Gorskom kotaru 2015. i 2019. godine (stanje na 31.03.)

2015	PRAVNE OSOBE	OBRTI I SLOBODNA ZANIMANJA	POLJO-PRIVREDNICI	OSIGURANICI ZAPOSLENI U MEĐ. ORG. U INOZEMSTVU ILI HR. DRŽAVLJANI ZAPOSLENI U NA TERITORIJU RH KOD POSLODAVACA KOJI IMAJU SJEDIŠTE U INOZEMSTVU	PRODUŽENO OSIGURANJE	UKUPNO
GK	4634	1187	16	0	50	5887
PGŽ	84192	16409	222	109	801	106733
Udio GK u PGŽ	5,5%	7,2%	7,2%	0%	6,2%	5,5%
2019	PRAVNE OSOBE	OBRTI I SLOBODNA ZANIMANJA	POLJO-PRIVREDNICI	OSIGURANICI ZAPOSLENI U MEĐ. ORG. U INOZEMSTVU ILI HR. DRŽAVLJANI ZAPOSLENI U NA TERITORIJU RH KOD POSLODAVACA KOJI IMAJU SJEDIŠTE U INOZEMSTVU	PRODUŽENO OSIGURANJE	UKUPNO
GK	4861	1080	16	0	28	5985
PGŽ	95645	15843	252	30	544	112314
Udio GK u PGŽ	5,1%	6,8%	6,3%	0%	5,1%	5,3%

Izvor: Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, obrada RRA PGŽ

Tablica 27 prikazuje kretanje zaposlenosti prema jedinicama lokalne samouprave u Gorskom kotaru. Usprkos razdoblju obilježenom ekonomskim rastom i rastom broja zaposlenih i u Primorsko-goranskoj županiji i u Gorskom kotaru postoje tri općine (Lokve, Mrkopalj i Skrad) koji u navedenom razdoblju imaju pad broja zaposlenih. Najveći pad zaposlenosti ima Općina Skrad od 25%, slijedi je općina Lokve padom zaposlenosti od 20%. Sa druge strane Općina Fužine ima 14% rast zaposlenosti u navedenom razdoblju, a Grad Delnice 6 %.

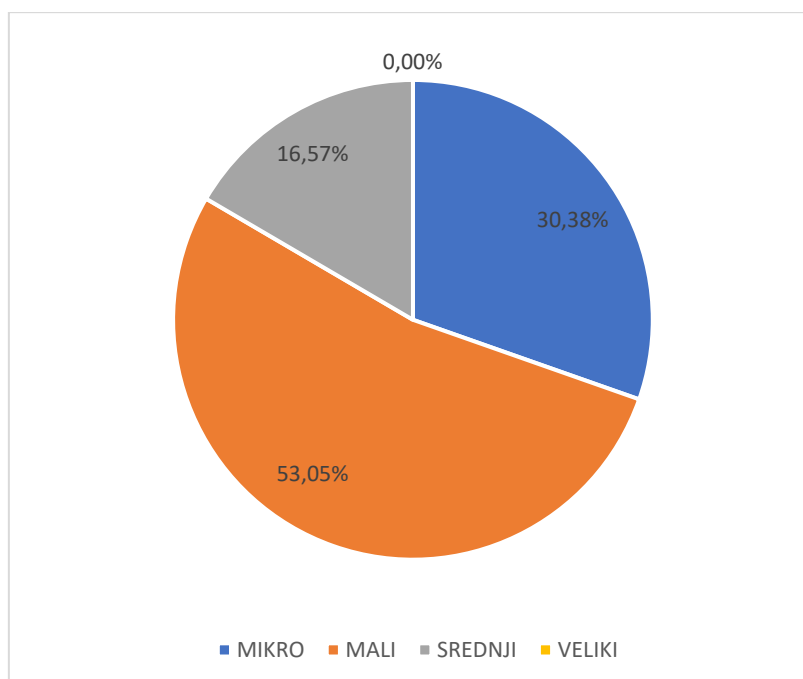
⁴⁵ Tablica 26

Tablica 27 Broj zaposlenika prema općinama/gradovima Gorskog kotara u 2015. i 2019. , godini

JLS	PRAVNE OSOBE		OBRTI		POLJOPRIVREDNICI		SLOBODNA ZANIMANJA		PRODUŽENO OSIGURANJE		UKUPNO	
	2015	2019	2015	2019	2015	2019	2015	2019	2015	2019	2015	2019
Fužine	332	418	82	58	1	1	6	6	4	1	425	484
Delnice	1661	1811	311	287	6	2	27	31	18	12	2023	2143
Vrbovsko	854	901	240	204	5	6	10	5	8	3	1117	1119
Lokve	277	215	33	36	1	1	2	2	2	1	315	255
Mrkopalj	103	90	35	34	1	2	4	3	2	1	145	130
Ravna Gora	520	575	123	97	1	1	7	2	3	3	654	678
Skrad	123	89	20	17	0	2	3	2	1	0	147	110
Čabar	697	684	227	251	1	1	9	5	11	5	945	946
Brod Moravice	67	78	47	39	0	0	1	1	1	2	116	120
UKUPNO	4634	4861	1118	1023	16	16	69	57	50	28	5887	5985

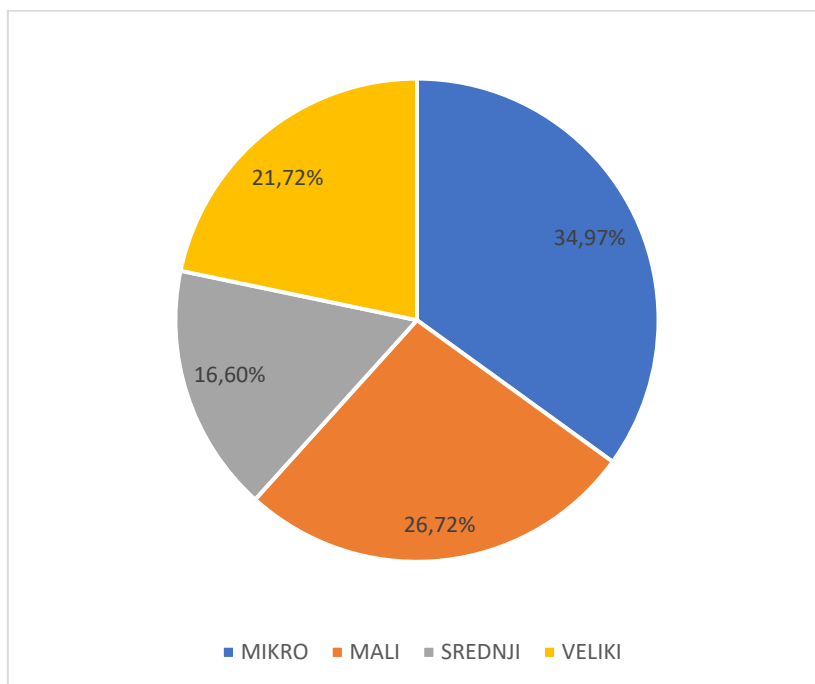
Izvor: Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, stanje na 31.ožujak

Grafikon 6 Udio zaposlenih u 2019. godini prema veličini pravnih subjekata registriranih na području Gorskog kotara

Izvor: FINA, info.BIZ servis [25.03.2021.], obrada RRA PGŽ

Grafikon 7 Udio zaposlenih u 2019. godini prema veličini pravnih subjekata registriranih na području Primorsko-goranske županije

Izvor: FINA, info.BIZ servis [25.03.2021.], obrada RRA PGŽ

Grafikoni 6 i 7 pokazuju koliko zaposlenih je radilo u mikro, malim, srednjim i velikim poduzećima u Gorskom kotaru i Primorsko-goranskoj županiji u 2019. godini. U Gorskom kotaru preko polovice zaposlenih radilo je u malim poduzećima (imaju između 10 i 50 zaposlenih i godišnji promet između 2 i 10 milijuna eura) dok je u Županiji u malim poduzećima radilo 26,72% ukupno zaposlenih. U Županiji 21,72% zaposlenih radilo je u 2019. godini u velikim poduzećima (imaju preko 250 zaposlenih i promet iznad 50 milijuna eura), a u Gorskom kotaru nitko. Iako je Uprava šuma podružnica Delnice u 2019. godini imala 604 djelatnika⁴⁶ te bi bila okarakterizirana kao veliko poduzeće, ona spada pod Hrvatske šume d.o.o. koje su registrirane u Gradu Zagrebu te ih FINA analiza ne prikazuje pod Gorski kotar. Sva ostala poduzeća koja imaju svoje podružnice u Gorskom kotaru, a nisu registrirana na području Gorskog kotara su također mikro, mala i srednja poduzeća

5.3. POKAZATELJI USPJEŠNOSTI PODUZEĆA GORSKOG KOTARA

Udio Gorskog kotara u površini Županije je 35%, u stanovništvu u 2019. godini 6,91%, u ukupnom prihodu poduzeća u 2019. godini 3,88%, a prema dobiti/gubitku 3,08%. Udio izvoza goranskih poduzeća u županijskom izvozu u 2019. godini iznosi 7,60%.⁴⁷ Najviše

⁴⁶ Hrvatske šume d.o.o., Uprava šuma Podružnica Delnice [21.01.2021.]

⁴⁷ Odnosi se samo na poduzeća zahvaćena FINA izvještajem

poduzetnika u 2019. godini bilo je registrirano na području Grada Delnica (151), a najmanji broj na području Općine Mrkopalj (13). Poduzeća registrirana na području Grada Delnica te godine ostvarila su 1/3 ukupnih prihoda svih goranskih poduzeća obuhvaćenih FINA analizom. Prosječna bruto plaća u navedenoj godini najviša je bila na području Grada Čabra i Delnica (8.324 kn i 8.199 kn), a najniža na području Općine Skrad i Mrkopalj (6.249 kn i 6.272 kn).

Tablica 28 prikazuje rast prihoda od 20% svih županijskih poduzeća u razdoblju od 2015. do kraja 2019. godine. U istom razdoblju u Gorskom kotaru rast prihoda poduzeća iznosio je 33%.

Tri najveća poduzeća registrirana u Gorskom kotaru prema prihodima u 2019. godini bila su: Drvenjača d.d. Fužine (156,24 mil. kn), Palfinger d.o.o. Delnice (71,76 mil. kn) i Finvest Corp d.d. Čabar (64,61 mil. kn). Slijede ih Energy Pellets d.o.o., Goran graditeljstvo d.o.o., RST-Pellets d.o.o., Lokve d.o.o., Stenavert d.o.o., Calligaris d.o.o., Ravnogorska pilana d.o.o., Ravna d.o.o., Protektor-Bandag-Katalinić d.o.o., Iskopi i transporti Belobrajdić d.o.o., GEC d.o.o. i H.A.D. d.o.o.

Navedenih petnaest najvećih poduzeća Gorskog kotara prema ostvarenim prihodima u 2019. godini čini 46% ukupnih prihoda poduzeća registriranih u Gorskom kotaru. Ostalih 500 aktivnih subjekata ostvaruje ostalih 54% ukupnih prihoda. Petnaest najvećih privrednih subjekata prema prihodima u Gorskom kotaru u 2019. godini je zapošljavao 1129 djelatnika tj. 39% svih zaposlenih u goranskim poduzećima i ostvario neto dobit od 14,11 mil. kn. ili 42% ukupne neto dobiti svih goranskih poduzeća.

Jedanaest od petnaest najvećih goranskih poduzeća prema prihodima u 2019. godini su iz sektora industrije, tri iz građevinarstva, a jedno iz sektora trgovine. Pet poduzeća ima sjedište u Gradu Delnicama, četiri u Općini Ravna Gora, tri u Gradu Čabru te po jedno u Općini Lokve, Fužine i Gradu Vrbovskom. Općine Brod Moravice, Skrad i Mrkopalj nemaju poduzeće registrirano u njihovoj općini sa prometom većim od 27 milijuna kuna.

U županijskim okvirima 2019. godine Drvenjača d.d. se prema ukupnim prihodima nalazila na 30 mjestu, Palfinger d.o.o. na 81 mjestu, a Finvest Corp d.d. na 94 mjestu.

Na listi 1000 najvećih stvaratelja novostvorene vrijednosti⁴⁸ u 2019. godini Primorsko-goranska županija imala je 57 poduzeća koja generiraju 634.359.000 € novostvorene vrijednosti. Gorski kotar na toj listi imao je jednog predstavnika, Drvenjaču d.d. Fužine na 912 mjestu.⁴⁹

⁴⁸ Pojednostavljena definicija novostvorene vrijednosti je zbroj bruto dobiti i bruto plaća

⁴⁹ Časopis „Lider“, *Specijal 500 najboljih* [13.11.2020.]

Tablica 28 Osnovni gospodarski pokazatelji poduzeća Gorskog kotara na razini jedinica lokalne samouprave Gorskog kotara, cijelog Gorskog kotara i Primorsko-goranske županije te udio Gorskog kotara u Primorsko-goranskoj županiji u 2019. godini

	BROJ PODUZETNIKA	UKUPAN PRIHOD (KN)	DOBIT / GUBITAK RAZDOBLJA (KN)	IZVOZ (KN)	PROSJEČN A NETO PLAĆA	PROSJEČNA BRUTO PLAĆA
Brod Moravice	71	46.576.515	-3.822.345	2.803.390	4.766 kn	7.167 kn
Čabar	59	291.107.816	8.242.672	106.349.299	5.369 kn	8.324 kn
Delnice	151	486.795.645	6.985.089	160.683.241	5.273 kn	8.199 kn
Fužine	46	272.721.178	8.736.554	169.025.930	4.835 kn	7.443 kn
Lokve	22	56.508.548	499.667	15.422.381	4.945 kn	7.378 kn
Mrkopalj	13	6.230.255	63.529	0	4.215 kn	6.272 kn
Ravna Gora	63	247.033.008	3.021.318	134.152.824	4.738 kn	7.262 kn
Skrad	14	27.315.892	738.298	1.954.529	4.121 kn	6.249 kn
Vrbovsko	76	172.092.550	9.104.697	37.085.489	4.766 kn	7.253 kn
Gorski kotar	515	1,606.381.407	33.569.479	627.477.083	5.018 kn	7.724 kn
PGŽ	11430	41.451.383.453	1.089.346.030	8.252.265.265	5.585 kn	8.828 kn
Udio Gorskog kotara u PGŽ-u	4,51%	3,88%	3,08%	7,60%	-10,15%	-12,51%

Izvor: FINA, Info.BIZ servis [02.08.2021.], obrada RRA PGŽ

Napomena: pokazatelji se odnose samo na poduzeća, veće obrte i slobodna zanimanja koji su zahvaćeni FINA izvještajima i koja su registrirana u PGŽ-u; isključena su poduzeća iz financijskog sektora, proračunski korisnici, neprofitna poduzeća i insolventna, mali obrtnici, OPG-i te poduzeća koja tu imaju podružnice, a registrirana su u drugoj županiji

Tablica 29 Rast ukupnog prihoda poduzeća Gorskog kotara i Primorsko-goranske županije

	2015	2016	2017	2018	2019	2019/2015
Gorski kotar	1,2 mlrd. kn	1,2 mlrd. kn	1,3 mlrd. kn	1,5 mlrd. kn	1,6 mlrd. Kn	+ 33 %
PGŽ	34,6 mlrd. kn	35,2 mlrd. kn	37,9 mlrd. kn	39 mlrd. kn	41,4 mlrd. Kn	+ 20 %

Izvor: FINA, Ingo.BIZ servis, [27.11.2020.], obrada RRA PGŽ

5.4. PROIZVODNOST RADA, KAPITALA I TEHNOLOGIJE

Tablice 30 i 31 prikazuju pokazatelje županijskih i goranskih poduzeća po zaposlenom. Prikazani pokazatelji u direktnoj su vezi sa produktivnošću.

Tablica 30 Pokazatelji po zaposlenom za poduzeća u Primorsko-goranskoj županiji u 2019. godini

POKAZATELJI PO ZAPOSLENOM	2015	2016	2017	2018	2019
Ukupni prihodi po zaposlenom	574.633 kn	569.643 kn	608.805 kn	616.822 kn	636.495 kn
Poslovni prihodi po zaposlenom	560.871 kn	558.791 kn	597.912 kn	609.052 kn	630.052 kn
Ukupni rashodi po zaposlenom	559.654 kn	545.244 kn	580.835 kn	603.297 kn	613.440 kn
Prosječna neto plaća po zaposleniku	4.868 kn	4.919 kn	5.101 kn	5.332 kn	5.581 kn
Dobit ili gubitak razdoblja po zaposlenom	9.740 kn	18.986 kn	21.786 kn	8.530 kn	17.429 kn
Imovina po zaposlenom	864.567 kn	844.676 kn	854.201 kn	878.721 kn	909.466 kn
Novostvorena vrijednost po zaposlenom	166.753 kn	174.852 kn	184.405 kn	189.054 kn	198.533 kn

Izvor: FINA, Info.BIZ servis [04.06.2021.]

Tablica 31 Pokazatelji po zaposlenom za poduzeća u Gorskom kotaru u 2019. godini

POKAZATELJI PO ZAPOSLENOM	2015	2016	2017	2018	2019
Ukupni prihodi po zaposlenom	442.278 kn	438.609 kn	457.069 kn	508.538 kn	544.188 kn
Poslovni prihodi po zaposlenom	433.918 kn	434.242 kn	453.716 kn	500.780 kn	538.419 kn
Ukupni rashodi po zaposlenom	433.177 kn	432.135 kn	447.213 kn	495.401 kn	529.349 kn
Prosječna neto plaća po zaposleniku	4.068 kn	4.151 kn	4.374 kn	4.620 kn	4.995 kn
Dobit ili gubitak razdoblja po zaposlenom	5.411 kn	2.747 kn	6.629 kn	9.425 kn	11.286 kn
Imovina po zaposlenom	678.355 kn	674.444 kn	656.441 kn	721.732 kn	758.815 kn
Novostvorena vrijednost po zaposlenom	136.952 kn	135.525 kn	143.339 kn	151.064 kn	165.547 kn

Izvor: FINA, Info.BIZ servis [04.06.2021.]

Ukupni prihodi po zaposlenom u goranskim poduzećima u 2019. godini iznosili su 544.188 kn, a u svim poduzećima Primorsko-goranske županije 636.495 kn. Goranska

poduzeća po tom pokazatelju bila su 14,5% ispod županijskog prosjeka. Ako promatramo kretanje navedenog pokazatelja od 2015. do kraja 2019. godine vidimo povećanje prihoda po zaposlenom kao jednog od indikatora produktivnosti za 10,8% na županijskoj razini i za 23% na goranskoj razini.

Prosječna neto plaća po zaposlenom u goranskim poduzećima u 2019. godini iznosila je 4995 kn, a u svim poduzećima Primorsko-goranske županije 5581 kn. Goranski djelatnici prema tom pokazatelju imaju za 10,5% niža primanja od županijskog prosjeka.

Novostvorena vrijednost po zaposlenom u goranskim poduzećima iznosila je 165.547 kn u 2019. godini dok je županijska novostvorena vrijednost po zaposlenom iznosila 198.533 kn. Goranska poduzeća po tom pokazatelju su za 16,6% ispod županijskog prosjeka. Rast tog pokazatelja od 2015. do 2019. godine na županijskoj razini je bio za 19,1%, a na goranskoj razini za 20,9%.

Tablica 32 Bruto investicije u novu dugotrajnu imovinu

	2015	2016	2017	2018	2019
GK	60.966.919 kn	29.965.702 kn	41.255.667 kn	53.567.628 kn	69.757.236 kn
PGŽ	2.679.018.898 kn	1.129.082.639 kn	1.465.316.345 kn	1.352.812.195 kn	1.813.730.696 kn
Udio GK	2,28%	2,65%	2,82%	3,96%	3,85%

Izvor: FINA, info.BIZ servis [25.03.2021.], obrada RRA PGŽ

Bruto investicije u novu dugotrajnu imovinu nakon pada u 2015. godini i na županijskom i na goranskom nivou u daljnjim godinama bilježe konstantan rast. Rast u Gorskom kotaru je bio viši od županijskog prosjeka te je u 2019. godini prestignuta razina iz 2015. godine. Također udio bruto investicija u novu dugotrajnu imovinu goranskih poduzeća u odnosu na ukupne investicije u novu dugotrajnu imovinu u Primorsko-goranskoj županiji u razdoblju 2015.-2019. porastao je sa 2,28% na 3,85%.

Dok su u Primorsko-goranskoj županiji u 2019. godini bruto investicije u novu dugotrajnu imovinu po zaposlenom iznosile 27.890 kn u Gorskom kotaru one su iznosile 24.137 kn.

5.5. OBRTI

Obrtnici Gorskog kotara organizirani su u tri udruženja koja su sastavni dio Obrtničke komore Primorsko-goranske županije:

- Udruženje obrtnika Delnice
- Udruženje obrtnika Čabar
- Udruženje obrtnika Vrbovsko

Tablica 33 Broj aktivnih obrta u Gorskot kotaru u 2020. godini prema jedinicama lokalne samouprave

GRAD/ OPĆINA	UKUPNO
Delnice	142
Brod Moravice	14
Fužine	44
Lokve	21
Mrkopalj	25
Ravna Gora	48
Skrad	13
UO Delnice	307
UO Čabar	81
UO Vrbovsko	97
UKUPNO Gorski kotar	485
UKUPNO Primorsko-goranska županija	8571
UDIO Gorskog kotara u Primorsko-goranskoj županiji	5,66%

Izvor: Obrtni registar [01.12.2020.], obrada RRA PGŽ

Tablica 33 prikazuje broj obrta prema jedinicama lokalne samouprave u Gorskot kotaru. Najviše aktivnih obrta registrirano u tri goranska grada. U Gorskot kotaru 01.12.2020. godine bilo je aktivno 485 obrta što iznosi 5,66% aktivnih obrta u Primorsko-goranskoj županiji. Prema podacima UO Delnice broj obrta se iz 2018. godine u 2019. godinu povećao za 3 obrta, a u 2020. godini za još 7. U UO Čabar je broj aktivnih obrta rastao sa 78 aktivnih obrta u 2018. i 2019. godini na 81 aktivni obrt u 2020. godini. Broj zaposlenih u obrtima Gorskog kotara u razdoblju od 2015. do 2019. godine smanjio se za 9% te je udio zaposlenih u goranskim obrtima od ukupno zaposlenih u obrtima u Primorsko-goranskoj županiji u istom razdoblju pao sa 7,2% na 6,8%. Također udio gorana koji su zaposleni u obrtima u ukupno zaposlenim goranima u istom razdoblju pao je sa 20% na 18%.⁵⁰

Udio obrtnika Gorskog kotara u ukupnom broju aktivnih obrta u Primorsko-goranskoj županiji u 2019. godini je bio 5,66%.

Obrtnici nisu obvezni podnijeti godišnji financijski izvještaj međutim 6,4% najvećih obrtnika Gorskog kotara koji zapošljavaju 27% ukupno zaposlenih u obrtima u Gorskot kotaru objavilo je javno godišnje financijsko izvješće. Njihove financijske pokazatelje prikazuje Tablica 34.

⁵⁰ Tablica 26

Tablica 34 Broj obrta, broj zaposlenih i financijski pokazatelji obrtnika koji su predali GFI za 2019. i 2020. godinu

Područje	Broj obrta		Broj zaposlenih		Ukupni prihodi		Dobit/gubitak	
	2019.	2020.	2019.	2020.	2019.	2020.	2019.	2020.
Brod Moravice	1	1	17	20	8,71 mil.kn	8,32 mil.kn	74.327kn	31.330kn
Čabar	6	7	96	98	45,06 mil.kn	44,76 mil.kn	225.410kn	-458.622kn
Delnice	8	9	65	61	22,85 mil.kn	24,93 mil.kn	1,38 mil.kn	1,73 mil.kn
Fužine	1	1	9	9	4,49 mil.kn	4,38 mil.kn	-87.082kn	24.812kn
Lokve	1	0	4	0	1,18 mil.kn	0	159.009kn	0
Mrkopalj	0	0	0	0	0	0	0	0
Ravna Gora	6	6	35	35	17,96 mil.kn	16,20 mil.kn	1,36 mil.kn	1,20 mil.kn
Skrad	1	1	3	3	4,74 mil.kn	5,11 mil.kn	174.139 kn	140.336 kn
Vrbovsko	8	7	57	58	38,14 mil.kn	33,12 mil.kn	2,18 mil.kn	376.251kn
GORSKI KOTAR	32	32	286	284	143,13 mil.kn	136,82 mil.kn	5,46 mil.kn	3,04 mil.kn
PGŽ	270	247	1888	1696	942,29 mil.kn	758,81 mil.kn	53,63 mil.kn	29,86 mil.kn

Izvor: FINA, info.BIZ servis [26.09.2021.], obrada RRA PGŽ

U zadnje dvije godine 32 najveća goranska obrtnika povećala su ukupne prihode za 8% ali im se smanji broj zaposlenih za 2 djelatnika i dobit za 44%. Razlog veće otpornost najvećih goranskih obrtnika na Covid krizu u odnosu na županijske obrtnike je u strukturi djelatnosti. Dok su djelatnosti koje su bile najpogođenije Covid pandemijom bile djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane, najviše prihoda od navedenih 32 najveća obrtnika ostvarili su u 2020. godini obrtnici u proizvodnim djelatnostima, zatim slijede obrtnici iz sektora građevine te obrtnici u području poljoprivrede i šumarstva. Te tri djelatnosti ostvarile su 65% ukupnih prihoda 32 najveća goranska obrta.

5.6. POSLOVNA I TEHNOLOŠKA INFRASTRUKTURA

Kvalitetna poslovna infrastruktura je važan čimbenik gospodarskog razvoja i privlačenja investitora. U Gorskom kotaru djeluje 17 aktivnih poduzetničkih zona ukupne površine 147,25 ha. Dvije poduzetničke zone se nalaze u Općini Ravna Gora (Ravna Gora 7,34 ha i Kupjak 9,5 ha). Pet poduzetničkih zona locirano je na području Grada Delnica od čega su tri u vlasništvu Grada (Podrebar 9,5 ha, Javornik 3,31 ha i Kolodvor 9,18 ha), a dvije u privatnom vlasništvu (Lučice 17,11 ha i Kendar 8,8 ha). Grad Vrbovsko ima jednu poduzetničku zonu (Vrbovsko 14 ha) i deset zona u razvoju od kojih je sedam u privatnom vlasništvu. Općina Brod Moravice ima dvije zone koje nisu u potpunosti izgrađene (Donja dobra K2 i Donja Dobra K3, ukupne površine 3,36 ha). U Općini Fužine postoji 6 poslovnih zona (Fužine 12,79 ha, Lič I 30,14

ha, Lič II 1,93 ha, Lič III 1,4 ha, Vrata I i Vrata II 8,60 ha). Općini Lokve ima jednu poslovnu zonu (Sleme 10,29 ha).⁵¹ Prema podacima iz dokumenta „Analiza poduzetničkih zona u Primorsko-goranskoj županiji i prijedlog razvoja malih poslovnih zona u razdoblju 2019.-2021. godine“, na području Gorskog kotara je bilo u 2018. godine planirano otvoriti još 19 poslovnih zona ukupne površine 72,73 ha od čega samo na području Grada Vrbovskog 10 poslovnih zona površine 44,64 ha.

5.7. OCJENA KONKURENTNOSTI I INDEKS RAZVIJENOSTI

Prema indeksu razvijenosti koji je pokazatelj razvoja određenog područja, Gorski kotar sa prosječnim indeksom razvijenosti od 100,58% spada u natprosječno razvijena područja u Republici Hrvatskoj, a ispod prosjeka Primorsko-goranske županije čiji indeks razvijenosti iznosi 105,28%.⁵² Indeks razvijenosti računa se kao ponderirani prosjek više osnovnih društveno-gospodarskih indikatora kao što je stopa nezaposlenosti, dohodak po stanovniku, proračunski izvorni prihodi jedinica lokalne samouprave po stanovniku, opće kretanje stanovnika, stopa obrazovanosti i indeks starenja. Svi ti kriteriji nažalost pružili su krivu sliku razvijenosti područja. Npr. pokazatelj dohotka po stanovniku može zavarati jer može porasti ne zato što je ostvareno više dohotka već zato što se smanjilo stanovništvo. Kako u krizi iz JLS u pravilu odlaze nezaposleni, a ne zaposleni, dohodak koji zaposleni i dalje ostvaruju ostati će jednak ili će sporije opadati od stanovništva. Pokazatelj će tako rasti i dovesti do prividno kontradiktorne situacije u kojoj je stopa nezaposlenosti sve manja (to jest sve povoljnija), kao i što je pokazatelj dohotka po stanovniku sve povoljniji. Kontradikciji može doprinijeti i pokazatelj proračunskih prihoda koji ne moraju značajno opasti jer dobrim dijelom ovise o kretanju dohotka ali će zbog smanjenog stanovništva, percipira biti veći. Slično tome i struktura stanovništva, koje je dominantno staro pa ocrtava malu razinu nezaposlenosti, može također dati krivu sliku i indeksu razvijenosti.

Sa druge strane indeks razvijenosti ne uzima u obzir specifičnosti područja koje utječu na njih. Kako bi se ispravila nelogičnost indeksa razvijenosti Vlada RH donijela je **Zakon o brdsko-planinskim područjima**⁵³ koji je na snazi od 4. siječnja 2019. godine. Ključni provedbeni dokument prema novom Zakonu o brdsko-planinskim područjima je Program razvoja brdsko-planinskih područja koji će donijeti Vlada RH na prijedlog Ministarstva regionalnoga razvoja i fondova Europske unije. Nacrt prijedloga Programa razvoja brdsko-planinskih područja je do 04.11.2021. u e-savjetovanju te će biti donesen do kraja godine. Zakonom je predviđeno (članak 20.) osiguravanje posebnog fonda (proračunskih sredstava) namijenjenog razvoju brdsko-planinskih područja, osiguranog od strane Ministarstva regionalnoga razvoja i fondova EU.

⁵¹ JU Regionalna razvojna agencija Primorsko-goranske županije, *Analiza poduzetničkih zona u Primorsko-goranskoj županiji i prijedlog razvoja malih poslovnih zona u razdoblju 2019.-2021. godine*

⁵² Odluka o razvrstavanju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave prema stupnju razvijenosti (NN 132/17) koja se primjenjuje od 1.1.2018.

⁵³ <https://www.zakon.hr/z/754/Zakon-o-brdsko-planinskim-podru%C4%8Djima> [04.06.2021.]

Tablica 35 Indeks razvijenosti jedinica lokalne samouprave Gorskog kotara u 2018. godini

JLS	INDEKS RAZVIJENOSTI	RAZVOJNA SKUPINA
Brod Moravice	98,029	4
Čabar	100,179	5
Delnice	104,355	6
Fužine	104,463	6
Lokve	101	5
Mrkopalj	98,91	4
Skrad	98,798	4
Ravna Gora	100,894	5
Vrbovsko	98,606	4
Gorski kotar	100,58	4,2
Primorsko-goranska županija	105,28	

Izvor: Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije

5.8. TURIZAM

U sektoru turizma u 2019. godini poslovalo je 12% svih registriranih poduzeća u Gorskom kotaru. Sektor turizma iste godine zapošljavao je 7% ukupno zaposlenih djelatnika u poduzećima registriranim u Gorskom kotaru te ostvarivao 3% ukupnog prihoda svih poduzeća registriranih u Gorskom kotaru⁵⁴. Ključni strateški dokument razvoja turizma u Gorskom kotaru na koji se vežu svi daljnji dokumenti vezani uz turistički razvoj područja je „Master plan turističkog razvoja Gorskog kotara“ koji je donesen 2020. godine.

Tablica 36 prikazuje turističke dolaske u Gorski kotar u razdoblju 2017.-2020. U razdoblju prije pandemije od 2017. do 2019. godine rast dolazaka u Gorski kotar iznosio je 10,8% dok je u istom razdoblju rast dolazaka u Primorsko-goranskoj županiji iznosio 6,4%. Udio turističkih dolazaka u Gorski kotar u ukupnim županijskim turističkim dolascima porastao je sa 1,32% na 1,37%. U pandemijskoj 2020. godini pad turističkih dolazaka u Gorski kotar u odnosu na 2019. godinu iznosio je 39% dok je pad na županijskoj razini u istom razdoblju iznosio 55,4%.

⁵⁴ FINA, info.BIZ servis [25.03.2021.], obrada RRA PGŽ

Tablica 36 Turistički dolasci – Gorski kotar i Primorsko-goranska županija 2017.-2020.

	2017	2018	stopa promjene 2018 / 2017	2019	stopa promjene 2019 / 2018	stopa promjene 2019 / 2017	2020	stopa promjene 2020 / 2019
GK	36777	39564	7,6%	40746	3,0%	10,8%	24851	-39,0%
PGŽ	278917 9	290991 4	4,3%	2966489	1,9%	6,4%	1323560	-55,4%
Udio GK u PGŽ	1,32%	1,36%		1,37%			1,88%	

Izvor: Državni zavod za statistiku

Tablica 37 prikazuje turistička noćenja u Gorskom kotaru u razdoblju 2017.-2020. U razdoblju prije pandemije od 2017. do 2019. godine rast turističkih noćenja u Gorskom kotaru iznosio je 16,5 %, a u Primorsko-goranskoj županiji 2,8%. Udio goranskih noćenja u ukupnim županijskim noćenjima je niži od udjela goranskih dolazaka u ukupnim županijskim dolascima što znači da se gosti u Gorskom kotaru kraće zadržavaju. Udio goranskih noćenja u županijskim noćenjima porastao je sa 0,57% u 2017. godini na 0,65% u 2019. godini. U pandemijskoj 2020. godini pad turističkih noćenja u Gorskom kotaru u odnosu na 2019. godinu iznosio je 33% dok je pad na županijskoj razini u istom razdoblju iznosio 48,9%.

Tablica 37 Turistička noćenja – Gorski kotar i Primorsko-goranska županija 2017.-2020.

	2017	2018	stopa promjene 2018 / 2017	2019	stopa promjene 2019 / 2018	stopa promjene 2019 / 2017	2020	stopa promjene 2020 / 2019
GK	84930	99134	16,70%	98964	-0,20%	16,50%	66268	-33,00%
PGŽ	14897443	15284346	2,60%	15314671	0,20%	2,80%	7824289	-48,90%
Udio GK u PGŽ	0,57%	0,65%		0,65%			0,84%	

Izvor: Državni zavod za statistiku

Tablica 38 Udio domaćih dolazaka i noćenja u Gorskom kotaru i Primorsko-goranskoj županiji u 2019. godini

	DOLASCI				NOĆENJA			
	DOMAĆI	STRANI	UKUPNO	UDIO DOMAĆIH	DOMAĆI	STRANI	UKUPNO	UDIO DOMAĆIH
GK	22325	18421	40746	54,80%	53697	45267	98964	54,30%
PGŽ	356143	2610346	2966489	12,00%	1288395	14026276	15314671	8,40%

Izvor: Državni zavod za statistiku

Udio domaćih turista u ukupnim dolascima u Gorskom kotaru u 2019. godini je iznosio 54,8%, a u Primorsko-goranskoj županiji 12%. Udio domaćih turista u ukupnim noćenjima u

Gorskom kotaru u 2019. godini je iznosio 54,3%, a u Primorsko-goranskoj županiji 8,4% (Tablica 38).

Tablica 39 prikazuje smještajne kapacitete, dolaske i noćenja prema jedinicama lokalnih samouprava Gorskog kotara. Prema navedenoj tablici Općina Fužine i Grad Delnice u 2019. godini zajedno imaju 50,8% goranskih smještajnih kapaciteta, 48,7% goranskih stalnih postelja, 58,2% goranskih dolazaka i 57% goranskih noćenja.

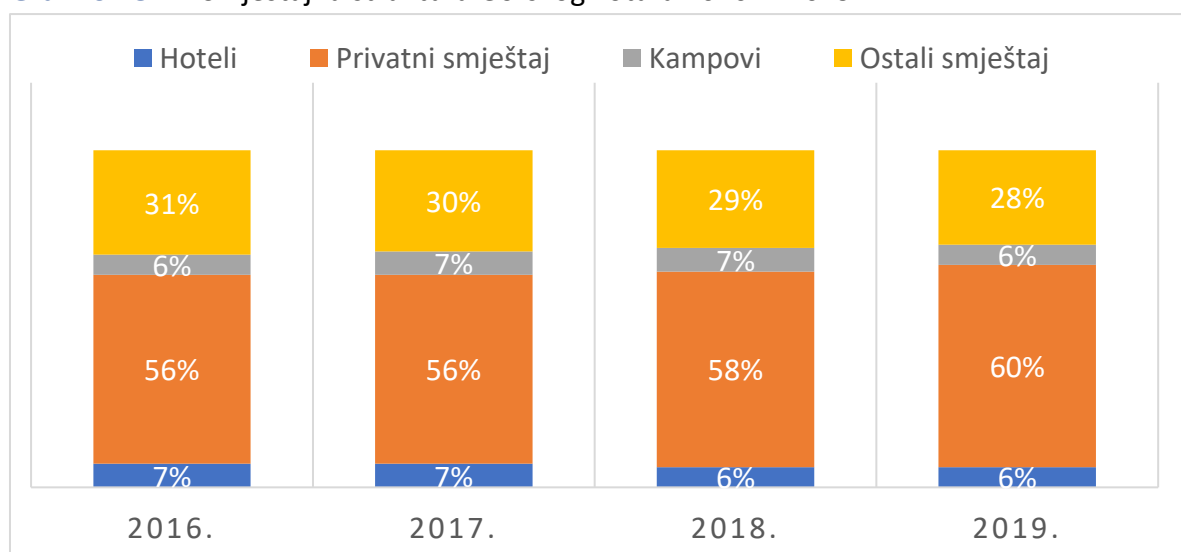
Tablica 39 Smještajni kapaciteti, dolasci i noćenja prema JLS Gorskog kotara u 2019. godini

	Broj soba, apartmana i mjesta za kampiranje	Broj stalnih postelja	Dolasci turista - ukupno	Dolasci turista - domaći	Dolasci turista - strani	Noćenja turista - ukupno	Noćenja turista - domaći	Noćenja turista - strani
Brod Moravice	11	24	200	96	104	1170	354	816
Čabar	70	249	992	555	437	2874	1414	1460
Delnice	207	545	11825	5816	6009	26910	13703	13207
Fužine	222	602	11907	6185	5722	29893	15536	14357
Lokve	41	105	1556	731	825	4834	2016	2818
Mrkopalj	75	188	2388	1646	742	6795	4284	2511
Ravna Gora	97	311	7734	4545	3189	14497	10108	4389
Skrad	28	93	1442	1087	355	3362	1945	1417
Vrbovsko	93	237	2702	1664	1038	9267	4337	4930
Gorski kotar	844	2354	40746	22325	18421	99602	53697	45905

Izvor: Državni zavod za statistiku

Grafikon 8 pokazuje da u 2019. godini na privatni smještaj otpada 60% ukupnih smještajnih kapaciteta, dok 6% pripada hotelima, 6% kampovima i 28% ostalom smještaju.

Grafikon 8 Smještajna struktura Gorskog kotara 2016. – 2019.

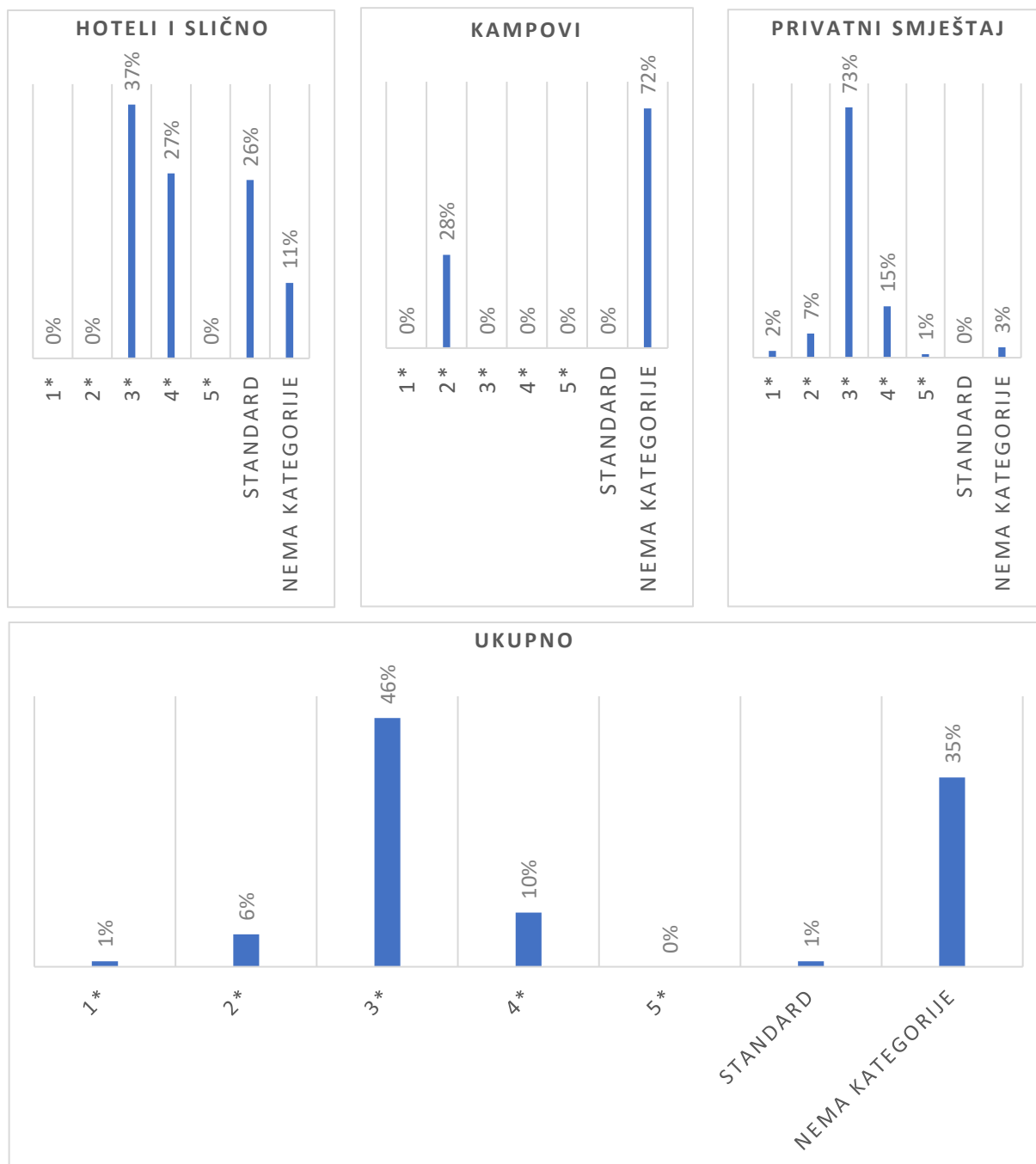

Izvor: eVisitor, Horwath HTL 2019.

Grafikon 9 pruža informaciju da je u 2019. godini 46% ukupnog smještajnog kapaciteta

Gorskog kotara spadalo u srednju kategoriju 3*. Iz istog Grafikona je vidljivo da 35% ukupnog smještaja Gorskog kotara nema kategorizacije. U višoj kategoriji 4* je 10% smještajnih jedinica. Visoku kategoriju 5* nema niti jedan hotel i kamp, već samo 1% privatnog smještaja.

Grafikon 9 Pregled kategorizacije prema vrstama komercijalnog smještaja u Gorskom kotaru u 2019. godini

Izvor: Horwath HTL., Masterplan turističkog razvoja Gorskog kotara [10.01.2021.]

5.9. ŠUMARSTVO

Šumarstvo je jedna od najstarijih djelatnosti u Gorskom kotaru koja zapošljava u užem smislu 12% goranskih zaposlenika (693).⁵⁵ U širem smislu od šume i zbog nje živi i privređuje dvije trećine Gorana. Na nju se osim šumarstva, vežu drvna i celulozna industrija, transportni sektor, stolarski obrti, turizam, lovstvo, institucije za očuvanje prirode, energetika (biomasa).

Tablica 40 Drvna zaliha, prirast i etat šume Gorskog kotara

	Drvna zaliha (000 m3)			10. godišnji prirast (000 m3)			10. godišnji etat (000 m3)		
	Crno-gorica	Bjelo-gorica	Ukupno	Crno-gorica	Bjelo-gorica	Ukupno	Crno-gorica	Bjelo-gorica	Ukupno
Državne šume	13115	12183	25298	2190	2631	4820	2635	1922	4557
Privatne šume	1443	4036	5479	409	1049	1458	302	783	1085
Nacionalni park	636	1082	1719	88	216	305	0	0	0
Šumarski fakultet	235	91	326	37	18	55	60	24	84
UKUPNO	15429	17392	32822	2724	3914	6638	2997	2729	5726

Izvor: Hrvatske šume d.o.o., Uprava šuma Podružnica Delnice, [siječanj 2021.], obrada RRA PGŽ

Tablica 40 prikazuje da je 47% drvene zalihe crnogorica, dok je hrvatski prosjek 13,7%.⁵⁶ Državne šume posjeduju 77% drvnih zaliha Gorskog kotara dok je 17% u privatnom vlasništvu. Ostatak otpada na drvnu zaliha koja pripada Nacionalnom parku Risnjak i Šumarskom fakultetu. Iako je 10 godišnji etat manji od 10 godišnjeg prirasta u strukturi etata/prirasta crnogorica će imati veći etat od prirasta te će se u narednom razdoblju udio crnogorice smanjiti i u apsolutnom i u relativnom iznosu. Taj pokazatelj oslikava budući ograničenja goranske drvene industrije bazirane na crnogoričnoj sirovini te jedini održivi rast iste kroz proizvodnju proizvoda veće dodane vrijednosti tj. višeg stupnja finalizacije. Pokazatelj etat/prirast vezan uz bjelogoricu prikazuje veće mogućnosti drvene industrije temeljene na bjelogoričnoj sirovini.

5.10. DRVNA INDUSTRIJA

Gorski kotar ima dugu tradiciju drveno-prerađivačke industrije koja je do danas ostala najveći goranski gospodarski sektor i poslodavac te najznačajniji čimbenik goranske opstojnosti. Najznačajnija su poduzeća i izvoznici iz sektora drvene industrije: Drvenjača d.d., Calligaris d.o.o., Ravna d.o.o., Lokve d.o.o., Finvest Corp d.d., Energy Pellets d.o.o., Protektor-

⁵⁵ FINA, Info.BIZ, 89 djelatnika [03.05.2021.]; Hrvatske šume d.o.o., Uprava šuma Podružnica Delnice, 604 djelatnika [20.01.2021.]

⁵⁶ Hrvatske šume d.o.o., <https://www.hrsume.hr/index.php/hr/ume/opcenito/sumeuhv> [20.05.2021.]

Bandag-Katalinić d.o.o., Ravnogorska pilana d.o.o., RST Pellets d.o.o., Cedar d.o.o., Pilana Vrata d.o.o. Navedena poduzeća zapošljavala su 2019. godine 1077 djelatnika što je 20,28% ukupno zaposlenih u Gorskom kotaru. Sa druge strane mali pilanari (primarna prerada drva) kako bi opstali osnovali su Udrugu malih pilanara Primorsko-goranske županije. Kroz tu udrugu održavaju pregovore sa dobavljačima sirovine (uglavnom Hrvatskim šumama) i kupcima njihovih proizvoda kako bi zajedno se bolje pozicionirali u lancima vrijednosti. Ipak većina drvoprerađivača osim nekolicine najvećih bori se sa pet značajnih problema:

- niskom produktivnošću prvenstveno uzrokovanom zastarjelom ili jeftinijom, ne automatiziranom opremom (tehnološki procesi primjereni industrijskoj revoluciji 2.0, u najboljem slučaju 3.0) i usitnjenosti kapaciteta (mnoštvo malih pilana koje ne mogu ostvariti prednosti ekonomije obujma);
- kapitalnim manjkom koji bi u investicijskom ciklusu poništio prvi problem; što je proizvodni pogon manji njegov je investicijski kapacitet iznad proporcionalno umanjen zbog visokih fiksnih troškova i malih amortizacijskih sredstava;
- know-how je bez obzira na višestoljetnu tradiciju izgubljen; tehnologija i automatizirana industrija 4.0 bazirana na novim digitalnim tehnologijama postavlja nove zahtjeve koji goranski drvoprerađivači ne prate;
- zbog ranije navedena tri razloga nestaje finalna proizvodnja gdje goranski proizvođači ne mogu konkurirati visokotehnološkim, kreativnijim i produktivnijim konkurentima iz zapadne i središnje Europe, Baltika i Skandinavije. Stoga ostaje samo koliko toliko konkurentna primarna obrada niske dodane vrijednosti koja zbog niže cijene ulazne sirovine nego u okruženju kompenzira nisku produktivnost;
- potražnja za goranskom drvnom sirovinom je već prije 100 godina bila veća od ponude, a danas je situacija ista; instalirani kapaciteti goranskih drvoprerađivača su veći nego što im je raspoloživo drvene sirovine u goranskom sirovinskom bazenu;

Primorsko-goranska županija je u procesu Industrijske tranzicije Jadranske Hrvatske, unutar Sektora zelenog rasta predložila osnivanje "Wood Innovation and Design Center" koji bi imao za cilj kroz sufinanciranje istraživanja i razvoja podići dodanu vrijednost goranske drvene industrije.

5.11. POLJOPRIVREDA

Poljoprivreda Gorskog kotara zajedno sa šumarstvom sudjeluje s 3% u ukupnim prihodima i s 3% u ukupno zaposlenima u poduzećima sa sjedištem u Gorskom kotaru.⁵⁷ Ti podaci su iznad županijskog prosjeka. Međutim ti podaci ne uzimaju u obzir mala poljoprivredna gospodarstva koja nisu obuhvaćena FINA analizom.

⁵⁷ FINA, info.BIZ servis [studeni 2020.], obrada RRA PGŽ

Poljoprivredno zemljište na području Gorskog kotara koje je upisano u Upisnik poljoprivrednika pri Agenciji za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju 21.09.2021. je zauzimalo površinu od 3.652,4839 ha što iznosi 21,51 % ukupno upisanog poljoprivrednog zemljišta Primorsko-goranske županije.⁵⁸

Tablica 41 Poljoprivredno zemljište prema JLS

JLS	Površina (ha)
Delnice	204,9458
Vrbovsko	1.180,9085
Mrkopalj	379,2965
Brod Moravice	71,3051
Ravna Gora	313,7672
Čabar	853,8992
Fužine	559,0013
Lokve	28,5413
Skrad	60,8190
UKUPNO Gorski kotar	3.652,4839
PGŽ	16.982,2019
Udio Gorskog kotara u PGŽ-u	21,51%

Izvor: APPRRR, Upisnik poljoprivrednika [21.09.2021.]

Najveći broj poljoprivrednih površina Gorskog kotara nalazi se na području Grada Vrbovskog (33%) i Grada Čabra (21%). Najmanje poljoprivrednih površina upisano je u Općini Brod Moravice.

Broj poljoprivrednih gospodarstava Gorskog kotara prema tipu i lokaciji prikazuje Tablica 42.

U Gorskom kotaru isto kao u Primorsko-goranskoj županiji i Republici Hrvatskoj najveći broj OPG-a osim nositelja nema drugih članova. U Gorskom kotaru nema OPG-a koji ima više od 4 člana (plus nositelj). U Primorsko-goranskoj županiji maksimalni broj članova OPG-a je 5, a u Republici Hrvatskoj 8.⁵⁹ Iz Upisnika poljoprivrednika vidljivo je da je 33% nositelja goranskih OPG-a stariji od 65 godina dok je županijskih postotak 40%. Udio nositelja mlađih od 40 godina u Gorskom kotaru iznosi 13% dok u Primorsko-goranskoj županiji iznosi 12%.

Prema školskoj spremi 90 nositelja poljoprivrednih gospodarstava Gorskog kotara ima visokoškolsko obrazovanje što iznosi 12% ukupnog broja nositelja. Primorsko-goranska županija prema tom pokazatelju je nešto bolja te 13% (543) nositelja poljoprivrednih gospodarstava ima visokoškolsko obrazovanje.⁶⁰

⁵⁸ Izvor: APPRRR, Upisnik poljoprivrednika [21.09.2021.]

⁵⁹ Ibid.

⁶⁰ Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju - Upisnik poljoprivrednika [31.12.2020.]

Tablica 42 Broj poljoprivrednih gospodarstava prema tipu i lokaciji; stanje na 31.12.2020.

Županija / JLS	OBITELJSKO GOSPODAR.	OBRT	SAMOOPSKRIBNO POLJOPRIV. GOSPODARSTVO	TRGOVAČKO DRUŠTVO	ZADRUGA	DRUGE PRAVNE OSOBE	UKUPNO
Vrbovsko	215	0	30	2	0	1	248
Skrad	21	0	4	1	0	0	26
Ravna Gora	51	5	4	6	0	1	67
Mrkopalj	56	2	9	0	1	0	68
Lokve	17	1	3	1	0	0	22
Fužine	39	2	6	4	1	0	52
Čabar	149	0	6	2	1	0	158
Brod Moravice	13	0	1	0	1	0	15
Delnice	75	1	12	4	0	0	92
Gorski kotar	636	11	75	20	4	2	748
PGŽ	3.532	61	322	124	15	8	4.062
RH	154.679	2.299	10.250	3.039	355	215	170.837
Udio GK u PGŽ	18,01%	18,03%	23,29%	16,13%	26,67%	25,00%	18,41%

Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju - Upisnik poljoprivrednika [31.12.2020.]

Poljoprivreda Gorskog kotara definirana je prirodnim i klimatskim specifičnostima područja.

Najveći poljoprivredni subjekt prema ukupnom prihodu u Gorskom kotaru je poduzeće Vitek d.o.o. sa Farmom Lužak u mjestu Lič u Općini Fužine. Navedeno poduzeće primarno se bavi uzgojem goveda za proizvodnju mesa te je ostvarilo u 2020. godini 6.618.060 kn ukupnih prihoda s 8 stalno zaposlenih djelatnika.⁶¹

Stočarstvo je tradicionalno primarna poljoprivredna djelatnost u Gorskom kotaru. U stočarstvu Gorskog kotara prvenstveno dominira uzgoj goveda i svinja. Tablica 43 prikazuje stanje stoke na 31.12.2020. U navedenom vremenskom trenutku u Gorskom kotaru bilo 529 goveda (29% ukupnog broja goveda u Primorsko-goranskoj županiji) te 136 svinja (22% ukupnog broja svinja u Primorsko-goranskoj županiji). Goranski stočari prvenstveno se bave uzgojem stoke za proizvodnju mesa ili za proizvodnju mliječnih prerađevina ili mlijeka koje se prodaje „na kućnom pragu“. Tablica 44 prikazuje da poljoprivrednici Gorskog kotara ne isporučuju mljekarama kravlje i kozje mlijeko već samo ovčje mlijeko.

⁶¹ FINA, info.BIZ servis [20.09.2021.], obrada RRA PGŽ

Tablica 43 Brojno stanje domaćih životinja na 31.12.2020. prema lokaciji

Županija / JLS	GOVEDA		KONJI		MAGARCI		SVINJE		OVCE		KOZE	
	Broj gospo- dar.	Broj živo- tinja	Broj gospo- dar.	Broj živo- tinja	Broj gospo- dar.	Broj živo- tinja	Broj gospo- dar.	Broj živo- tinja	Broj gospo- dar.	Broj živo- tinja	Broj gospo- dar.	Broj živo- tinja
Vrbovsko	40	121	8	79	1	2	11	130	75	1.337	20	112
Skrad	0	0	0	0	0	0	1	2	3	31	0	0
Ravna Gora	10	56	1	3	1	8	10	37	12	216	4	27
Mrkopalj	12	99	2	3	0	0	3	10	21	287	7	15
Lokve	1	6	1	1	0	0	0	0	2	508	2	14
Fužine	5	123	5	89	2	2	0	0	4	313	3	12
Čabar	34	211	6	27	0	0	9	61	31	349	25	137
Brod Moravice	1	2	2	17	1	5	0	0	2	38	0	0
Delnice	11	32	4	5	0	0	3	28	7	88	5	10
Gorski kotar	74	529	21	145	4	15	25	136	79	1799	46	215
PGŽ	243	1813	147	1853	52	141	80	605	803	38282	233	2.074
RH	19875	421022	5188	25531	1075	4617	70430	1326220	18922	719465	5046	85304
Udio GK u PGŽ	30%	29%	14%	8%	8%	11%	31%	22%	10%	5%	20%	10%

Izvor: Hrvatska poljoprivredna agencija; <http://hpa.mps.hr> [31.12.2020.]

Tablica 44 Količina isporučenog mlijeka i broj isporučitelja tijekom 2020. Godine

	KRAVLJE MLJEKO		OVČJE MLJEKO		KOZJE MLJEKO	
	Broj isporučitelja	Količina isporučenog mlijeka (kg)	Broj isporučitelja	Količina isporučenog mlijeka (kg)	Broj isporučitelja	Količina isporučenog mlijeka (kg)
Gorski kotar	0	0	1	4.085	0	0
PGŽ	1	72.188	2	11.673	0	0
RH	4.750	434.220.206	353	2.820.751	149	4.054.856

Izvor: Hrvatska poljoprivredna agencija; <http://hpa.mps.hr> [31.12.2020.]

Napomena: Količine isporučenog mlijeka predstavljaju ukupno proizvedene količine mlijeka u 2020. godini koje je isporučeno u mljekare. Podaci ne sadrže proizvedene količine mlijeka koje se prodaje na kućnom pragu u prerađenom ili neprerađenom obliku te količine mlijeka koje gospodarstvo koristi za osobnu potrošnju.

Poljoprivredne površine Gorskog kotara u najvećoj mjeri su namijenjene stočarstvu pa tako livade, pašnjaci i travnjaci zauzimaju 2445,8 ha, a 334,02 ha površine je zasađeno krmnim biljem. Zatim slijedi voćne kulture koje zauzimaju 123,01 ha, povrće 69,49 ha, žitarice 32,56 ha te ostale kulture.⁶² Tablice 44, 45, 46, 47 i 48 prikazuju strukturu kultura prema jedinicama lokalne samouprave te daju informacije o udjelu površina navedenih kultura koje se uzgajaju u Gorskom kotaru u ukupnoj površini navedenih kultura u Primorsko-goranskoj županiji. Posebno visok udio u Primorsko-goranskoj županiji imaju goranske površine pod krmnim

⁶² Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju – Agronet [31.12.2020.]

biljem (70,60%) i povrtnim kulturama (59,47%). Najniži udio u Primorsko-goranskoj županiji imaju goranske površine pod žitaricama (4,93%).

Tablica 45 Poljoprivredne površine prema JLS Gorskog kotara prijavljene pod travnjake, pašnjake i livade; stanje 31.12.2021.

JLS	krški pašnjak (ha)	Livade (ha)	kontinentalni travnjak (ha)	UKUPNO (ha)
Vrbovsko	115,57	426,95	0,06	542,58
Skrad	16,83	83,38		100,21
Ravna Gora	26,25	297,08		323,33
Mrkopalj	44,63	215,5		260,13
Lokve	10,13	23		33,13
Fužine	576,91	63,88		640,79
Čabar	82,17	299,96	0,1	382,23
Brod Moravice	11,11	53,28		64,39
Delnice	6,9	92,11		99,01
Gorski kotar	890,5	1555,14	0,16	2445,80
PGŽ	8603,5	2611,05	66,23	11280,78
Udio GK u PGŽ	10,35%	59,56%	0,24%	21,68%

Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju – Agronet [31.12.2020.], obrada RRA PGŽ

Tablica 46 Poljoprivredne površine prema JLS Gorskog kotara na kojima se uzgaja krmno bilje; stanje 31.12.2021.

JLS	trave i travolika paša (ha)	Lucerna (ha)	djetelina (ha)	sudanska trava (ha)	stočna repa (ha)	stočni grašak (ha)	facelija (ha)	UKUPNO (ha)
Vrbovsko	27,93	0,15	6,3	0,33				34,71
Skrad	2,35		0,1					2,45
Ravna Gora	15,16		1,98		0,36			17,50
Mrkopalj	45,45	0,13	1,12			0,46	0,17	47,33
Lokve	0,66							0,66
Fužine	212,71		0,14					212,85
Čabar	12,29	2,52	0,25				0,15	15,21
Brod Moravice	0,08		0,12				0,46	0,66
Delnice	1,66		0,03	0,35			0,61	2,65
Gorski kotar	318,29	2,8	10,04	0,68	0,36	0,46	1,39	334,38
PGŽ	394,31	36,63	37,26	0,92	0,52	0,46	3,53	473,63
Udio GK u PGŽ	80,72%	7,64%	26,95%	73,91%	69,23%	100,00%	39,38%	70,60%

Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju – Agronet [31.12.2020.], obrada RRA PGŽ

Tablica 47 Poljoprivredne površine sa voćnim kulturama prema JLS Gorskog kotara; stanje 31.12.2020.

JLS	miješani nasad voćnih vrsta (ha)	Šljiva (ha)	Orah (ha)	Jabuka (ha)	Malina (ha)	Lijeska (ha)	Kruška (ha)	sibirska borovnica, haskap (ha)	Kesten (ha)
Vrbovsko	25,35	1,31	2,06	0,23	0,06	1,62	0,13	0,09	0,1
Skrad	0,74	1,31			0,94	0,05			
Ravna Gora	2,37			0,02	0,18	0,01		0,49	
Mrkopalj	0,52	0,31	0,15					1,44	
Lokve									
Fužine	6,56				0,28	0,79		0,12	
Čabar	15,31	0,25		27,22					
Brod Moravice	2,85	0,35		0,31					
Delnice	3,9	0,14		0,55		4,32			
Gorski kotar	57,6	3,67	2,21	28,33	1,46	6,79	0,13	2,14	0,1
PGŽ	352,87	12,54	17,89	52,7	3,22	40,47	0,19	2,14	3,18
Udio GK u PGŽ	16,32%	29,27%	12,35%	53,76%	45,34%	16,78%	68,42%	100,00%	3,14%
JLS	Trešnja (ha)	Aronija (ha)	Bazga (ha)	Borovnica (ha)	Jagoda (ha)	Višnja (ha)	Kupina (ha)	Ribiz (ha)	UKUPNO (ha)
Vrbovsko									30,95
Skrad									3,04
Ravna Gora	0,23	3,29	0,03	0,79	1,19	0,02		0,06	8,68
Mrkopalj		0,09							2,51
Lokve		0,26		0,43	0,25				0,94
Fužine	8,95	0,65		0,2	0,06		0,65	0,66	18,92
Čabar	2,06	0,17			0,04				45,05
Brod Moravice									3,51
Delnice	0,36	0,14							9,41
Gorski kotar	11,6	4,6	0,03	1,42	1,54	0,02	0,65	0,72	123,01
PGŽ	15,15	13,46	0,97	1,94	3,3	0,02	0,75	0,76	521,55
Udio GK u PGŽ	76,57%	34,18%	3,09%	73,20%	46,67%	100,00%	86,67%	94,74%	23,59%

Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju – Agronet [31.12.2020.], obrada RRA PGŽ

Tablica 48 Poljoprivredne površine s povrtnim kulturama prema JLS Gorskog kotara; stanje 31.12.2020.

JLS	miješane povrtnje kulture (ha)	Krumpir (ha)	Matovilac (ha)	Kupus (ha)	Luk (ha)	Mrkva (ha)	Paprika (ha)	Blitva (ha)
Vrbovsko	8,64	5,74	0,17	1,3	1,31	0,92	0,4	
Skrad	8,64	0,29						
Ravna Gora	0,49	0,88						
Mrkopalj	1,13	10,21						
Lokve		0,26						
Fužine	1,02	15,43						
Čabar	3,62	2,59						0,03
Brod Moravice	1,75	1,36						
Delnice	0,95	0,46						
Gorski kotar	26,24	37,22	0,17	1,3	1,31	0,92	0,4	0,03
PGŽ	55,98	48,53	0,28	1,46	1,52	0,92	0,4	1,37
Udio GK u PGŽ	46,87%	76,69%	60,71%	89,04%	86,18%	100,00%	100,00%	2,19%
JLS	Peršin (ha)	Rajčica (ha)	Češnjak (ha)	Grašak (ha)	Bundeva (ha)	Čičoka (ha)	UKUPNO (ha)	
Vrbovsko	0,1	0,65					19,23	
Skrad							8,93	
Ravna Gora			0,3	0,02			1,69	
Mrkopalj			0,08		0,25		11,67	
Lokve							0,26	
Fužine						0,16	16,61	
Čabar			0,34				6,58	
Brod Moravice							3,11	
Delnice							1,41	
Gorski kotar	0,1	0,65	0,72	0,02	0,25	0,16	69,462	
PGŽ	0,38	2,19	1,16	0,02	2,44	0,16	116,81	
Udio GK u PGŽ	26,32%	29,68%	62,07%	100,00%	10,25%	100,00%	59,47%	

Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju – Agronet [31.12.2020.], obrada RRA PGŽ

Tablica 49 Poljoprivredne površine za uzgoj žitarica prema JLS Gorskog kotara; stanje 31.12.2020.

JLS	ječam-ozimi (ha)	Kukuruz (ha)	raž-ozima (ha)	tritikale-ozime (ha)	tritikale-jare (ha)	pšenica-ozima (ha)
Vrbovsko	6,12	4,72	0,11	0,3	0,37	0,74
Skrad		0,09				
Ravna Gora						
Mrkopalj		0,09				
Lokve		0,22				
Fužine		2,31				
Čabar		0,25				
Brod Moravice		0,27				
Delnice	0,7	2,74			0,44	
Gorski kotar	6,82	10,69	0,11	0,3	0,81	0,74
PGŽ	68,5	421,99	0,11	20,64	2,06	118,4
Udio GK u PGŽ	9,96%	2,53%	100,00%	1,45%	39,32%	0,63%
JLS	pšenica-jara (ha)	zob-ozima (ha)	zob-jara (ha)	Heljda (ha)	tvrda pšenica-ozima (ha)	UKUPNO (ha)
Vrbovsko	0,23	0,85				13,44
Skrad			0,38			0,47
Ravna Gora			0,84			0,84
Mrkopalj						0,09
Lokve						0,22
Fužine			5,27			7,58
Čabar				0,1		0,35
Brod Moravice			0,37			0,64
Delnice	3,54				1,51	8,93
Gorski kotar	3,77	0,85	6,86	0,1	1,51	32,56
PGŽ	8,97	4,42	12,82	0,92	2,15	660,98
Udio GK u PGŽ	42,03%	19,23%	53,51%	10,87%	70,23%	4,93%

Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju – Agronet [31.12.2020.], obrada RRA PGŽ

Pčelarstvo je također poljoprivredna grana sa tradicijom u Gorskom kotaru. U Gorskom kotaru 60 poljoprivrednih gospodarstava bavi se pčelarstvom te posjeduju 15,46% ukupnog broja košnica Primorsko-goranske županije. Goranski medun je jedini med u Primorsko-goranskoj županiji koji posjeduje Zaštićenu oznaku izvornosti.

Tablica 50 Broj košnica i poljoprivrednih gospodarstava koji se bave pčelarstvom; stanje na 21.09.2021.

Županija / JLS	Broj košnica	Broj PG-a
Vrbovsko	622	14
Skrad	184	5
Ravna Gora	53	4
Mrkopalj	8	1
Lokve	114	3
Fužine	431	7
Čabar	434	14
Brod Moravice	54	1
Delnice	509	11
Gorski kotar	2409	60
PGŽ	15583	359
Udio GK u PGŽ	15,46%	16,71%

Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju; Upisnik poljoprivrednika [21.09.2021.]

U Gorskom kotaru djeluje 4 od 15 zadruga (26,67%) osnovanih u Primorsko-goranskoj županiji.

Važnu ulogu u poljoprivrednom razvoju i istraživanju, promociji i edukaciji ima Centar za poljoprivredu i ruralni razvoj Primorsko-goranske županije koji se nalazi u Staroj Sušici (Općina Ravna Gora). Centar je osnovan od strane Primorsko-goranske županije te općina Brod Moravice, Čavle, Fužine, Jelenje, Klana, Lokve, Mrkopalj, Ravna Gora, Skrad, Vinodolska, Viškovo, Matulji, Omišalj, Lovran, Vrbnik, Baška, Mošćenička Draga i Punat i gradova Čabar, Delnice, Kastav, Vrbovsko, Novi Vinodolski, Bakar, Cres, Rab, Krk i Opatija. Jedan od programa koje Centar provodi je Razvoj i promocija autohtonih proizvoda Primorsko-goranske županije. Navedenim programom se promoviraju i autohtoni proizvodi Gorskog kotara putem promocije i prodaje u primorsko-goranskoj Kašetici u Rijeci, izradom i označavanjem turističkih cesta Županije, suorganizacijom sajmova i manifestacija kao što su Festival gljiva, vune i plodova jeseni, Dani malina, Dani šljiva i drugih manifestacija.

Važnu ulogu u potpori razvoju poljoprivrednih gospodarstava, jačanju njihovih kapaciteta i vještina ima LAG Gorski kotar.

Pošto u Analizi stanja lovstvo nema posebno poglavlje spomenuti će se unutar ovog poglavlja. Lovstvo je također tradicionalna goranska gospodarska djelatnost koja obuhvaća uzgoj, zaštitu i lov divljači. Gorski kotar prema podacima Lovačkog saveza Primorsko-goranske županije ima 20 lovišta ukupne površine 139,953 ha.⁶³ Lovozakupnici zajedničkih otvorenih lovišta su lokalna lovačka društva, a lovozakupnici državnih otvorenih lovišta su Hrvatske šume d.o.o.

⁶³ Lovački savez Primorsko-goranske županije; <https://www.lovacki-savez-pgz.hr/> [21.09.2021.]

Slijedi prikaz razvojnih problema i potreba gospodarstva Gorskog kotara.

Tablica 51 Razvojni problemi i potrebe gospodarstva Gorskog kotara

Razvojni problemi	Razvojne potrebe
Visok udio prerađivačke industrije u ukupnim prihodima i zaposlenosti posljedica je slabo razvijenih ostalih sektora	Razvijati ostale sektore kako bi struktura privrede Gorskog kotara bila bogatija uz bolje upravljanje rizicima
Veći pad nezaposlenosti od rasta zaposlenosti – na tržištu rada nedostaje radnika sa potrebnim vještinama	Razvoj malog poduzetništva i obrtništva u suradnji s poduzetničkim potpornim institucijama, resornim ministarstvima i financijskim sektorom
Prosječna neto plaća u Gorskom kotaru niža je za više od 10% u odnosu na županijsku	Podizanje prosječne neto plaće (kratkoročno fiskalnim mjerama) na županijski prosjek kako bi se negativni migracijski smjer usporio
Ukupni prihodi po zaposlenom u Gorskom kotaru niži su od županijskog prosjeka	Podizanje produktivnosti
Broj zaposlenih u obrtima Gorskog kotara u razdoblju od 2015. do 2019. godine smanjio se za 9%	Razvoj ekonomije više dodane vrijednosti te okretanje naprednim nišama sektora zelenog rasta
Infrastrukturno slabo opremljene poslovne zone su nespremne za privlačenje investitora koji traže brzu realizaciju investicije kroz brzo pokretanje proizvodnje	Razvoj proizvodnje investicijama u opremu i vještine kako bi se ostvario prelazak na industriju 4.0
Indeks razvijenosti ispod županijskog prosjeka	Podizanje infrastrukturne kvalitete i pripremljenosti postojećih industrijskih zona te bolja promidžba istih
Turizam niske dodane vrijednosti gdje se gosti zadržavaju kraće od županijskog prosjeka	Jačati jedinstveni turistički brend „Gorski kotar“
Mali udio stranih gostiju	Povećanje udjela stranih gostiju u turističkom prometu
Promjena strukture crnogorica/bjelogorica u idućih 10 godina gdje će biti u goranskih šumama manje tradicionalno goranima važne crnogorice, a više bjelogorice	Prilagodba šumarstva i drvne industrije klimatskim promjenama
Drvna industrija Gorskog kotara je uglavnom na razini razvoja definiranog industrijskom revolucijom 2.0 i 3.0	Poticati ulaganja u istraživanje i razvoj
Nedovoljna ulaganja u istraživanje i razvoj	Razvoj i poticanje ekonomije dijeljenja
Nedovoljno povezana i umrežena poljoprivredna proizvodnja	Poticati udruživanje poljoprivrednih gospodarstava u zadruge te međusektorska povezivanja sa turizmom i trgovinom

6. DRUŠTVENE DJELATNOSTI

6.1. ODGOJ I OBRAZOVANJE

6.1.1. PREDŠKOLSKI ODGOJ I OBRAZOVANJE

Predškolski odgoj u Gorskom kotaru organiziran je kroz dječje vrtiće koji postoje u svakoj jedinici lokalne samouprave gdje su iste i njihovi osnivači. Prema podacima za pedagošku 2019./2020. godinu, u 9 dječjih vrtića na području Gorskog kotara upisano je ukupno 388 djece.⁶⁴ Iste godine na poslovima predškolskog odgoja bilo je zaposleno 79 djelatnika.⁶⁵ Na području ne postoji privatno registriranih vrtića, ali postoje u Delnicama dva obrta za čuvanje djece u kojima je dodatno smješteno 40 djece.

U Tablici 51 prikazan je 7% rast korisnika ustanova predškolskog odgoja na razini cijelog Gorskog kotara u razdoblju od 2015./2016. do 2019./2020. Ukoliko se promatra broj korisnika predškolskih ustanova na razini jedinica lokalne samouprave u navedenom razdoblju tada rast korisnika dječjih vrtića bilježe gradovi Čabar i Delnice te općine Fužine i Ravna Gora, dok predškolske ustanove svih ostalih jedinica lokalne samouprave Gorskog kotara bilježe pad broja korisnika.

Tablica 52 Broj korisnika predškolskog odgoja na području Gorskog kotara u predškolskoj godini 2015./2016. i 2019./2020.

VRTIĆI	BROJ DJECE			
	2015./2016.	2019./2020.	KAPACITET	INDEKS 19/20 – 15/16
Dječji vrtić „Bubamara“ Čabar sa 4 područna odjela	69	83	100	120,29
Dječji vrtić „Hlojkica“ Delnice sa jednim područnim odjelom	114	120	120	105,26
Dječji vrtić „Bambi“ Vrbovsko sa jednim područnim odjelom	53	50	60	94,34
Program predškolskog odgoja pri OŠ Rudolfa Strohala Lokve	25	10	25	40,00
Dječji vrtić „Snježna pahulja“ Fužine	24	32	52	133,33
Dječji vrtić „Snješko“ Ravna Gora	25	48	52	192,00
Program predškolskog odgoja pri OŠ Brod Moravice	10	9	20	90,00
Program predškolskog odgoja pri OŠ Mrkopalj	20	19	20	95,00
Program predškolskog odgoja pri OŠ Skrad	21	17	20	80,95
Gorski kotar	361	388	464	107,48

Izvor: Državni zavod za statistiku, Gradovi u statistici;

https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/Pokazatelj/Gradovi%20u%20statistici.xlsx [19.08.2021.], anketa RRA PGŽ, obrada RRA PGŽ

⁶⁴ Državni zavod za statistiku [19.08.2021.] i anketa RRA PGŽ

⁶⁵ Državni zavod za statistiku [19.08.2021.]

U 2020. godini najveća kapitalna ulaganja na polju predškolske infrastrukture bila su u Ravnoj Gori i iznosila su 12.022.448,62⁶⁶ kuna. Velika ulaganja u predškolsku infrastrukturu dogodila su se i u Općini Fužine i Lokve. Navedene investicije povećale su kapacitete goranskih predškolskih ustanova za više od pedesetero djece. Iako je ukupan kapacitet goranskih vrtića za 21% viši od trenutne popunjenosti anketom je ustanovljeno da manji kapacitet od potrebnog ima samo Dječji vrtić „Hlojkica“ u Delnicama gdje nedostaje prostora za još 40 djece koja su trenutno smještena u već spomenutim obrtima za čuvanje djece.

6.1.2. OSNOVNOŠKOLSKO I SREDNJOŠKOLSKO OBRAZOVANJE

Na području Gorskog kotara nalazi se deset osnovnih, jedanaest područnih i tri srednje škole (Srednja škola „Vladimira Nazora“ Čabar, Srednja škola Delnice i Željeznička tehnička škola Moravice), jedan učenički dom pri Željezničkoj tehničkoj školi u Moravicama i jedna osnovna glazbena škola u Delnicama s dva područna odjela u Vrbovskom i Fužinama. Osnivač svih škola na području Gorskog kotara je Primorsko-goranska županija.

U srednjim školama Gorskog kotara provodi se slijedeći obrazovni programi: opća gimnazija, prirodoslovno-matematička gimnazija, te strukovni programi CNC operater, tehničar za računalstvo, tehničar za mehatroniku, ekonomist, automehaničar, bravar i stolar.

Tablica 53 Broj učenika osnovnih i srednjih škola sa područja Gorskog kotara u školskoj godini 2015./2016. i 2020./2021.

ŠKOLE	BROJ UČENIKA		
	2015./2016.	2020./2021.	INDEKS
OŠ "Petar Zrinski" Čabar	219	209	95.43
OŠ "Ivana Gorana Kovačića" Delnice	326	315	96.63
OŠ "Frana Krste Frankopana" Brod na Kupu	39	25	64.10
OŠ "Ivana Gorana Kovačića" Vrbovsko	264	210	79.55
OŠ "Rudolfa Strohala" Lokve	51	57	111.76
OŠ "Ivanke Trohar" Fužine	78	77	98.72
OŠ Skrad	59	66	111.86
OŠ "Dr. Branimira Markovića" Ravna Gora	118	115	97.46
OŠ Mrkopalj	55	53	96.36
OŠ Brod Moravice	40	41	102.50
Sve osnovne škole u Gorskom kotaru	1249	1168	93.51
Glazbena OŠ "Ivo Tijardović" Delnice	94	98	104.26
Srednja škola Delnice	203	127	62.56
Srednja škola "Vladimir Nazor" Čabar	55	37	67.27
Željeznička tehnička škola Moravice	145	154	106.21
Sve srednje škole u Gorskom kotaru	403	318	78.91

Izvor: Ministarstvo znanosti i obrazovanja, Školski e-rudnik [02.09.2021.], obrada RRA PGŽ

⁶⁶ Općina Ravna Gora

Ukupno osnovnu školu u školskoj godini 2020./2021. polazilo je 1.168 učenika, osnovnu glazbenu školu polazilo je 98 učenika, dok srednje škole Gorskog kotara ukupno su imale 318 polaznika.⁶⁷ Uspoređujući školsku godinu 2020./2021. sa 2015./2016., primjetan je pad broja učenika goranskih osnovnih škola za 6,49%. Najveći pad je zabilježen u OŠ Brod na Kupi (-5,9%) i Vrbovsko (-20,45%). Rast broja učenika u promatranom razdoblju zabilježen je u OŠ Lokve (11,8%), Skrad (11,9%) i Brod Moravice (2,5%). Osnovna glazbena škola u promatranom razdoblju također bilježi rast broja učenika od 4,3%.

Najveći pad broja učenika u promatranih 6 školskih godina zabilježen je u Srednjoj školi Delnice (-37,4%) i Čabar (-32,7%) dok Željeznička tehnička škola Moravice u promatranom razdoblju bilježi rast od 6,3%. Razlog za rast popularnosti i broja učenika u Željezničkoj tehničkoj školi je dobra prilagodba novim STEM smjerovima te osmišljavanje programa koji daju mladima moderne STEM vještine (CNC operater, tehničar za računalstvo, tehničar za mehatroniku).

U školskoj godini 2019./2020. osnovne škole Gorskog kotara imale su 252 učitelja, a srednje škole 109 nastavnika.⁶⁸

Kvaliteta srednjoškolskog obrazovanja može se vrednovati putem prosječne ocjene postignute na državnoj maturi.

Tablica 54 Prosječne ocjene na državnoj maturi (ljetni ispitni rok) srednjih škola u Gorskom kotaru, Primorsko-goranskoj županiji i Republici Hrvatskoj

Škola/regija	2019./2020.		2018./2019.		2017./2018.		2016./2017.		2015./2016.	
	Razina A	Razina B	Razina A	Razina B	Razina A	Razina B	Razina A	Razina B	Razina A	Razina B
SS Delnice	3.22	2.44	2.73	2.13	3.05	2.44	3.17	2.65	3.23	2.78
SS Čabar	3.35	3.1	3.33	2.25	3.8	4.14	3.5	3.45	3.24	3
ZTŠ Moravice	2.75	2.05	3.2	1.84	2.83	1.42	2.45	1.76	3.07	2.42
Gorski kotar	3.18	2.31	2.85	2.05	3.2	2.14	3.11	2.43	3.21	2.66
PGŽ	3.31	2.75	3.14	2.5	3.1	2.56	3.06	2.49	3.26	2.89
RH	3.33	2.68	3.14	2.44	3.16	2.57	3.18	2.67	3.24	2.8
SS Delnice GIMNAZIJA	3.23	2.76	2.78	2.65	3.06	2.73	3.16	3.19	3.31	3.21
SS Čabar GIMNAZIJA	3.35	3.10	3.33	2.25	3.80	3.14	3.50	3.45	3.24	3.00
Gorski kotar GIMNAZIJE	3.28	2.82	2.88	2.51	3.24	3.07	3.23	3.34	3.29	3.15
PGŽ GIMNAZIJE	3.58	3.45	3.47	3.11	3.41	3.39	3.45	3.43	3.52	3.73
RH GIMNAZIJE	3.63	3.40	3.48	3.11	3.49	3.46	3.47	3.35	3.55	3.65

Izvor: Ministarstvo znanosti i obrazovanja, Školski e-rudnik [02.09.2021.], obrada RRA PGŽ

⁶⁷ Ministarstvo znanosti i obrazovanja, Školski e-rudnik [02.09.2021.]

⁶⁸ Državni zavod za statistiku [studen 2020.]

U Tablici 53 prikazano je da od 10 prikazanih prosječnih ocjena učenika koji pohađaju srednje škole u Gorskom kotaru samo dvije su bile bolje od županijskih prosječnih ocjena (školska godina 2017./2018. razina A i školska godina 2016./2017. razina A) te samo jedna je bila bolja od državne prosječne ocjene. Učenicima koji pohađaju gimnazijske programe cilj je upisati visoko i više školsko obrazovanje stoga imaju i veći motiv za visoke ocjene na državnoj maturi. Kod usporedbe samo gimnazijskih programa u srednjim školama Gorskog kotara, Primorsko-goranske županije i Republike Hrvatske, u Tablici 53 prikazano je da prosječne ocjene na državnoj maturi svih goranskih gimnazija u promatranom razdoblju bile su **niže** od prosječnih ocjena svih županijskih gimnazija. Ako promatramo pojedinačno Srednja škola Čabar sa svojim gimnazijskim programom je prema navedenom kriteriju uspješnija od Srednje škole Delnice.

Osnivač goranskih škola, Primorsko-goranska županija financira razne programe koji su dio školskog kurikulumu. Za sve škole Županija financira Program produženog boravka učenika putnika te obilježavanje obljetnica škola. Financira i odlazak učenika u posjet muzejima u Rijeci kojima je Županija osnivač. Svakoj školi kojoj je Primorsko-goranska županija osnivač svake školske godine rasporede se sredstva u sklopu kojih se financiraju razne aktivnosti prema preferencijama samih škola kao što su šahovske, filmske, izdavanje učeničkih listova u papirnatom ili online obliku, ekološki programi, informatički, kulturni i sl. U okviru realizacije kulturnih programa PGŽ sufinancira i odlazak učenika na glazbene i slične smotre, nastupe i natjecanja. Sredstva se osiguravaju sukladno broju učenika te ih škole samostalno raspoređuju. Tijekom protekle dvije školske godine Primorsko-goranska županija izdvojila je sredstva za realizaciju programa #Budimo odgovorni u svakoj školi, a cilj programa je pripremati, osposobiti i ojačati učenike za život i djelovanje u novonastalim okolnostima vezanim uz pandemiju COVID-19, razvijati kod učenika odgovornost i higijenske navike te ih upoznati s načinima samostalnog kreiranja slobodnog vremena. Na inicijativu Primorsko-goranske županije u svakoj je školi uvedena izvannastavna aktivnost „Građanski odgoj i obrazovanje“. Cilj navedene izvannastavne aktivnosti je stjecanje znanja učenika o svojim pravima, odgovornostima, mogućnostima i načinima djelovanja u zajednici, o načelima djelovanja demokratske vlasti i načelima pravne države, o mehanizmima zaštite ljudskih prava od lokalne do nacionalne, europske i međunarodne razine, razvijati vještine uočavanja problema u zajednici i njihova miroljubivog rješavanja, u suradnji s drugima te jačati motivaciju za primjenom stečenog znanja i vještina u svakodnevnom životu. Educirani su učitelji-voditelji iz svake škole, a svake školske godine PGŽ osigura voditeljima i učenicima priručnik „Učenik-građanin“, kao i mape osobnog razvoja namijenjene svakom učeniku.

Gorski kotar nema visokoškolskih institucija, ali prati se broj studenata koji pohađaju sveučilišta i veleučilišta u drugim sredinama, a dolaze iz goranskih općina/gradova. Prema tim podacima dobiva se trend i procjena buduće strukture stanovništva Gorskog kotara prema obrazovanju. Tablica 55 prikazuje broj upisanih studenata te udio studenata u ukupnom stanovništvu. Udio studenata u ukupnom stanovništvu u Gorskom kotaru u akademskoj godini 2019./2020. iznosio je 2,70%. Iste godine udio studenata u ukupnom stanovništvu Primorsko-

goranske županije iznosio je 3,23%. Prema navedenom kriteriju Gorski kotar je bio ispod županijskog prosjeka i u akademskoj godini 2015./2016.

Tablica 55 Studenti upisani na stručni i sveučilišni studij u zimskom semestru

JLS	Broj stanovnika 2015. godine	Broj studenata 2015./2016.	Postotak studenata u stanovništvu 2015./2016.	Broj stanovnika 2019. godine	Broj studenata 2019./2020.	Postotak studenata u stanovništvu 2019./2020.
Brod Moravice	798	18	2,26%	707	16	2,26%
Čabar	3498	101	2,89%	3131	89	2,84%
Delnice	5693	169	2,97%	5437	135	2,48%
Fužine	1462	30	2,05%	1395	31	2,22%
Lokve	951	27	2,84%	893	23	2,58%
Mrkopalj	1049	23	2,19%	929	34	3,66%
Ravna Gora	2269	54	2,38%	2061	51	2,47%
Skrad	952	23	2,42%	868	24	2,76%
Vrbovsko	4578	124	2,71%	4063	124	3,05
Gorski kotar	21250	569	2,68%	19484	527	2,70%
PGŽ	290,579	9,693	3,34%	281,945	9,096	3,23%

Izvor: Državni zavod za statistiku, Gradovi u statistici [22.09.2021.]

Gradovi i općine stipendiraju studente i učenike prema socijalnim kriterijima te nadarene učenike i studente. Stipendije dodjeljuju gradovi Delnice, Vrbovsko i Čabar, te općine Fužine, Lokve, Skrad, Mrkopalj, Brod Moravice i Ravna Gora. Sve jedinice lokalne samouprave Gorskog kotara osiguravaju i besplatan autobusni prijevoz osnovnoškolcima. Gradske knjižnice i čitaonice nalaze se u Gradu Vrbovskom, Delnicama i Čabru, dok Županijski bibliobus prometuje redovno kroz sva ostala mjesta Gorskog kotara, poput Gomirja, Mrkoplja, Sungera, Ravne Gore, Fužina, Lokava, Skrada i Brod Moravica.

6.2. KULTURA, SPORT I TEHNIČKA KULTURA

6.2.1. KULTURA

Prema podacima registra udruga RH⁶⁹ u regiji je registrirano 73 aktivnih udruga u području kulture i umjetnosti, što čini 9% registriranih aktivnih udruga u Primorsko-goranskoj županiji.

Tablica 56 Broj udruga iz kulture prema jedinicama lokalne samouprave Gorskog kotara

	Broj udruga iz kulture (13.09.2021.)	Broj stanovnika 2019.	Broj udruga po stanovniku
Brod Moravice	4	707	0,0057
Čabar	17	3.131	0,0054
Delnice	14	5.437	0,0026
Fužine	6	1.395	0,0043
Lokve	6	893	0,0067
Mrkopalj	3	929	0,0032
Ravna Gora	8	2.061	0,0039
Skrad	2	868	0,0023
Vrbovsko	13	4.063	0,0032
Gorski kotar	73	19.484	0,0037
PGŽ	820	281945	0,0029

Izvor: Registar udruga Republike Hrvatske [13.09.2021.]

Ukoliko se promatraju udruge u kulturi prema broju aktivnih udruga po stanovniku dolazi se do podatka da Gorski kotar sa 0,0037 udruge po stanovniku je iznad prosjeka Primorsko-goranske županije. Najveći broj udruga iz kulture po stanovniku ima Općina Lokve (0,0067), a najmanje Općina Skrad (0,0023).

Najznačajnija događanja/manifestacije iz kulture u Gorskom kotaru su Goranovo proljeće (Lukovdol), Kotar Teatar, Opera na jezeru (Lokve), Goranska kiparska radionica (Lokve), filmovi u Kinu Lič, Festival sporta, turizma, kulture i humanosti (Crni Lug), Dječja likovna radionica (Fužine), Ljetni karneval (Prezid), Winnetou vikend (Općina Fužine, kaubojsko selo Roswell), filmovi u Kinu u Mrkoplju, Noć skulptura (Mrzle Vodice), Blues festival (Delnice), Wake The Lake Festival (Lokve), filmovi u Kinu na otvorenom u Delnicama, Woodrock (Skrad), koncert uz jezero Puhačkog orkestra Fužine (Fužine), Dan fotografije (Hrib), Smotra običaja i starih zanata čabarskog kraja "Čistu pa starinsku" (Tršće), izložbe i foto susreti u organizaciji Foto kluba Delnice, razni književni susreti i predstavljanje autora i knjiga u narodnim čitaonicama u Čabru, Vrbovskom i Delnicama te razni zabavno-glazbeni koncerti koji se organiziraju u svakom JLS-u.

Udruge i njihovi programi u kulturi financiraju se iz lokalnih, županijskih i državnih izvora te putem privatnih donacija/sponzorstava te samom djelatnošću udruga.

⁶⁹ Registar udruga Republike Hrvatske [13.09.2021.]

Tablica 57 Izdvajanja JLS Gorskog kotara za udruge u kulturi i njihove programe u 2021. godini

JLS	Proračun za javne potrebe u kulturi (kn)
Brod Moravice	65.000
Čabar	142.500
Delnice	236.000
Fužine	153.000
Lokve	25.000
Mrkopalj	14.500
Ravna Gora	154.120
Skrad	16.000
Vrbovsko	250.000
Gorski kotar	1.056.120

Izvor: Rezultati natječaja za financiranje javnih potreba u 2021. godini i anketa

Kulturno - povijesna baština Gorskog kotara obuhvaća pretežno sakralne spomenike, odnosno graditeljsku baštinu. U odnosu na 2014. godinu Gorski kotar bilježi blagi pad broja ustanova u kulturi. Na području Gorskog kotara djeluju dva stalna muzejska postava u Čabru i Brodu na Kupi koji interpretiraju dvorac i kaštel Petra Zrinskog. Navedeni dvorac i kaštel zajedno sa manastirom u Gomirju uključeni su u Kulturno-turističku ruta „Putovima Frankopana“. Projekt je pokrenula Primorsko-goranska županija, kao nastavak razvoja održivog modela kulturnog turizma, s ciljem obnove, očuvanja, zaštite i održivog korištenja frankopanske materijalne i nematerijalne baštine, u prvom redu kaštela te utvrđenih gradova i dvoraca Frankopana i Zrinskih. Kaštel Zrinski u Brodu na Kupi je u sklopu Prirodoslovnog muzeja Rijeka kojemu je osnivač Primorsko-goranska županija.

Kulturno povijesne zbirke nalaze se u Liču, Delnicama, Brod Moravicama i prikazuju etnografske karakteristike stanovnika s područja Gorskog kotara, posebice prikazuju mjesta kroz oblik predmeta koji su se koristili u svakodnevnom životu ovog kraja. Evidentirane sakralne građevine (II. stupanja zaštite) nalaze se na području Općine Fužine kao i kulturno povijesna cjelina mjesta. Kulturno povijesna baština na području Općine Lokve tek je u postupku predviđene zaštite. Na području Grada Delnica zaštićena kulturna dobra su Kaštel Zrinski u Brodu na Kupi, stambena zgrada (Kuća Rački) u Supilovoj ulici 94 u Delnicama, pogrebna kočija kao pokretno kulturno dobro i umijeće izrade drvene šindre za pokrivanje krovova kao nematerijalno kulturno dobro. U Velikoj Lešnici Etno zona Lešnica je nepokretno kulturno dobro i kulturna povijesna cjelina. Pokladni običaj Crnoluški pesnici registrirani su kao nematerijalno kulturno dobro. U Skradu kuća Lončarić spomenik je građanske arhitekture XIX. stoljeća. Prva hidroelektrana na području Gorskog kotara sagrađena je 1921. godine u Skradu i još uvijek je u funkciji te spada pod spomenik tehničke kulture kao nepokretno pojedinačno dobro. Kulturni spomenici Ravne Gore su Frankopanski dvorac sa starim sakralnim spomenikom crkvice Sv. Antuna Padovanskog te crkva Sv. Terezije Avilske. Memorijalni krajolik Matić poljane u Općini Mrkopalj kulturni je krajolik. Prema podacima

Ministarstva kulture i Registra kulturnih dobara⁷⁰ najveći broj upisan je kao nepokretno pojedinačno kulturno dobro, a većina je s područja koje pokriva Grad Čabar i područje Općine Brod Moravice. Kulturno povijesne sredine čine Etno zone sv. Andrija, Kuti i Doluš te ruralne cjeline s područja Općine Brod Moravice, dok su Stambeni objekt Mance i Crkva sv. Nikole nepokretno pojedinačno zaštićeno dobro. Izvrstan očuvani primjer tipične goranske kuće je kuća Delač u brodmoravičkom kraju, izgrađena 1644. godine i najstarija je očuvana goranska kuća. Nepokretno pojedinačno zaštićeno kulturno dobro Grada Vrbovskog je rodna kuća Ivana Gorana Kovačića, Manastir Gomirje sa crkvom Rođenija sv. Jovana Preteče. Goranska narječja su kajkavski, čakavski i štokavski, a posljedica su povijesnih i gospodarskih prilika i zbivanja od 15. do 18. stoljeća. Prema podacima Javne ustanove za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode na području Gorskog kotara⁷¹ zaštićeno je još nekoliko prirodnih područja prema Zakonu o zaštiti prirode. Špilja Lokvarka na području Općine Lokve i Izvor Kupe koji se nalazi unutar granica NP Risnjak na području Grada Čabra spomenik su prirode. Zaštićeni pojedinačni primjerak drveća je Stara Tisa u Međedima na području Grada Vrbovskog. Vražji prolaz i Zeleni vir ukupne površine 200 ha u Skradu i Kamačnik na području Vrbovskog ukupne površine 74,44 ha poseban su značajni krajobraz. Debela lipa - Velika Rebar površine 179 ha posebni je rezervat šumske vegetacije koji se nalazi sjeverno od Lokava. U Mrkoplju Bijele i Samarske stijene strogi su rezervat čija je površina 1175 ha. Japlenški vrh je park šume površine 171 ha, a nalazi se na području Grada Delnica, dok je Golubinjak park šuma površine 51 ha u kojem je i stara jela Kraljica šume, a nalazi se na području Općine Lokve. Perivoj uz dvorac u Severinu na Kupi spomenik je parkovne arhitekture, čija površina iznosi 7 ha. JU Nacionalni park Risnjak upravlja područjem Nacionalnog parka Risnjak u koji spada i izvor rijeke Kupe te strogim rezervatom Bijele i Samarske stijene.

Svakako treba spomenuti i novootvoreni centar za posjetitelje „Velike zvijeri“ u Staroj Sušici koji je zamišljen kao prostor koji na inovativan i zanimljiv način približava posjetiteljima specifičnosti i vrijednosti očuvanog goranskog kraja u kojem obitavaju velike zvijeri – smeđi medvjed, sivi vuk i euroazijski ris. Centar djeluje u sklopu JU Priroda koja je osnovana od strane Primorsko-goranske županije sa ciljem očuvanja i zaštite biološke raznolikosti te edukacije, održivog korištenja i valorizacije prirodne baštine.

6.2.2. SPORT

U Gorskom kotaru, prema podacima Ministarstva uprave⁷², registrirano je ukupno 103 aktivnih udruga u sportu, što je 11 % sportskih udruga u Primorsko goranskoj županiji. Djelovanje udruga pokriva 23 sporta, od čega 12 olimpijskih.

⁷⁰ Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske, <http://registar.kulturnadobra.hr> [21.04.2021.]

⁷¹ Javna ustanova „Priroda“, *Zaštićena područja PGŽ*, <https://ju-priroda.hr/zasticena-podrucja-pgz/> [23.04.2021.]

⁷² Ministarstvo pravosuđa i uprave Republike Hrvatske, *Registar udruga*, <https://registri.uprava.hr/#ludruga> [16.09.2021.]

Tablica 58 Broj sportskih udruga prema jedinicama lokalne samouprave Gorskog kotara

	Broj sportskih udruga (13.09.2021.)	Broj stanovnika 2019.	Broj udruga po stanovniku
Brod Moravice	4	707	0,0057
Čabar	13	3.131	0,0042
Delnice	28	5.437	0,0051
Fužine	9	1.395	0,0065
Lokve	4	893	0,0045
Mrkopalj	8	929	0,0086
Ravna Gora	10	2.061	0,0049
Skrad	5	868	0,0058
Vrbovsko	22	4.063	0,0054
Gorski kotar	103	19.484	0,0053
PGŽ	920	281945	0,0033

Izvor: Registar udruga Republike Hrvatske [16.09.2021.]

Gorski kotar ima viši broj udruga u sportu po stanovniku od Primorsko-goranske županije. Sve goranske jedinice lokalne samouprave prema navedenom pokazatelju su iznad županijskog prosjeka. Najveći broj udruga u sportu po stanovniku ima Općina Mrkopalj (0,0086), a najmanje Grad Čabar (0,0042).

Gorski kotar ima 5 kategoriziranih sportaša pri Hrvatskom olimpijskom odboru i svi su skijaši (nordijske i alpske discipline).⁷³ Primorsko-goranska županija ima 100 kategoriziranih sportaša vezanih uz olimpijske sportove. Tradicionalno najveće uspjehe goranski sportaši ostvaruju iz nordijskih skijaških disciplina gdje je 2010. osvojena i jedina goranska olimpijska medalja.⁷⁴

Od značajnije sportske infrastrukture svaka jedinica lokalne samouprave ima nogometno igralište. Sportske dvorane (rukometnih dimenzija) imaju Grad Delnice, Grad Vrbovsko i Grad Čabar (Tršće). Kuglane imaju Grad Delnice, Grad Vrbovsko Općina Skrad i Općina Ravna Gora. Zatvoreni bazen ima Grad Delnice. Novootvorenu atletsku stazu koja je druga po veličini u Primorsko-goranskoj županiji i na najvećoj nadmorskoj visini u Hrvatskoj ima Općina Mrkopalj. Općina Mrkopalj također ima stazu za skijaško trčanje „Zagmajna“ dužine 4,5km te skijalište „Čelimbaša“ (vrh 1084 m n/m) sa 3 staze (turistička – crvena duljine 1350 m, crvena duljine 500 m i sunčane – crvene duljine 1000m) i s Baby liftom s dječjom skijaškom stazom dužine 250m. Malu skijašku stazu „Petehovac“ od 400 m sa vučnicom ima i Grad Delnice. Sanjkašku stazu namijenjenu za sanjkaška natjecanja ima Općina Lokve. Natkriveno klizalište i polivalentnu dvoranu ima Grad Delnice. Teniske terene imaju Grad Delnice, Općina Fužine, Grad Čabar i Grad Vrbovsko. Zanimljiva destinacija u Općini Mrkopalj je Vrbovska poljana koja se nalazi na 1240 m nm te je atraktivna prvenstveno za zimske nordijske discipline zbog činjenice da gotovo uvijek u zimskom natjecateljskom razdoblju ima prirodnog snijega. Ljeti je ista atraktivna za biciklizam, planinarenje, pješačenje te za sve ostale

⁷³ Hrvatski olimpijski odbor, kategorizirani sportaši [16.09.2021.]

⁷⁴ Zimske OI 2010. godine u Vancouveru, Jakov Fak, biatlon, 10km sprint, bronca

oblike aktivnog odmora i uživanja u prirodi. Sportskim objektima u Delnicama upravlja tvrtka Goranski sportski centar d.o.o., čiji su osnivači Primorsko-goranska županija, Grad Delnice i Općina Čavle. Goranski sportski centar aktivno sudjeluje u kreiranju, vođenju i realizaciji razvojnih projekata, u skladu sa zahtjevima lokalne i regionalne samouprave, odnosno svojih osnivača. Zajednice sportova koje također brinu o sportskim aktivnostima i razvojnim projektima na svom području nalaze se u gradovima Delnice, Čabar i Vrbovsko. Skijaški savez Primorsko-goranske županije djeluje iz svog ureda u Delnicama.

Udruge i njihovi programi financiraju se iz lokalnih, županijskih i državnih izvora te putem privatnih donacija/sponzorstava te vlastitom djelatnošću.

Tablica 59 Izdvajanja JLS Gorskog kotara za udruge u sportu i njihove programe u 2021. godini

JLS	Proračun za javne potrebe u sportu (kn)
Brod Moravice	45.000
Čabar	172.000
Delnice	644.200
Fužine	283.147
Lokve	180.000
Mrkopalj	60.000
Ravna Gora	154.120
Skrad	156.000
Vrbovsko	400.000
Gorski kotar	2.094.467

Izvor: Rezultati natječaja za financiranje javnih potreba u 2021. godini i anketa

Na području Gorskog kotara nudi se čitav niz rekreativnih sadržaja tijekom cijele godine, bilo da su to outdoor aktivnosti kao pješčenje, planinarenje, nordijsko hodanje, trčanje, biciklizam, boćanje, veslanje, nordijsko i alpsko skijanje ili indoor aktivnosti kao što su mali nogomet, odbojka, košarka, stolni tenis, aerobik, joga, cross-fit. Većina rekreativnog sadržaja organizirana je putem ranije spomenutih udruga u sportu.

6.2.3. TEHNIČKA KULTURA

Tehnička kultura je aktivnost čiji je cilj podizanje razine tehničke pismenosti stanovništva kroz različita polja djelovanja.⁷⁵ Glavni dionici tehničke kulture Gorskog kotara su udruge koje djeluju u području tehničke kulture, osnovne i srednje škole te poduzeća s registriranim djelatnošću u tehničkoj kulturi.

U Gorskom kotaru egzistira 9 udruga koje su registrirane u području tehničke kulture što je 4,6% ukupno registriranih udruga u tehničkoj kulturi u Primorsko-goranskoj županiji.⁷⁶

⁷⁵ Informatika, tehnička kultura i prirodoslovno-matematička područja

⁷⁶ Registar udruga Republike Hrvatske [03.03.2021.]

Rasprostranjenost udruga u tehničkoj kulturi prema mikroregijama Primorsko-goranske županije prikazana je u Tablici 60.

Tablica 60 Rasprostranjenost udruga registriranih u tehničkoj kulturi prema mikroregijama u Primorsko-goranskoj županiji

Mikroregije Primorsko-goranska županija	Broj registriranih udruga ⁷⁷	Broj stanovnika 2019. godine (procjena) ⁷⁸	Broj udruga na 10000 stanovnika	Ukupan proračun JLS-a u 2020. godini (tis. Kn)	Broj udruga na 100 mil. kn proračunskih sredstava
Grad Rijeka	117	115.995	10,09	1.318.882	8,87
Priobalje	42	105.473	3,98	1.054.920	3,98
Otoci	26	40.993	6,34	583.780	4,45
Gorski kotar	9	19.484	4,62	242.942	3,7

Izvor: Registar udruga Republike Hrvatske 03.03.2021., Državni zavod za statistiku, obrada RRA PGŽ-a

Iako Gorski kotar ima samo 9 udruga koje su registrirane u području tehničke kulture, a Priobalje 42 udruga kada se uspoređuje broj udruga na 10 000 stanovnika najmanje udruga u tehničkoj kulturi ima Priobalje. Međutim Priobalje kao dio Urbane aglomeracije Rijeka upotpunjava svoje potrebe iz područja tehničke kulture u Gradu Rijeci. Grad Rijeka na 10 000 stanovnika ima 10,09 udruga u tehničkoj kulturi što je duplo više nego u Gorskom kotaru. Ako se uspoređuje broj udruga sa financijskim kapacitetom mikroregije onda Grad Rijeka opet ima najveći broj udruga na 100 milijuna proračunskih kuna, njih 8,87 dok prema tom kriteriju Gorski kotar je najlošiji s 3,7 udruga na proračunskih 100 milijuna kn. Navedene udruge financiraju se uglavnom iz sredstava jedinica lokalne samouprave i vlastitim aktivnostima. Od navedenih udruga samo je Auto klub „Zrinski“ iz Čabra direktno član Zajednice tehničke kulture Primorsko-goranske županije, dok je „Amaterski video-foto klub“ iz Delnica član Fotosaveza Primorsko-goranske županije koji je član Zajednice tehničke kulture Primorsko-goranske županije.⁷⁹

Općine Brod Moravice, Ravna Gora, Mrkopalj i Skrad nemaju registriranu niti jednu udrugu iz područja tehničke kulture dok ostale jedinice imaju u prosjeku dvije udruge od kojih niti jedna nije iz suvremenih područja tehničke kulture kao što su informatika i robotika.

Pokazatelj kvalitete vještina iz područja tehničke kulture mogu se mjeriti i rezultatima sa školskih natjecanja učenika koji pohađaju goranske osnovne i srednje škole i usporedba sa učenicima koji pohađaju škole u ostalim mikroregijama Primorsko-goranske županije.

Učenici osnovnih škola Primorsko-goranske županije sudjeluju na natjecanjima koje organizira Agencija za odgoj i obrazovanje u nekoliko područja od interesa za tehničku kulturu: mladi tehničari, informatika, matematika, fizika, kemija i biologija.

⁷⁷ Registar udruga Republike Hrvatske [03.03.2021.]

⁷⁸ Državni zavod za statistiku

⁷⁹ Zajednica tehničke kulture Primorsko-goranske županije [17.09.2021.]

U školskoj godini 2019./2020. na županijskim natjecanjima u organizaciji Agencije za odgoj i obrazovanje iz “Mladih tehničara” i “Informatike” sudjelovalo je 9 učenika goranskih osnovnih škola (5,73% od ukupnog broja sudionika) od kojih se jedan učenik plasirao na državno natjecanje na kojem nije ostvario značajniji rezultat. Iz prirodoslovno-matematičkih predmeta (matematika, fizika, kemija i biologija) iste godine na županijskom natjecanju sudjelovalo je samo 4 učenika iz goranskih osnovnih škola (2,29% od ukupnog broja sudionika) od kojih se niti jedan nije plasirao na državnu razinu natjecanja.

Srednjoškolska natjecanja na županijskoj razini u organizaciji Agencije za odgoj i obrazovanje koja su vezana uz tehničku kulturu održavaju se iz predmeta informatika, matematika, fizika, kemija, biologija i astronomija. Na županijskim natjecanjima iz predmeta povezanih sa tehničkom kulturom je sudjelovalo 14 učenika iz goranskih srednjih škola, tj. 6,42% ukupnih sudionika. Od navedenih 14 učenika jedan učenik je sudjelovao na državnoj razini.

Matematika je jedini predmet koji iz područja tehničke kulture se polaže na Državnoj maturi. Rezultati iz matematike učenika iz goranskih srednjih škola u školskoj godini 2019./2020. su ispod županijskog i državnog prosjeka što je prikazano u Tablici 61.

Tablica 61 Usporedba prosječnih ocjena iz matematike sa državne mature u školskoj godini 2019./2020.

	GORSKI KOTAR	PRIMORSKO-GORANSKA ŽUPANIJA	REPUBLIKA HRVATSKA
GIMNAZIJE			
MATEMATIKA A	2,75	2,82	2,95
MATEMATIKA B	2,86	3,25	3,24
STRUKOVNO			
MATEMATIKA A	2,00	1,90	2,00
MATEMATIKA B	1,63	2,20	2,19

Izvor: Ministarstvo znanosti i obrazovanja, Školski e-rudnik [02.09.2021.], obrada RRA PGŽ

Sve to prikazuje potkapacitiranost područja u tehničkoj kulturi koja postaje sve značajnija javna potreba svake lokalne zajednice u vremenu dinamičnih tehnoloških promjena i klimatskih izazova koji redefiniraju razvoj društva, prostora i način života svakog pojedinca.

6.3. ZDRAVSTVO

Ispostave Doma zdravlja Primorsko-goranske županije na području Gorskog kotara djeluju u gradovima Čabar, Delnice i Vrbovsko. U nepunom radnom vremenu u Čabru, Delnicama i Vrbovskom dostupne su sljedeće medicinske usluge: opća medicina, patronaža, sanitetski prijevoz te fizikalna terapija, a oftalmološka ordinacija je u privatnom vlasništvu.

Dom zdravlja Delnice nudi i usluge pedijatra, radiologa, ginekologa, laboratorija. Usluge interne i psihijatrijske medicine dostupne su u nepunom radnom vremenu jednom tjedno samo u Ispostavi Delnice. Medicinske usluge opće prakse dostupne su u svih 9 jedinica lokalne samouprave, kao i usluge dentalne medicine. Patronaža djeluje na području svih jedinica lokalne samouprave Gorskog kotara i broji ukupno 7 medicinskih sestara. U Delnicama djeluje i Ispostava Nastavnog zavoda za javno zdravstvo, dok centri za hitnu medicinsku pomoć djeluju u Čabru, Delnicama i Vrbovskom. U Delnicama su zaposleni kompletni timovi, dok u Vrbovskom i Čabru nema zaposlenih liječnika, već su u pripravnosti liječnici opće prakse. Sanitetski prijevoz vrše tri tima, a jedan tim prevozi pacijente na dijalizu u Rijeku. Ljekarne se nalaze u svim općinama i gradovima Gorskog kotara osim u općinama Lokve i Brod Moravice. U novije vrijeme u Gradu Delnicama nalazi se logopedski kabinet koji pokriva cijelo područje Gorskog kotara.

6.4. SOCIJALNA SKRB

Na području Gorskog kotara djeluju 3 doma za starije osobe, u javnom ili privatnom vlasništvu. Smještajni kapaciteti ovih institucija prima 158 korisnika, a stalnim ulaganjima značajno je povećan smještajni i zdravstveni standard domova. Smještajni kapacitet najveći je na području Grada Delnica. Briga o starijim osobama provodi se i kroz projekt ZAŽELI koji se provodi u Delnicama, Skradu, Fužinama, Ravnoj Gori, Čabru i Brod Moravicama. Projekt zapošljava ukupno 57 žena koje skrbe ukupno o 479 korisnika u cijeloj mikroregiji. Najveći broj starijih korisnika koji trebaju brigu i pomoć nalazi se na području Grada Delnica. Civilno društvo također djeluje na polju socijalne skrbi. Humanitarna udruga „ŽAR“ iz Delnica koja na području sedam goranskih lokalnih samouprava (Brod Moravice, Delnice, Fužine, Lokve, Mrkopalj, Ravna Gora i Skrad) i Grada Bakra provodi program „Pomoć u kući“. Cilj programa je pomoć umirovljenicima sa primanjima manjim od 2000 kn. Rad te udruge se financira od strane svih navedenih jedinica lokalne samouprave i Primorsko-goranske županije. Trenutno na poslovima pomoći umirovljenicima udruga zapošljava 16 djelatnica. Rješenje za stalno prikupljanje i pružanje humanitarne pomoći u Gorskom kotaru imaju Crveni križ u Delnicama i Vrbovskom.

Tablice 61 i 62 prikazuju veći udio korisnika socijalne skrbi u Gorskom kotaru nego u drugim dijelovima Primorsko-goranske županije. Udio od 1,6% ukupnog stanovništva Gorskog kotara koje prima minimalnu socijalnu naknadu trostruko je viši od županijskog udjela koji iznosi 0,5%. U 2020. godini 1/3 ukupnog broja korisnika jednokratne pomoći u Primorsko-goranskoj županiji bila je iz Gorskog kotara. Iste godine 51,98% županijskih korisnika usluge „Pomoć u kući“ bila je iz Gorskog kotara.

Tablica 62 Broj korisnika i prava u socijalnoj skrbi na području Gorskog kotara – pregled po centrima za socijalnu skrb (CZSS); stanje na 31.12.2020.

Pravo u socijalnoj skrbi	CZSS Delnice	CZSS Čabar	CZSS Vrbovsko	Gorski kotar UKUPNO	PGŽ UKUPNO	Udio GK u PGŽ
Broj zajamčenih minimalnih naknada (samaca i kućanstava)	105	24	36	165	1345	12,27%
Ukupno obuhvaćenih osoba zajamčenom minimalnom naknadom	259	41	63	363	1580	22,97%
Naknada za osobne potrebe korisnika smještaja	0	3	18	21	186	11,29%
Ukupno dodijeljenih jednokratnih naknada u izvještajnoj godini	406	43	340	789	5567	14,17%
Broj korisnika (samci i kućanstvo) kojima je data jednokratna naknada	286	32	205	523	1714	30,51%
Osobna invalidnina	99	24	43	166	2073	8,01%
Doplatak za pomoć i njegu	607	202	259	1068	7605	14,04%
Status roditelja njegovatelja ili njegovatelj	6	1	6	13	225	5,78%
Naknada do zaposlenja	8	2	0	10	77	12,99%
Broj korisnika socijalnih usluga POMOĆ U KUĆI	63	41	27	131	252	51,98%
Organizirano stanovanje	7	1	2	10	67	14,93%

Izvor: Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike; Godišnje statističko izvješće o primijenjenim pravima socijalne skrbi, pravnoj zaštiti djece, mladeži, braka, obitelji i osoba lišenih poslovne sposobnosti, te zaštita tjelesno ili mentalno oštećenih osoba u RH u 2020. godini; obrada RRA PGŽ [31.12.2020.]

Tablica 63 Udio stanovništva Gorskog kotara i Primorsko-goranske županije koji dobiva zajamčenu minimalnu naknadu; stanje na 31.12.2020.

Područje centra za socijalnu skrb	Broj stanovnika	Broj osoba korisnika zajamčene minimalne naknade	Udjel (%) broja osoba zajamčene minimalne naknade u broju stanovnika
Delnice	14165	259	1,8
Čabar	3770	41	1,1
Vrbovsko	5076	63	1,2
Gorski kotar UKUPNO	23011	363	1,6
PGŽ UKUPNO	296195	1580	0,5

Izvor: Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike; Godišnje statističko izvješće o primijenjenim pravima socijalne skrbi, pravnoj zaštiti djece, mladeži, braka, obitelji i osoba lišenih poslovne sposobnosti, te zaštita tjelesno ili mentalno oštećenih osoba u RH u 2020. godini, obrada RRA PGŽ [31.12.2020.]

6.5. RAZVOJNI PROBLEMI I POTREBE DRUŠTVENIH DJELATNOSTI GORSKOG KOTARA

Slijedi prikaz razvojnih problema i potreba vezanih uz društvene djelatnosti Gorskog kotara.

Tablica 64 Razvojni problemi i potrebe društvenih djelatnosti Gorskog kotara

Razvojni problemi	Razvojne potrebe
Nedostatan kapacitet predškolskih ustanova u Gradu Delnicama	Povećati kapacitet predškolskih ustanova
Smanjenje broja učenika u goranskim srednjim školama u Delnicama i Čabru	Uskladiti obrazovanje sa potrebama tržišta kroz poticanje STEM područja za zanimanja budućnosti
Lošiji rezultati na državnoj maturi u goranskim srednjim školama u odnosu na županijski i državni prosjek	Jačati kompetencije i vještine srednjoškolskih nastavnika te posredno ojačati kapacitete učenika goranskih srednjih škola
Niži udio studenata u ukupnom stanovništvu Gorskog kotara u odnosu na udio studenata u ukupnom stanovništvu Primorsko-goranske županije	Veći udio mladih koji pohađaju visokoškolske obrazovne ustanove kako bi stvorili mikroregiju znanja i vještina koje bi utkali u proizvode i usluge više dodane vrijednosti
Slabija ponuda i dostupnost kulturnih događanja	Jačati kulturna događanja i manifestacije
Nerazvijena tehnička kultura i svijest o njenom značenju za društveni i gospodarski razvoj područja	Osnivanje udruga iz tehničke kulture i jačanje izvanškolskih aktivnosti iz STEM područja
Ispodprosječni rezultati goranskih učenika na natjecanjima iz područja tehničke kulture	Bolje opremljene škole sa STEM opremom i bolje vještine učitelja, nastavnika i učenika iz područja tehničke kulture

Razvojni problemi	Razvojne potrebe
Nedovoljna dostupnost specijalističko-konzilijarne zaštite na području Gorskog kotara	Osigurati dostupnost specijalističko-konzilijarne zdravstvene zaštite na području Gorskog kotara pametnim rješenjima (npr. telemedicina)
Nedostatan broj i kapacitet institucija za brigu o starijim osobama	Povećati kapacitete institucija za brigu o starijim osobama uz stalno podizanje kvalitete smještaja i zdravstvene skrbi
Slaba povezanost rekreativnog sporta, sportske infrastrukture i turizma	Graditi novu rekreativno-sportsku infrastrukturu. Podizati kvalitetu postojeće i bolje povezati sport i sportske udruge s turizmom.

7. INFRASTRUKTURA

7.1. CESTOVNA I ŽELJEZNIČKA INFRASTRUKTURA

Nedovoljna prometna povezanost određenih dijelova Gorskog kotara s cestovnom mrežom Republike Hrvatske poseban je problem koji treba promatrati u širem kontekstu (ne)razvijenosti i depopulacije. Sjeverni dijelovi Gorskoga kotara poput područja Grada Čabra slabo su cestovno povezani s Delnicama i širim okruženjem Županije. Pogranična naselja prema Republici Sloveniji, posebno u dolini rijeke Čabranke i Kupe, još uvijek nisu kvalitetno prometno integrirana u prometnu mrežu Republike Hrvatske. Prometna veza među nekim naseljima moguća je jedino putem prometnica u Republici Sloveniji.

U prvoj polovici 18. stoljeća (1726.—1728. godine) sagrađena je tzv. Karolinska cesta, koja je povezala Karlovac s Bakrom, a prolazila je kroz mjesta Novigrad na Dobri, Bosiljevo, Osojnik, Vrbovsko, Ravnu Goru, Mrkopalj i Fužine. Dio ceste i danas se koristi kao lokalna cesta i povezuje djelom mjesta Fužine, Mrkopalj, Ravnu Goru i Vrbovsko. Cesta nije imala velik kapacitet i bila je prilično strma i uska. Stoga je u razdoblju od 1801. do 1811. godine izgrađena još jedna cesta kroz Gorski kotar, nazvana Lujzijanska cesta. Lujzijanska cesta je u to doba bila jedna od najmodernijih prometnica na svijetu i povezivala je Rijeku s Karlovcem, preko Grobničkog polja, Kamenjaka, Gornjeg Jelenja, Lokava, Delnica, Skrada, Stubice, Severina na Kupi, Netretića i Stativa. Dužina Lujzijane iznosila je 18 austrijskih milja (1 milja = 7,585 km) te je bila najkraća prometna veza između Rijeke i Karlovca. Njenom izgradnjom Karolinska cesta je izgubila na prometnom značaju. U novije doba spomenute ceste osim što služe za lokalne prometne veze koriste se i kao turističke atrakcije.

Danas cestovnu mrežu čini sustav javnih cesta koje su kategorizirane kao autoceste, državne, županijske, lokalne i nerazvrstane ceste. Područjem prolazi autocesta A6 Bosiljevo-Rijeka, s izlaznim čvorištima Vrbovsko, Ravna Gora, Delnice (Lučice) i Vrata.

Državne ceste koje prolaze područjem Gorskog kotara su DC32 – GP Prezid (RS)-Delnice (D3) – 49,7 km, DC42 - Vrbovsko-Ogulin-Josipdol-Plaški-Grabovac (D1) – 90,3 km, DC 203 – GP Brod na Kupi (RS)-Delnice (D3) - 11,2 km, DC 305 – D32 Čabar (Ž 5031) – 4,9 km.

Područje je povezano i velikim brojem županijskih cesta čija je ukupna dužina 206,9 km te lokalnih cesta čija je ukupna dužina 119,6 km. Sve jedinice lokalne samouprave brinu o održavanju nerazvrstanih cesta ukupne dužine 440,53 km.

Na području Gorskog kotara postoji samo jedna stanica za tehnički pregled vozila koja se nalazi na području Grada Delnica.

Željezničku infrastrukturu regije čini dionica željezničke pruge Zagreb-Karlovac-Vrbovsko-Moravice-Delnice-Fužine-Plase-Rijeka, koja je od međunarodnog značenja (koridor TEN-T mreže). Prva željeznička kompozicija novootvorenom željezničkom prugom Rijeka-Karlovac prošla je kroz Gorski kotara 1873. godine.

7.2. JAVNI PRIJEVOZ I MOBILNOST

Međusobna povezanost područja javnim prijevozom te povezanost sa Gradom Rijekom i Zagrebom prikazana je u tablicama 65 i 66.

Kvantiteta autobusnog prijevoza iz godine u godinu sve je slabija zbog smanjenja broja linija od strane privatnih pružatelja usluga koji slabo profitabilne ili nedovoljno subvencionirane linije žele reducirati kako bi optimizirali svoje troškove i poboljšali profitabilnost poslovanja. Veći autobusni kolodvori nalazi se u gradovima Delnice i Vrbovsko.

Tablica 65 Autobusne linije koje povezuju mjesta Gorskog kotara međusobno te sa Gradom Rijekom i Gradom Zagrebom

LINIJE	Polasci		
	Radni dan	Subota	Nedjelja
Rijeka - Delnice	Polasci iz Rijeke: 06:00 08:30 9:00 10:00 14:00 15:30 16:00 17:00 20:40 Polasci iz Delnica: 05:40 06:40 09:25 11:30 13:30 16:00 17:05 17:55 19:55	06:00 09:00 10:00 16:00 17:00 20:40 09:25 11:30 13:30 17:05 17:55 19:55 21:30	09:00 10:00 16:00 17:00 20:40 9:25 11:30 13:30 17:05 17:55 19:55 21:55
Rijeka - Lokve (raskrižje)	Polasci iz Rijeke: 14:00 15:30 Polasci iz Lokava: 08:06	Ne vozi Ne vozi	Ne vozi Ne vozi
Rijeka – Lokve (raskrižje) – Delnice – Kupjak - Ravna Gora	Polasci iz Rijeke: 11:00 Polasci iz Ravne Gore: 07:25	Ne vozi Ne vozi	Ne vozi Ne vozi
Rijeka - Fužine	Polasci iz Rijeke: 7:10 13:55 15:55 Polasci iz Fužina: 11:05 13:05 20:40	Ne vozi Ne vozi	Ne vozi Ne vozi

LINIJE	Polasci		
	Radni dan	Subota	Nedjelja
Rijeka – Vrbovsko	Polasci iz Rijeke: 7:10 11:00 13:55 Polasci iz Vrbovskog: 7:00 10:15 12:30 20:05	7:10 11:00 13:55 10:15 12:30 20:05	7:10 11:00 13:55 10:15 12:30 20:05
Zagreb - Delnice	Polasci iz Zagreba: 06:30 07:30 10:00 11:30 13:30 14:15 15:00 16:00 18:00 20:00 Polasci iz Delnica: 06:45 09:14 09:45 10:45 16:45 17:45 21:25	07:30 10:00 13:30 16:00 18:00 20:00 06:45 09:14 10:45 17:45 21:25	07:30 16:00 18:00 20:00 09:14 09:45 10:45 16:45 17:45 21:25
Zagreb - Fužine	Polasci iz Zagreba: 09:00 11:15 11:30 15:00 18:55 Polasci iz Fužina: 05:20 07:35 09:20 12:20 14:20 16:20	11:15 18:55 07:35 09:20 12:20 14:20 16:20	09:00 11:15 18:55 07:35 09:20 12:20 14:20 16:20
Zagreb – Vrbovsko	Polasci iz Zagreba: 09:00 11:15 18:55 Polasci iz Vrbovskog: 08:10 14:55 16:55	09:00 11:15 18:55 08:10 14:55 16:55	09:00 11:15 18:55 08:10 14:55 16:55
Zagreb – Ravna Gora	Polasci iz Zagreba: 06:00 16:00 19:00 Polasci iz Ravne Gore: 08:20 10:05 18:20	06:00 16:00 19:00 08:20 10:05 18:20 19:40	06:00 16:00 19:00 08:20 10:05 18:20 19:40
Delnice – Crni Lug – Geroovo - Čabar	Polasci iz Delnica: 12:00 16:40 Polasci iz Čabra: 04:50 07:40	Ne vozi Ne vozi	Ne vozi Ne vozi
Delnice - Mrkopalj	Polasci iz Delnica: 14:15 Polasci iz Mrkoplja: 07:10	Ne vozi Ne vozi	Ne vozi Ne vozi
Delnice - Fužine	Polasci iz Delnica: 06:20 14:35 Polasci iz Fužina: 06:49 15:04	Ne vozi Ne vozi	Ne vozi Ne vozi
Delnice - Lokve	Polasci iz Delnica: 14:15 Polasci iz Lokava: 07:31	Ne vozi Ne vozi	Ne vozi Ne vozi
Delnice – Lokve (raskrižje)	Polasci iz Delnica: 08:00 Polasci iz Lokava: 14:54 16:25	08:00 14:54 16:25	08:00 14:54 16:25
Delnice - Ravna Gora	Polasci iz Delnica: 09:45 12:00 14:10 Polasci iz Ravne Gore: 07:25	Ne vozi Ne vozi	Ne vozi Ne vozi

Izvor: www.putovnica.hr , www.arriva.hr [17.09.2021.]

Također putničke linije Hrvatskih željeznica omogućuju željeznički javni prijevoz stanovnicima pet jedinica lokalne samouprave Gorskog kotara koje se nalaze na trasi pruge Rijeka-Zagreb.

Tablica 66 Željezničke linije koje povezuju Gorski kotar

Linije	Polasci	
	Radni dan	Subota/Nedjelja
Zagreb - Jastrebarsko - Karlovac - Ogulin - Vrbovsko - Moravice - Brod	Polasci iz Zagreba 08:08 09:45 13:12 14:21 17:20 21:46	08:08 09:45 13:12 18:32 21:46
	Polasci iz Rijeke 05:30 07:35 13:58 15:23 19:27	07:35 13:58 19:27
Moravice- Skrad - Delnice - Lokve -Fužine - Rijeka		

Izvor: HŽ d.o.o. [17.09.2021.]

Iz prethodnih tablica vidljivo je da je Grad Delnice kao centralno goransko mjesto javnim prijevozom najbolje umreženo i djeluje kao javno prijevoznčki hub jer da bi se došlo od Rijeke ili Zagreba do Mrkoplja ili Čabra treba se presjedati u Delnicama. Također preko Grada Delnica autobusnom linijom postoji mogućnost korištenja javnog prijevoza za odlazak i povratak sa posla iz županijskog središta, Grada Rijeke. Općine Brod Moravice i Skrad imaju mogućnost korištenja samo željezničkog javnog prijevoza dok općine Ravna Gora, Mrkopalj i Grad Čabar samo autobusnog javnog prijevoza. Ostale jedinice lokalne samouprave imaju mogućnost i željezničkog i autobusnog javnog prijevoza.

Sve osnovne škole posjeduju svoja kombi/autobus vozila kojim prevoze učenike iz okolnih mjesta do osnovne škole. Prijevoz do Srednje škole u Delnicama odvija se linijskim javnim autobus/vlak prijevozom kojeg sufinanciraju jedinice lokalne samouprave (75% mjesečne karte) prema kriterijima donesenim od strane Vlade RH. Grad Čabar financira poseban autobus koji prevozi učenike sa područja Grada Čabra u njihovu srednju školu. Zbog rijetkih linija problem predstavlja prijevoz djece na vanškolske i popodnevnne školske aktivnosti (npr. samo Grad Delnice ima Osnovnu muzičku školu koja ima ispostave u Fužinama i Vrbovskom) te je u tim slučajevima prijevoz moguć jedino osobnim automobilima. Zbog svega navedenog za normalno funkcioniranje kućanstva najčešće je potrebno posjedovati dva osobna automobila po obitelji što predstavlja veliki izdatak.

Područje Gorskog kotara je pogranično područje uz Republiku Sloveniju. Na pograničnom području velika je dnevna mobilnost posebice stanovnika Gorskog kotara koji rade u Sloveniji. Pošto ne postoji prekogranični linijski javni prijevoz dnevna mobilnost odvija se isključivo osobnim automobilima.

Nove mogućnosti koje donosi digitalizacija i suvremene „on demand“ usluge u obliku MaaS⁸⁰ javnog prijevoza pružaju priliku za poboljšanje kvalitete javnog prijevoza u Gorskom kotaru.

7.3. SUSTAV KOMUNIKACIJE

Razvoj širokopojasne infrastrukture u Gorskom kotaru od iznimnog je značaja za gospodarski razvoj, ali i preduvjet je podizanja kvalitete i dostupnosti javnih servisa te komunalnih usluga. Najmodernije, inovativne i pametne usluge, zahtijevaju odgovarajuće prijenosne kapacitete (više od 100 Mbit/s) koje u pravilu nije moguće realizirati bez izgradnje nove širokopojasne infrastrukture. Značajna ulaganja u telekomunikacijsku infrastrukturu preduvjet su za podizanje kvalitete rada lokalne samouprave, modernizacije zdravstva, socijalne skrbi i obrazovanja te industrije i poduzetništva, kao preduvjeta za bržu primjenu naprednih tehnologija industrijske revolucije 4.0, što utječe na značajniji gospodarski rast i konkurentnost.

Prema broju i gustoći širokopojasnih priključaka u nepokretnoj komunikacijskoj mreži, Gorski kotar je u 2021. godini, prema podacima o županijskom stanju dobivenim od Hrvatske regulatorne agencije za mrežne djelatnosti (HAKOM), bio na 5 mjestu kao i cijela Primorsko-goranska županija. Postotak kućanstava s ugovorenim nepokretnim širokopojasnim pristupom (brzine 2 Mbit/s i više) u Gorskom kotaru iznosi 30-45% ovisno o jedinici lokalne samouprave i niži je u usporedbi sa županijskim prosjekom koji iznosi 54,88 %. ⁸¹

Zbog rijetko naseljenog područja ne postoji ekonomski interes operatora za izgradnju širokopojasnih mreža u Gorskom kotaru stoga je Primorsko-goranska županija pokrenula 2012. projekt pod nazivom „e-Županija“, koji je usmjeren prema razvoju elektroničke komunikacijske mreže širokog pojasa sa ciljem omogućavanja korištenja digitalnih i pametnih usluga građanima i institucijama na tom području. Primorsko-goranska županija zajedno sa Istarskom županijom sudjeluje u projektu „RUNE“ sa ciljem uvođenja brzog optičkog interneta u ruralnim područjima tih županija. Prema navedenom projektu tokom rujna 2021. krenula izgradnja u centralnim mjestima Gorskog kotara prve optičke infrastrukture.

Sve jedinice lokalne samouprave Gorskog kotara donijele su 2019. Plan razvoja širokopojasne infrastrukture (PRŠI).

Uporaba mobilnih telefonskih uređaja stvara sve bolju pokrivenost GSM signalom. Predstoje značajna ulaganja u 5G mobilnu mrežu koja će omogućiti upravljanje i komunikaciju sa brojnim uređajima i senzorima koji će svakoga dana biti sastavni dio koncepta pametnih gradova i sela, pametnih kućanstava (IoT ⁸²), autonomnih vozila kao i novog koncepta mobilnosti u prometu regijom (MaaS⁸³).

⁸⁰ MaaS – Eng. Mobility as a service, mobilnost kao usluga

⁸¹ Prikaz korištenja brzina širokopojasnog pristupa (hakom.hr) [29.04.2021.]

⁸² Eng. Internet of things, internet stvari

⁸³ Eng. Mobility as a service, mobilnost kao usluga

Emitiranje digitalnog radijskog i televizijskog programa za područje Gorskog kotara odvija se putem odašiljača Učka i Mrkovica.

Na području Gorskog kotara, iako je došlo do optimizacije poštanskih ureda gdje su neki uredi zatvoreni dok neki imaju skraćeno radno vrijeme, aktivan je 21 poštanski ured. Područje ima 3 ureda Financijske agencije (u gradovima Čabru, Delnicama i Vrbovskom) te pet poslovnica banaka od čega su dvije u Delnicama, te po jedna u Vrbovskom, Fužinama i Čabru. Mikroregija je pokrivena sa 18 bankomata.

7.4. INFRASTRUKTURA VODNOGOSPODARSKOG SUSTAVA

Vodoopskrbna infrastruktura u Gorskom kotaru se provodi preko tri vodoopskrbna sustava kojima upravljaju javni isporučitelji vodnih usluga na području gradova Čabar (Čabranka d.o.o.), Delnice (Komunalac – vodoopskrba i odvodnja d.o.o.) i Vrbovsko (Vode Vrbovsko d.o.o.) na čije je vodoopskrbne sustave priključeno više od 90% kućanstava Gorskog kotara.

Iako je područje Gorskog kotara vrlo bogato pitkom vodom, opskrba vodom je gotovo bez ikakvih rezervi, a pojedini dijelovi mreže nedovoljnog su kapaciteta. Vodoopskrbni sustavi područja nisu u dovoljnoj mjeri osigurani za slučajeve iznimnih akcidentnih onečišćenja koja mogu i na dulje vrijeme onemogućiti korištenje voda s pojedinih izvorišta. U više navrata pri analizama vode za piće potvrđena su i odstupanja od dozvoljenih mikrobioloških parametara odnosno utvrđeni su uzorci zdravstveno neispravne vode. Zbog malog broja korisnika na velikom području izgradnja i održavanje vodoopskrbnog sustava iznimno su skupi.

Tablica 67 Javni isporučitelji vodoopskrbe na području Gorskog kotara

Javni isporučitelj vodne usluge	Gradovi/općine	Postotak priključenosti na vodoopskrbnu mrežu	Izvorišta vode/vodozahvat	Gubici 2019.
Komunalac vodoopskrba i odvodnja d.o.o. Delnice	Grad Delnice Općine Lokve, Fužine, Mrkopalj, Ravna Gora, Skrad i Brod Moravice	99%	Izvori: Kupica, Ličanka i niz drugih malih izvora (ukupno 16)	33,23%
Čabranka d.o.o. Čabar	Grad Čabar	90%	Izvor Čabranka, Podstene, Mandli, Tropeti i niz drugih malih izvora (ukupno 17)	69%
Vode Vrbovsko d.o.o. Vrbovsko	Grad Vrbovsko	98%	Izvori: Ribnjak, Javorova Kosa, Draškovac i Topli potok	56%

Izvor: Podaci komunalnih društava 2020. godine

Održivost i sigurnost vodoopskrbe ovog područja osigurat će se dovršetkom izgradnje regionalnog vodovoda Gorski kotar odnosno njegove ishodišne točke akumulacije „Križ“. U prijelaznom razdoblju do izgradnje akumulacije Križ potrebno je krenuti u izgradnju privremenog vodozahvata na Lokvarskom jezeru.

Sustav prikupljanja otpadnih voda na području Gorskoga kotara još uvijek ne prati suvremene metode prikupljanja i obrade, budući da je odvodnjom obuhvaćen vrlo mali broj stanovnika. Dijelovi općina/gradova Gorskog kotara koji nemaju izgrađene sustave odvodnje, otpadne vode rješavaju putem septičkih i crnih jama koje se periodički čiste. Nažalost njihova kvaliteta nije svugdje zadovoljavajuća te se dio otpadnih voda iz njih infiltrira u okolni teren.

Tablica 68 Sustavi prikupljanja otpadnih voda u Gorskom kotaru

Javni isporučitelj vodne usluge	Gradovi/općine	Postotak priključenosti na sustav odvodnje	Izgrađeni uređaji za pročišćavanje otpadnih voda i stupanj pročišćavanja
Komunalac vodoopskrba i odvodnja d.o.o. Delnice	Grad Delnice Općine Fužine, Lokve, Mrkopalj, Ravna Gora, Skrad i Brod Moravice	75 % 9%	Delnice – drugi stupanj Ravna Gora – drugi stupanj, probni rad Mrkopalj – drugi stupanj, probni rad Hrvatsko – biodisk Fužine – Drvenjača - biološki
Čabranka d.o.o. Čabar	Grad Čabar	9%	Čabar – biodisk
Vode Vrbovsko d.o.o. Vrbovsko	Grad Vrbovsko	0%	-

Izvor: Podaci komunalnih društava 2020. godine

Projektiranja i velike investicije u vodoopskrbu i odvodnju trenutno se odvijaju u svim jedinicama lokalne samouprave Gorskog kotara. Posebice se tu ističu investicije na području Grada Delnica te općina Brod Moravice i Fužine koje se financiraju doprinosom švicarske vlade u visini od cca 21,5 milijuna švicarskih franaka do ukupno 85% neto investicije potprojekta. Ostalih 15% investicije bez PDV-a, financira se sredstvima krajnjih korisnika (10%) i Hrvatskih voda (5%).

Kao sustavi melioracijske odvodnje i navodnjavanja na području Gorskoga kotara izgrađene su građevine osnovne melioracijske odvodnje I. reda Ličanka – vodotok, te mješovita melioracijska građevina akumulacija – retencija Potkoš.

Na području Gorskog kotar postoje sljedeće višenamjenske akumulacije: Lokvarsko jezero, Lepenica i Bajer. Navedene akumulacije koriste se primarno u svrhu proizvodnje električne energije, a sekundarno, u manjem dijelu, za sport i rekreaciju.

7.5.1. ENERGETSKA INFRASTRUKTURA I TOPLINSKA ENERGIJA

Područjem Grada Delnica i Grada Vrbovskog te općina Fužine, Lokve i Ravna Gora prolazi trasa Jadranskog naftovoda (JANAF). Istim područjem prolazi i trasa magistralnog plinovoda Pula – Karlovac (DN 500, 75 bar) koji predstavlja dobavni pravac prirodnog plina. Na trasi magistralnog plinovoda su postavljene mjerno redukcijske stanice (MRS) kao mjesta priključka Županijske mreže plinovoda. Usprkos toj infrastrukturi na području Gorskog kotara nema izgrađene lokalne plinske mreže (mrežni plin), kao ni centralnih toplifikacijskih sustava (CTS) s pripadajućom cijevnom mrežom.

Za grijanje kućanstva najviše se koristi drvo, dok u novije vrijeme sve je više kućanstva koja koriste biogorivo⁸⁴ koje zamjenjuje prvenstveno EL lož ulje, ali i drvo za dobivanje toplinske energije. Razlog za sve većim uvođenjem biogoriva u kućanstva je jednostavnost i sigurnost dobave biogoriva koje se lokalno proizvodi. Za pripremu potrošne tople vode u kućanstvima koristi se drvo, biogorivo, električna energija i EL lož ulje. Od ostalih energenata koristi se UNP (ukapljeni naftni plin). Za kuhanje, najviše su zastupljeni UNP i električna energija, a zatim drvo.

7.5.2. ELEKTROENERGETSKA INFRASTRUKTURA

Energetskom mrežom je gotovo pokriveno cjelokupno područje Gorskog kotara. Nadzemni vodovi su pokazali manjkavosti nakon ledoloma koji je pogodio Gorski kotar u veljači 2014. godine pa su nakon toga intenzivirane investicije u njihovu zamjenu sa podzemnim kabelskim vodovima.

7.5.3. OBNOVLJIVI IZVORI ENERGIJE

U Tablici 68 prikazani su instalirani kapaciteti obnovljivih izvora energije u Gorskom kotaru i Primorsko – goranskoj županiji. Sav hidropotencijal pri proizvodnji električne energije u Primorsko-goranskoj županiji dolazi iz Gorskog kotara. Gorski kotar prema navedenoj tablici ima 38,94% županijskog instaliranog kapaciteta proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora.

⁸⁴ Primarno biogorivo koje se koristi u Gorskom kotaru je drveni pelet

Tablica 69 Instalirani kapaciteti obnovljivih izvora energije u Gorskot kotaru i Primorsko – goranskoj županiji u 2021. godini

Vrsta OIE	Primorsko-goranska županija Priključna snaga proizvodnje [kW]	Gorski kotar Priključna snaga proizvodnje [kW]
Elektrana na bioplin	1900	1900
Elektrana na tekuća biogoriva	10002	0
Geotermalna elektrana	476	0
Hidroelektrana	9237	9237
Kogeneracijsko postrojenje	1200	0
Sunčana elektrana	7260	575
UKUPNO	30075	11712

Izvor: HEP d.d., Mjerenje proizvodnje [10.09.2021.]

7.5.3.1. ENERGIJA VJETRA

Na području Gorskog kotara trenutno nema izgrađenih vjetroelektrana. Prostornim planom Primorsko-goranske županije potiče se izgradnja manjih jedinica za proizvodnju električne energije iz energije vjetra. Prema Prostornom planu Primorsko-goranske županije izgradnja vjetroelektrana u Gorskot kotaru je moguća na području Tuhobića (Općina Fužine) i Poljičke Kose (Općina Mrkopalj).

7.5.3.2. ENERGIJA SUNCA

Primorsko goranska županija također aktivno potiče ugradnju sunčevih kolektora na postojeće javne i privatne objekte, jer su to zahvati koji u najmanjoj mjeri devastiraju prostor. Na području Gorskog kotara postoje privatna ugradnja u fotonaponske panele koji su postavljeni na privatne kuće i objekte privatnih poduzeća kao što su Lokve d.o.o., GEC d.o.o., a uskoro i Pilana Vrata d.o.o. Trenutno instalirani kapacitet prema podacima iz Tablice 68 iznosi 575 kW što je 7,9% ukupno instaliranog kapaciteta u Primorsko-goranskoj županiji. Razlog manjem udjelu je u manjem broju sunčanih dana u Gorskot kotaru nego u drugim mikroregijama Županije što uzrokuje slabiji povrat investicije, a time i slabiji odaziv stanovništva i poduzetnika za instaliranje ove vrste obnovljivih izvora energije.

7.5.3.3. ENERGIJA BIOMASE

Gorski kotar zbog šumskog bogatstva i ostataka drvoprerađivačke industrije obiluje biomasom koja se prvenstveno koristi za proizvodnju toplinske energije. Prva tvornica za proizvodnju peleta otvorena je 2007. godine u Mrkoplju, nakon čega je krenula proizvodnja i u drugim dijelovima Gorskog kotara. U periodu od 2007-2021 godine znatno se je povećala

produkcija peleta, koja se danas odvija u 9 pogona. Stoga lokalno stanovništvo zbog dostupnosti gotovog proizvoda sve više uvodi grijanje na pelete zamjenjujući ekološki nepodobno i cjenovno nestabilno grijanje na lož ulje. Ostvareni proizvodi kapacitet u 2019. godini na području Gorskog kotara iznosio je 100.000 tona, dok je ukupni instalirani kapacitet 150.000 tona.⁸⁵ Biomasa se u Gorskom kotaru koristi putem kogeneracijskih postrojenja i za proizvodnju električne energije. Primjer takve kogeneracije je Vrbovsko Eko Energija d.o.o. Prema podacima iz Tablice 68, gdje se biomasa plinificira te se dobiva bioplin, instalirani kapacitet u Gorskom kotaru u 2021. godini iznosi 1900 kW što predstavlja i sav instalirani kapacitet u Primorsko-goranskoj županiji.

7.5.3.4. HIDROELEKTRANE

Izgradnjom brana stvorena su tri stalna akumulacijska jezera (Lepenica, Lokvarsko i Bajer), koja se koriste za proizvodnju električne energije iz Hidro energetskog sustava Vinodol.

Na području Gorskog kotara postoje i tri male hidroelektrane: Crpna hidroelektrana Fužine, Reverzibilna hidroelektrana Lepenice i Protočna visokotlačna derivacijska hidroelektrana Zeleni vir u Skradu. Moguće dodatne lokacije za novu izgradnju su uglavnom na slivu rijeke Kupe. Također bi bilo poželjno ispitati potencijal na vodoopskrbnim sustavima postojećih komunalnih društava gradova i općina. U obuhvat statistike obnovljivih izvora energije ulaze spomenute tri male hidroelektrane. Njihov instalirani kapacitet u 2021. godini prema podacima iz Tablice 68 iznosio je 9237 kW što je isto kao i u slučaju biomase 100% županijskog kapaciteta proizvodnje hidroelektrične energije.

7.5.4. ELEKTROMOBILNOST

Na području Gorskog kotara instalirano je 8 punionica za električna vozila s 16 utičnih mjesta snage od 22 kW do 50 kW. Punionice se nalaze u Delnicama, Ravnoj Gori, Fužinama, Skradu i Vrbovskom. U Skradu i Delnicama postavljeni su i punktovi za najam i punjenje elektro bicikala.

Prema podacima jedine goranske stanice za tehnički pregled vozila koja se nalazi u Delnicama, tehničkom pregledu su u 2020. godini pristupila 2 vozila na električni pogon, 3 hibridna vozila te 3 hibridna vozila s vanjskim punjenjem. Udio pregledanih vozila prema pogonskom gorivu na stanici za tehnički pregled u Delnicama prikazan je u Tablici 70.

⁸⁵ Crobiom, udruga proizvođača, peleta, briketa i drvne biomase

Tablica 70 Udio pregledanih vozila prema pogonskom gorivu na stanici za tehnički pregled u Delnicama u 2020. godini

Vrsta vozila	Benzin	Benzin - LPG	Diesel	Električna energija	Hibridno vozilo	Hibridno vozilo s vanjskim punjenjem	UKUPNO
L	237			2			
M1	2266	115	1598		3	3	
M2			2				
N1	7	1	306				
N2			23				
N3			41				
RS			80				
T	33		111				
UKUPNO	2543	116	2161	2	3	3	4828
UDIO	52,67%	2,40%	44,76%	0,04%	0,06%	0,06%	

Izvor: CVH, dostavljeni podaci za STP „Hrvatske šume“ Delnice [21.09.2021.]

Udio vozila sa potpunim ili djelomičnim električnim pogonom koja su pristupila tehničkom pregledu u Delnicama u 2020. godini iznosi 0,16%.

7.6. RAZVOJNI PROBLEMI I POTREBE GORSKOG KOTARA U ODNOSU NA INFRASTRUKTURU

Slijedi prikaz razvojnih problema i potreba Gorskog kotara vezanih uz infrastrukturu.

Tablica 71 Razvojni problemi i potrebe Gorskog kotara u odnosu na infrastrukturu

Razvojni problemi	Razvojne potrebe
Slabija cestovna povezanost dijela Gorskog kotara	Poboljšanje cestovne infrastrukture na izoliranim dijelovima Gorskog kotara
Javni transport nerazvijen i sve slabija povezanost sa Gradom Rijekom	Pametna mobilnost (MaaS) prilagođena i za stariju populaciju
Na području Gorskog kotara ne postoji ultra brza širokopojasna mreža brzine 100 Mbit/s i više	Izgrađena optička širokopojasna mreža kako bi se stvorila kvalitetna infrastruktura za suvremeno poslovanje i život
Kvalitativno neujednačen vodovodni sustav, visoki troškovi održavanja istog, veliki gubici na nekim područjima, odstupanje kvalitete vode za piće	Nastavak razvoja vodovodnog sustava kako bi se izjednačio vodovodni standard na cijelom području
Kanalizacijska odvodnja i stupanj obrade otpadnih voda zaostaju s obzirom na važnost nekontaminacije podzemnih voda na krškom području	Nastavak izgradnje kanalizacijske odvodnje i sustava za obradu otpadnih voda te podizanje stupnja obrade otpadnih voda na postojećim sustavima

Razvojni problemi	Razvojne potrebe
Visok trošak izgradnje nove vodoopskrbne mreže i zamjene postojeće te izgradnje sustava za sakupljanje i pročišćavanje komunalnih otpadnih voda s obzirom na malu gustoću naseljenosti i raspršenost naselja	Sufinanciranje izgradnje sustava odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda sa europske, državne i županijske razine s obzirom da očuvanje podzemnih voda ima širi zdravstveno-ekološki značaj
Nizka razina iskorištavanja OIE za proizvodnju električne energije s obzirom na raspoloživost biomase i značajan vjetropotencijal	Poticanje izgradnje pogona za proizvodnju zelene električne energije prvenstveno vezane uz biomasu, vjetar i vodu
Veliki broj nepropisno izvedenih septičkih jama (crnih jama)	Dekarbonizacija mikroregije zamjenom svih sustava grijanja na lož ulje sa sustavima na biomasu
	Otvaranje punionica elektro vozila u svakoj jedinici lokalne samouprave i na svim turističkim stajalištima i parkiralištima ispred turističkih objekata

8. CIVILNI SEKTOR I KRIZNA STANJA

8.1. ORGANIZACIJE CIVILNOG DRUŠTVA

Prema podacima Ministarstva uprave na dan 29. travnja 2021. godine, u Gorskom kotaru bilo je bilo registrirano 405 udruga što predstavlja 9,7% od ukupnog broja registriranih udruga u Primorsko-goranskoj županiji. Broj udruga po glavi stanovnika iznosi 2,08 i veći je i od županijskog prosjeka (1,42) i od nacionalnog prosjeka (1,26). Najveći broj udruga registriran je u sportskoj djelatnosti (24,69%), zatim slijede udruge u kulturi i umjetnosti (17,53%), zaštiti okoliša i prirode (11,11%), socijalnoj djelatnosti (10,86%), zaštiti ljudskih prava (9,38%), obrazovanju, znanosti i istraživanju (6,67%), međunarodnoj suradnji (4,69%) i iz tehničke kulture (2,22%). Najviše organizacija civilnog društva je prisutno na području gradova Delnice (24,69%), Čabar (15,31%) i Vrbovsko (14,81%).

Projekti i programi organizacija civilnog društva financiraju se iz više izvora kao što su nacionalni izvori (Ministarstvo, Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva), europski projekti, sredstva županija i jedinica lokalne samouprave, vlastiti izvori poput članarina ili prodaje vlastitih usluga/proizvoda te donacije/sponzorstva.

8.2. SUSTAV ZAŠTITE I SPAŠAVANJA

Grad Delnice ima javnu vatrogasnu postaju. Dobrovoljna vatrogasna društva (DVD) djeluju u Brodu na Kupi, Delnicama, Lokvama, Blaževcima-Plemenitašu, Gomirju, Jablanu,

Lukovdolu, Severinu na Kupi, Velikom Jadrcu, Vrbovskom, Moravicama, Kupjaku, Ravnoj Gori, Staroj Sušici, Starom Lazu, Brod Moravicama, Skradu, Čabru, Gerovu, Plešcima, Prezidu i Tršću. Ravna Gora, Vrbovsko i Čabar imaju Vatrogasne zajednice. Dvije vatrogasne postaje djeluju u Gorskom kotaru na autocesti Rijeka-Zagreb i u sklopu su HAC-a (VP Javorova Kosa i VP Tuhobić).

Svaka jedinica lokalne samouprave Gorskog kotara ima organiziran Stožer i postrojbu civilne zaštite.

Na području djeluje tri policijske postaje u Delnicama, Vrbovskom i Čabru.

Hrvatska gorska služba spašavanja ima stanicu u Delnicama dok Zavod za hitnu medicinu Primorsko-goranske županije ispostave u Čabru, Delnicama i Vrbovskom, te dodatne jedinice hitne medicinske pomoći za vrijeme turističke sezone zadužene za intervencije na autocesti Rijeka - Zagreb.

Na području Gorskog kotara u sklopu Društva crvenog križa Primorsko-goranske županije djeluju tri gradska društva - Delnice, Čabar i Vrbovsko.

U Delnicama u sklopu Vojarne Drgomalj djeluje Bojna za specijalna djelovanja koja je uključena u sustav zaštite i spašavanja.

8.3. RAZVOJNI PROBLEMI I POTREBE GORSKOG KOTARA U ODNOSU NA CIVILNI SEKTOR I KRIZNA STANJA

Slijedi prikaz razvojnih problema i potreba Gorskog kotara vezanih uz civilni sektor i krizna stanja.

Tablica 72 Razvojni problemi i potrebe Gorskog kotara u odnosu na civilni sektor i krizna stanja

Razvojni problemi	Razvojne potrebe
Iako brojne, organizacije civilnog društva djeluju volonterski s malim sredstvima dobivenim najčešće iz natječaja za javne potrebe njihovih lokalni sredina	Snažnije udruge kroje više međusobno surađuju i koje imaju pomoć kod kandidiranja programa na europske, državne i županijske natječaje
Organizacije civilnog društva kako djeluju volonterski imaju slabu vidljivost i slabu međusobnu suradnju	Kroz zajednicu sportova i zajednicu tehničke kulture Primorsko-goranske županije pružiti administrativnu, organizacijsku i tehničku pomoć goranskim udrugama pri organiziranju natjecanja, manifestacija i događaja
Profesionalizirati civilnu zaštitu	Razvoj inovativnih rješenja za ranu detekciju i sprječavanje šteta i katastrofa

9. UPRAVLJANJE RAZVOJEM

9.1. INSTITUCIJE KOJE SE BAVE RAZVOJEM GORSKOG KOTARA

Razvojem Gorskog kotara bave se prvenstveno Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, Primorsko-goranska županija i 9 goranskih jedinica lokalne samouprave, odnosno upravna tijela preko kojih se oblikuje i provodi razvojna politika. Među njima pored ostalih upravnih tijela važno mjesto zauzima Upravni odjel Primorsko-goranske županije za regionalni razvoj, infrastrukturu i upravljanje projektima koji obavlja stručne poslove koji se odnose na planiranje, poticanje, upravljanje i provedbu politike regionalnog razvoja na području Primorsko-goranske županije. To je posebno naglašeno u predlaganju strateških ciljeva, prioriteta i mjera regionalnog razvoja, pružanju podrške investitorima, izradi i provođenju programa i projekata poticanja razvoja velikih gospodarskih subjekata primarno u sektoru infrastrukturnih ulaganja.

Primorsko-goranska županija je temeljem zakonskih propisa 2018. godine osnovala javnu ustanovu „Regionalnu razvojnu agenciju Primorsko-goranske županije“ (Ustanova), koja ima ulogu regionalnoga koordinatora za Primorsko-goransku županiju. Ustanova je zadužena za obavljanje poslova od javnog interesa, s ciljem učinkovite koordinacije poslova strateškog planiranja i poticanja regionalnog razvoja za područje Primorsko-goranske županije. Temeljne aktivnosti Ustanove odnose se na izradu strateških i razvojnih dokumenata za područje Primorsko-goranske županije i njenih jedinica lokalne samouprave, kao i pružanje stručne pomoći u pripremi i provedbi programa potpore javnopravnim tijelima i javnim ustanovama s područja Primorsko-goranske županije kojima su osnivači Republika Hrvatska ili Primorsko-goranska županije, te u pripremi i provedbi razvojnih projekata od interesa za regionalni razvoj, a posebno projekata sufinanciranih sredstvima iz strukturnih i investicijskih fondova Europske unije. Ustanova je u 2020. godini otvorila ured u Delnicama kako bi bila bliže postojećim i budućim korisnicima njihovih usluga u planinskoj mikroregiji Primorsko-goranske županije. U spomenutom uredu u Delnicama zaposleno je dvoje djelatnika.

Razvojem Gorskog kotara bave se i ostala resorna ministarstva, strukovne komore (npr. obrtnička), goranska komunalna društva, lokalna razvojna agencija „Pins“, LAG Gorski kotar, Hrvatski zavod za zapošljavanje, Turistička zajednica Gorskog kotara, goranske osnovne i srednje škole, goranske organizacije civilnog društva, nacionalne agencije, fakulteti (prvenstveno Šumarski fakultet iz Zagreba), Nacionalni park Risnjak, JU Priroda, javna poduzeća Hrvatske šume d.o.o., Hrvatske vode d.o.o., Hrvatska elektroprivreda d.d., Javna ustanova Zavod za prostorno uređenje Primorsko-goranske županije, Upravni odjel za prostorno uređenje, graditeljstvo i zaštitu okoliša Primorsko-goranske županije i druge institucije.

9.2. FISKALNI KAPACITETI GORSKOG KOTARA I JEDINICA LOKALNE SAMOUPRAVE U GORSKOM KOTARU

Tablica 73 prikazuje ukupne prihode i rashode proračuna jedinica lokalne samouprave Gorskog kotara u razdoblju od 2014. do 2019. godine.

Tablica 73 Ukupni prihodi i rashodi proračuna jedinica lokalne samouprave Gorskog kotara od 2014. do 2019. godine

JLS	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Prihodi Čabar	13.554.942	14.077.398	11.425.560	11.074.782	16.997.815	16.434.621
Prihodi Delnice	29.202.386	25.040.642	23.765.127	23.744.578	35.379.322	31.229.105
Prihodi Vrbovsko	18.235.259	15.271.635	15.021.945	15.173.061	20.270.142	26.185.175
Prihodi Brod Moravice	2.675.521	2.542.679	3.479.087	3.359.577	3.929.637	4.552.995
Prihodi Fužine	12.896.182	12.102.222	11.677.596	9.783.258	10.971.931	14.863.610
Prihodi Lokve	4.998.049	3.843.204	4.208.027	4.128.058	4.831.223	6.044.968
Prihodi Mrkopalj	5.371.744	5.333.829	5.323.597	4.964.642	5.737.647	7.645.594
Prihodi Ravna Gora	17.518.963	8.117.345	7.643.427	7.591.956	9.445.931	9.946.347
Prihodi Skrad	3.864.777	3.967.994	4.596.442	4.742.227	4.688.895	6.027.237
Ukupni prihodi Gorski kotar	108.319.837	90.298.963	87.142.824	84.564.156	112.254.561	122.931.671
Rashodi Čabar	15.605.433	16.378.466	9.906.588	11.309.407	15.414.347	14.701.098
Rashodi Delnice	31.263.793	29.924.388	23.623.107	22.494.054	34.417.833	30.772.841
Rashodi Vrbovsko	16.687.601	15.497.502	15.918.055	15.535.285	21.528.509	26.669.019
Rashodi Brod Moravice	2.673.600	2.460.198	3.416.498	2.985.253	4.119.076	4.159.463
Rashodi Fužine	11.427.262	12.211.465	9.885.558	8.917.897	13.641.746	18.941.853
Rashodi Lokve	4.627.355	4.246.015	4.405.451	4.227.441	4.876.441	7.316.250
Rashodi Mrkopalj	5.295.554	5.584.390	4.990.626	4.950.297	5.836.223	7.383.292
Rashodi Ravna Gora	17.242.408	7.696.729	7.726.866	7.493.823	9.113.337	13.396.274
Rashodi Skrad	4.011.004	4.005.450	4.565.301	4.198.427	5.929.261	6.275.131
Ukupni rashodi Gorski kotar	108.834.010	98.004.603	84.438.050	82.111.884	114.876.773	129.615.221
Razlika ukupnih prihoda i rashoda Gorski kotar	-514.173	-7.705.640	2.704.774	2.452.272	-2.622.212	-6.683.550

Izvor: Ministarstvo financija, obrada RRA PGŽ

Tablica 74 prikazuje prosječan izvorni prihod po stanovniku goranskih jedinica lokalne samouprave koji je u 2020. godini iznosio 1.804,10 kn i bio za 36% niži od prosječnog izvornog prihoda svih jedinica lokalnih samouprava Primorsko-goranske županije koji je iste godine iznosio 2814,91 kn po stanovniku. Izvorni prihod po stanovniku viši od županijskog prosjeka imali su samo Grad Vrbovsko i Općina Brod Moravice. Kada se izvornom prihodu dodaju prihodi poreza od igara na sreću, pomoći iz inozemstva (darovnice) i pomoći od subjekata unutar opće države, prihodi od imovine, prihodi od administrativnih pristojbi, primici od

financijske imovine i zaduženja, prihodi po decentralizaciji te preneseni višak ili manjak iz prethodne godine dobije se Ukupni prihod (proračun). Prema ukupnim proračunskim prihodima po stanovniku goranske jedinice lokalne samouprave su u 2020. godini bile 9% ispod županijskog prosjeka.

Prema ukupnim proračunskih prihodima po stanovniku 2020. godine općine Fužine, Mrkopalj i Ravna Gora bile su iznad županijskog prosjeka. Razlog su visoke darovnice iz inozemstva i/ili od države. Od 2014. do 2017. godine zajednički ukupni proračunski prihodi jedinica lokalnih samouprava Gorskog kotara su se smanjivali, a s njima i rashodi. Ukupni proračunski prihodi su u 2017. godini bili 22% niži nego u 2014. godini. Nakon 2017. proračunski prihodi jedinica lokalnih samouprava Gorskog kotara opet rastu te su 2019. godine bili viši za 45% u odnosu na 2017. godinu. U istom razdoblju rashodi rasu još više te su u 2019. godini za 58% viši u usporedbi sa 2017. godinom. Od šest promatranih godina, 4 godine su ukupni rashodi bili viši od ukupnih prihoda. U 2019. godini slika financijskog kapaciteta goranskih gradova i općina je takva da 5 od 9 JLS ima negativnu razliku ukupnih prihoda i rashoda. Ako promatramo gradove (Čabar, Delnice i Vrbovsko) i općine (Fužine, Lokve, Mrkopalj, Ravna Gora, Skrad) financijska situacija je puno stabilnija u gradovima koji su u 2019. godini imali pozitivnu razliku prihoda i rashoda od 1.705.943 kn dok su općine generirale negativnu razliku od -8.391.512 kn. Gradovi su pozitivni u 2016., 2017., 2018. i 2019. godini, a općine u 2014., 2016. i 2017. godine. Goranske općine imaju lošiji i nestabilniji fiskalni kapacitet od goranskih gradova.

Tablica 74 Izvorni prihodi po stanovniku i ukupni proračun (prihodi) po stanovniku prema jedinicama lokalne samouprave Gorskog kotara u 2020. godini

JLS / JP(R)S	Izvorni prihodi 2020. (kn)	Ukupni proračun 2020.	Broj stanovnika 2019.	Izvorni prihodi per capita 2020	Ukupni proračun per capita 2020.
ČABAR	2.904.165	14.706.060	3.131	927,55 kn	4.696,92 kn
DELNICE	8.670.919	30.155.053	5.437	1.594,80 kn	5.546,27 kn
VRBOVSKO	11.795.098	20.466.502	4.063	2.903,05 kn	5.037,29 kn
BROD MORAVICE	2.094.496	5.391.632	707	2.962,51 kn	7.626,07 kn
FUŽINE	2.350.746	18.512.516	1.395	1.685,12 kn	13.270,62 kn
LOKVE	-829.270	3.617.706	893	-928,63 kn	4.051,18 kn
MRKOPALJ	2.560.821	7.924.853	929	2.756,53 kn	8.530,52 kn
RAVNA GORA	4.768.515	20.898.965	2.061	2.313,69 kn	10.140,21 kn
SKRAD	835.617	4.564.299	868	962,69 kn	5.258,41 kn
Gorski kotar	35.151.107	126.237.586	19.484	1.804,10 kn	6.479,04 kn
PGŽ	793.650.904	2.012.050.159	281.945	2.814,91 kn	7.136,32 kn

Izvor: Ministarstvo financija, Izravni prihodi JLS-a u RH, <https://mfin.gov.hr/istaknute-teme/koncesije-i-drzavne-potpore/prirodne-nepogode/izvorni-prihodi-jls-u-republici-hrvatskoj/486> [24.05.2021.]

9.3. RAZVOJNI PROBLEMI I POTREBE GORSKOG KOTARA U ODNOSU NA UPRAVLJANJE RAZVOJEM

Slijedi prikaz razvojnih problema i potreba Gorskog kotara vezanih uz upravljanje razvojem.

Tablica 75 Razvojni problemi i potrebe Gorskog kotara u odnosu na upravljanje razvojem

Razvojni problemi	Razvojne potrebe
Češća i kvalitetnija vertikalna koordinacija svih institucija koje se bave razvojem Gorskog kotara	Jačati fiskalni i administrativni kapacitet jedinica lokalne samouprave i učiniti ga održivim
Složnija horizontalna koordinacija načelnika i gradonačelnika JLS Gorskog kotara	Fiskalni kapaciteti jedinica lokalne samouprave moraju postati razvojni
Fiskalni kapacitet Gorskog kotara po stanovniku je ispod županijskog prosjeka	Ostvariti bolju administrativno-tehničku suradnju između jedinica lokalne samouprave sa ciljem optimizacije pojedinih troškova
Ukupni fiskalni kapacitet svake jedinice lokalne samouprave zbog malog broja stanovnika i velikog geografskog područja ne ostavlja prostora za razvojne projekte	
Goranske općine imaju lošiji i nestabilniji fiskalni kapacitet od goranskih gradova	

10. SWOT ANALIZA

SWOT analiza izrađena je u suradnji sa Radnom skupinom jedinica lokalne samouprave Gorskog kotara. Izrađena je na temelju podataka analize stanja i ocjene stanja po pojedinim sektorskim područjima. Analizom su definirane snage, slabosti, prilike i prijetnje kao ključne, a predstavlja polaznu točku za određivanje budućih razvojnih smjernica i strateškog okvira Plana razvoja Gorskog kotara.

Tablica 76 SWOT analiza Gorskog kotara

	SNAGE	SLABOSTI
Položaj i prirodna obilježja	- Dobra prometna (željeznička i cestovna) povezanost područja s ostatkom RH kao s inozemstvom;	- Nedovoljno iskorišten geoprometni položaj mikroregije; - Osjetljivost prirodnih bogatstava na antropogeni utjecaj; - Nedovoljna valorizacija i gospodarsko korištenje prirodne baštine;
Stanovništvo i ljudski potencijali	- Iskustvo i kompetencije u tradicionalnim zanimanjima Gorskog kotara - šumarstvo, drvna industrija i eko-poljoprivreda; - Aktivan civilni sektor;	- Nepovoljna demografska kretanja i starosna struktura stanovništva; - Negativan migracijski saldo; - Ispodprosječna obrazovanost stanovništva mikroregije u županijskim okvirima; - Ispodprosječna digitalna pismenost stanovništva mikroregije u županijskim okvirima; - Prosječne neto plaće su ispod županijskog prosjeka; - Slaba razvijenost civilnog sektora u području tehničke kulture;
Obrazovanje stanovništva	- 9 vrtića; - 10 osnovnih škola i 11 područnih škola; - 3 srednje škole; - Jedan učenički dom; - Jedna osnovna glazbena škola i dva područna odjela;	- Smanjenje broja učenika u osnovnim i srednjim školama; - Ne postoji mogućnost cjeloživotnog obrazovanja organiziranog od strane JLS ili civilnog sektora kojeg sufinanciraju JL(P)S; - Ispodprosječni rezultati na državnoj maturi;
Zdravstvo i socijalne usluge	- Dostupnost hitne pomoći i blizina domova zdravlja u svakoj JLS; - Dostupnost stomatoloških ordinacija; - Organizirana socijalna skrb;	- Neujednačenost u dostupnosti zdravstvenih usluga na području mikroregije; - Ne postoji usluga ljekarne u svakoj JLS; - Nedovoljan kapacitet domova za starije osobe;
Gospodarstvo	- Izletnički turizam vezan uz prirodna bogatstva; - Razvijene tradicionalne djelatnosti - šumarstvo i drvoprerađivačka industrija; - Izvozno orijentirana industrija, integrirana u globalne lance vrijednosti; - Članstvo u Lokalnoj akcijskoj grupi;	- Ispodprosječna gospodarska razvijenost u županijskim okvirima; - Ispodprosječna produktivnost u županijskim okvirima; - Neatraktivnost poslovnih zona; - Tehnološko zaostajanje (industrija na razini industrijske revolucije 2.0 i 3.0) - Nedovoljna usmjerenost poduzetnika na razvoj zasnovan na tehnologiji i inovacijama, istraživanju i razvoju; - Nedostatak specifičnih turističkih usluga više dodane vrijednosti; - Nedovoljno zadržavanje turista na području mikroregije; - Nizak udio stranih turista;
Infrastruktura	- Cestovna i željeznička infrastruktura; - Infrastruktura sustava zaštite i spašavanja; - Rekreativsko - sportska infrastruktura; - Dobra energetska infrastruktura; - Poslovna infrastruktura (dostupnost poslovnih zona);	- Nedovoljna razvijena mreža vodoopskrbnog sustava i sustava odvodnje i pročišćavanja; - Nedostatna telekomunikacijska infrastruktura (ne postoji optička infrastruktura); - Nedostatna dostupnost javnog prijevoza;

	PRILIKE	PRIJETNJE
Položaj i prirodna obilježja	- Velika biološka i krajobrazna raznolikost i bogatstvo; - Šumsko i vodno bogatstvo;	- Klimatske promjene; - Nemogućnost upravljanja resursima zbog centralizacije (šume, vode, državno poljoprivredno zemljište)
Stanovništvo i ljudski potencijali	- Nove mogućnosti rada - rad od kuće; - Nova generacija tradicionalnih zanimanja temeljena su na naprednim tehnologijama postaje opet zanimljiva i produktivnija te spoj divne prirode i suvremenih tehnologija i visoke produktivnosti može biti prilika mladom i visokoobrazovanom stanovništvu GK za ostvarenje svojih potencijala u svom kraju;	- Nespremnost na promjene i cjeloživotno učenje
Obrazovanje stanovništva	- Cjeloživotno obrazovanje putem modernih komunikacijskih alata (učenje na daljinu); - Škola u prirodi kao novi edukacijski trend;	- Neusklađenost sustava obrazovanja i potreba gospodarstva;
Zdravstvo i socijalne usluge	- Razvoj telemedicine - Mobilne ambulante; - Srebrna ekonomija;	- Nedostatan broj zdravstvenih radnika;
Gospodarstvo	- Blizina mora i turističkih destinacija na moru pozitivno utječe i na goranski turizam; - Daljnja digitalizacija i automatizacija (industrija 4.0) industrijske proizvodnje; - Raspoloživost značajnih fondova i financijskih instrumenata; - Rast potražnje za eko-poljoprivrednim proizvodima; - Razvoj obnovljivih izvora energije; - Globalni rast ekoturizma; - Ulazak u Eurozonu; - Trend korištenja sve više drva u gradnji; - Trendovi koji vode ka zabrani korištenja lož ulja za grijanje ubrzati će korištenje biogoriva; - Rast popularnosti outdoor turizma; - Novi trendovi koji povezuju šumu, medicinu i zdravstveni turizam - Potencijal za razvoj obnovljivih izvora energije;	- Nepovoljno poslovno okruženje u odnosu na susjednu Sloveniju i Priobalje; - Nedovoljan stupanj fiskalne i funkcionalne decentralizacije i prenamaglažena uloga središnje države; - Zaostajanje u tehnološkom razvoju i primjeni suvremenih tehnologija;
Infrastruktura	- MaaS sustav dnevne mobilnosti; - Razvoj ekonomija dijeljenja;	- Visoki troškovi održavanja komunalne infrastrukture na područjima sa malom gustoćom naseljenosti; - Nepostojanje infrastrukture za širokopolasni internet velike brzine na cijelom području mikroregije (više od 100 Mbps)

POPIS SLIKA

Slika 1	Nove statističke regije Republike Hrvatske (HR NUTS 2021) – Panonska Hrvatska, Jadranska Hrvatska, Grad Zagreb i Sjeverna Hrvatska	1
Slika 2	Položaj Gorskog kotara u Primorsko-goranskoj županiji i Republici Hrvatskoj.....	2
Slika 3	Jedinice lokalne samouprave Gorskog kotara	2
Slika 4	Područje Primorsko-goranske županije i Gorskog kotara pokriveno Natura 2000 mrežom	10

POPIS TABLICA

Tablica 1	Razvojni problemi i potrebe položaja, prostora i sustava prostornog uređenja Gorskog kotara	4
Tablica 2	Srednje mjesečne vrijednosti (°C) temperatura u razdoblju 1950.-2019. na mjernom mjestu Parg (kraj Čabra) i mjernom mjestu Rijeka	7
Tablica 3	Ukupna godišnja količina oborina (mm) u razdoblju 2014.-2020. na goranskim mjernim postajama i u Gradu Rijeci.....	8
Tablica 4	Razvojni problemi i potrebe u odnosu na opterećenje ekosustava Gorskog kotara ljudskom djelatnošću	9
Tablica 5	Ocjenjivanje kvalitete zraka	12
Tablica 6	Stopa odvojenog sakupljanja komunalnog otpada od strane JLS u Gorskom kotaru i Primorsko-goranskoj županiji u 2019. godini (bez glomaznog otpada).....	13
Tablica 7	Razvojni problemi i potrebe zaštite okoliša Gorskog kotara.....	13
Tablica 8	Kretanje broja stanovnika Gorskog kotara te njihov udio u Primorsko-goranskoj županiji u 2011. i 2019. godini	14
Tablica 9	Kretanje broja stanovništva od 1991. do 2019. godine prema jedinicama lokalne samouprave Gorskog kotara	15
Tablica 10	Nacionalne manjine u Gorskom kotaru	16
Tablica 11	Vjeroispovijest	17
Tablica 12	Usporedba dobne strukture jedinica lokalne samouprave Gorskog kotara i Gorskog kotara u cjelini sa dobnom strukturom Primorsko-goranske županije u 2011. godini.....	18
Tablica 13	Tri vodeća uzroka pobola u Gorskom kotaru i PGŽ-u u 2019. godini (strukturni indeks)	19
Tablica 14	Vitalni indeks jedinica lokalne samouprave Gorskog kotara u 2019. godini.....	20
Tablica 15	Saldo migracije stanovnika Gorskog kotara prema jedinicama lokalne samouprave te Primorsko-goranske županije u cjelini od 2015. do 2019. godine (razlika ukupno doseljenih i ukupno odseljenih stanovnika unutar jedne godine)	20
Tablica 16	Obrazovna struktura stanovništva Gorskog kotara i Primorsko-goranske županije starog 15 i više godina u 2011. godini	21

Tablica 17	Informatička pismenost stanovništva starijeg od 10 godina Gorskog kotara i Primorsko-goranske županije u 2011. godini.....	21
Tablica 18	Nezaposlenost prema jedinicama lokalne samouprave Gorskog kotara, Gorskog kotara u cjelini i Primorsko-goranske županije u 2015., 2019., 2020. i 2021. godini	22
Tablica 19	Prosječne kupoprodajne cijene stana/apartmana u Gorskom kotaru i Primorsko-goranskoj županiji u 2020. godini	23
Tablica 20	Prosječne kupoprodajne cijene građevinskog zemljišta u Gorskom kotaru i Primorsko-goranskoj županiji u 2020. godini.....	24
Tablica 21	Razvojni problemi i potrebe Gorskog kotara u odnosu na stanovništvo i ljudske potencijale	24
Tablica 22	Udio pojedinih djelatnosti u ukupnim prihodima poduzeća Gorskog kotara u 2019. godini	27
Tablica 23	Udio pojedinih djelatnosti u ukupnim prihodima poduzeća Primorsko-goranske županije u 2019. godini	27
Tablica 24	Udio zaposlenih po djelatnostima u poduzećima registriranim u Gorskom kotaru u 2019. godini	28
Tablica 25	Udio zaposlenih po djelatnostima u poduzećima registriranim u Primorsko-goranskoj županiji u 2019. godini	29
Tablica 26	Broj zaposlenih u Primorsko-goranskoj županiji i Gorskom kotaru 2015. i 2019. godine (stanje na 31.03.)	31
Tablica 27	Broj zaposlenika prema općinama/gradovima Gorskog kotara u 2015. i 2019. . godini	32
Tablica 28	Osnovni gospodarski pokazatelji poduzeća Gorskog kotara na razini jedinica lokalne samouprave Gorskog kotara, cijelog Gorskog kotara i Primorsko-goranske županije te udio Gorskog kotara u Primorsko-goranskoj županiji u 2019. godini	35
Tablica 29	Rast ukupnog prihoda poduzeća Gorskog kotara i Primorsko-goranske županije.....	35
Tablica 30	Pokazatelji po zaposlenom za poduzeća u Primorsko-goranskoj županiji u 2019. godini	36
Tablica 31	Pokazatelji po zaposlenom za poduzeća u Gorskom kotaru u 2019. godini	36
Tablica 32	Bruto investicije u novu dugotrajnu imovinu.....	37
Tablica 33	Broj aktivnih obrta u Gorskom kotaru u 2020. godini prema jedinicama lokalne samouprave	38
Tablica 34	Broj obrta, broj zaposlenih i financijski pokazatelji obrtnika koji su predali GFI za 2019. i 2020. godinu	39
Tablica 35	Indeks razvijenosti jedinica lokalne samouprave Gorskog kotara u 2018. godini	41
Tablica 36	Turistički dolasci – Gorski kotar i Primorsko-goranska županija 2017.-2020.....	42
Tablica 37	Turistička noćenja – Gorski kotar i Primorsko-goranska županija 2017.-2020.	42
Tablica 38	Udio domaćih dolazaka i noćenja u Gorskom kotaru i Primorsko-goranskoj županiji u 2019. godini	42
Tablica 39	Smještajni kapaciteti, dolasci i noćenja prema JLS Gorskog kotara u 2019. godini	43
Tablica 40	Drvena zaliha, prirast i etat šume Gorskog kotara.....	45
Tablica 41	Poljoprivredno zemljište prema JLS	47
Tablica 42	Broj poljoprivrednih gospodarstava prema tipu i lokaciji; stanje na 31.12.2020.	48
Tablica 43	Brojno stanje domaćih životinja na 31.12.2020. prema lokaciji	49
Tablica 44	Količina isporučenog mlijeka i broj isporučitelja tijekom 2020. Godine	49

Tablica 45	Poljoprivredne površine prema JLS Gorskog kotara prijavljene pod travnjake, pašnjake i livade; stanje 31.12.2021.	50
Tablica 46	Poljoprivredne površine prema JLS Gorskog kotara na kojima se uzgaja krmno bilje; stanje 31.12.2021.	50
Tablica 47	Poljoprivredne površine sa voćnim kulturama prema JLS Gorskog kotara; stanje 31.12.2020.	51
Tablica 48	Poljoprivredne površine s povrtnim kulturama prema JLS Gorskog kotara; stanje 31.12.2020.	52
Tablica 49	Poljoprivredne površine za uzgoj žitarica prema JLS Gorskog kotara; stanje 31.12.2020.	53
Tablica 50	Broj košnica i poljoprivrednih gospodarstava koji se bave pčelarstvom; stanje na 21.09.2021.	54
Tablica 51	Razvojni problemi i potrebe gospodarstva Gorskog kotara.....	55
Tablica 52	Broj korisnika predškolskog odgoja na području Gorskog kotara u predškolskoj godini 2015./2016. i 2020./2021.	56
Tablica 53	Broj učenika osnovnih i srednjih škola sa područja Gorskog kotara u školskoj godini 2015./2016. i 2020./2021.	57
Tablica 54	Prosječne ocjene na državnoj maturi (ljetni ispitni rok) srednjih škola u Gorskom kotaru, Primorsko-goranskoj županiji i Republici Hrvatskoj.....	58
Tablica 55	Studenti upisani na stručni i sveučilišni studij u zimskom semestru.....	60
Tablica 56	Broj udruga iz kulture prema jedinicama lokalne samouprave Gorskog kotara	61
Tablica 57	Izdavanja JLS Gorskog kotara za udruge u kulturi i njihove programe u 2021. godini.....	62
Tablica 58	Broj sportskih udruga prema jedinicama lokalne samouprave Gorskog kotara	64
Tablica 59	Izdavanja JLS Gorskog kotara za udruge u sportu i njihove programe u 2021. godini	65
Tablica 60	Rasprostranjenost udruga registriranih u tehničkoj kulturi prema mikroregijama u Primorsko-goranskoj županiji	66
Tablica 61	Usporedba prosječnih ocjena iz matematike sa državne mature u školskoj godini 2019./2020.	67
Tablica 62	Broj korisnika i prava u socijalnoj skrbi na području Gorskog kotara – pregled po centrima za socijalnu skrb (CZSS); stanje na 31.12.2020.....	69
Tablica 63	Udio stanovništva Gorskog kotara i Primorsko-goranske županije koji dobiva zajamčenu minimalnu naknadu; stanje na 31.12.2020.....	70
Tablica 64	Razvojni problemi i potrebe društvenih djelatnosti Gorskog kotara	70
Tablica 65	Autobusne linije koje povezuju mjesta Gorskog kotara međusobno te sa Gradom Rijekom i Gradom Zagrebom.....	72
Tablica 66	Željezničke linije koje povezuju Gorski kotar	74
Tablica 67	Javni isporučitelji vodoopskrbe na području Gorskog kotara	76
Tablica 68	Sustavi prikupljanja otpadnih voda u Gorskom kotaru.....	77
Tablica 69	Instalirani kapaciteti obnovljivih izvora energije u Gorskom kotaru i Primorsko – goranskoj županiji u 2021. godini	79
Tablica 70	Udio pregledanih vozila prema pogonskom gorivu na stanicama za tehnički pregled u Delnicama u 2020. godini	81
Tablica 71	Razvojni problemi i potrebe Gorskog kotara u odnosu na infrastrukturu	81
Tablica 72	Razvojni problemi i potrebe Gorskog kotara u odnosu na civilni sektor i krizna stanja	83

Tablica 73	Ukupni prihodi i rashodi proračuna jedinica lokalne samouprave Gorskog kotara od 2014. do 2019. godine	85
Tablica 74	Izvorni prihodi po stanovniku i ukupni proračun (prihodi) po stanovniku prema jedinicama lokalne samouprave Gorskog kotara u 2020. godini	86
Tablica 75	Razvojni problemi i potrebe Gorskog kotara u odnosu na upravljanje razvojem	87
Tablica 76	SWOT analiza Gorskog kotara	88

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1	Udjeli indeksa kvalitete zraka na mjernoj postaji PARG u razdoblju 26.04.2020.-26.04.2021.	11
Grafikon 2	Broj aktivnih poduzeća Gorskog kotara prema djelatnosti (2019. godina)	26
Grafikon 3	Broj aktivnih poduzeća prema djelatnosti u Primorsko-goranskoj županiji (2019. godina)	26
Grafikon 4	Prosječna neto plaća prema području djelatnosti u poduzećima u Gorskom kotaru u 2019. godini	29
Grafikon 5	Prosječna neto plaća prema području djelatnosti u poduzećima u Primorsko-goranskoj županiji u 2019. godini	30
Grafikon 6	Udio zaposlenih u 2019. godini prema veličini pravnih subjekata registriranih na području Gorskog kotara	32
Grafikon 7	Udio zaposlenih u 2019. godini prema veličini pravnih subjekata registriranih na području Primorsko-goranske županije	33
Grafikon 8	Smještajna struktura Gorskog kotara 2016. – 2019.....	43
Grafikon 9	Pregled kategorizacije prema vrstama komercijalnog smještaja u Gorskom kotaru u 2019. godini	44